ਪਰਤੱਖ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ

("ਭਰਮ-ਜਲ" ਅਤੇ "ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ")

ਦੋ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ: 2017

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

ਕਵਿਤਾ : ਦਿਲ ਦਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਡੂੰਘੇ, ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਵਿਚ ਚੋਰ, ਬਿੰਦੂ, ਮੌਨ ਹਾਦਸੇ, ਦਿਲ-ਟ੍ਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ਼ਹਿਰ ਜੰਗਲੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਵਾਰੀ, ਜਲ ਭਰਮ-ਜਲ, ਚਿੱਟੇ ਕਾਲੇ ਧੱਬੇ , ਸੀਮਾਂ ਆਕਾਸ਼, ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਤੇ ਦਸਤਕ, ਆਪਣੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼, ਸੂਰਜ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ, ਗੰਢਾਂ, ਸ਼ਬਦੋਂ ਪਾਰ, ਪੱਤਰ ਤੇ ਦਰਿਆ, ਛਾਵਾਂ ਤੇ ਪਰਛਾਵੇਂ, ਬਾਜ਼ ਦੀ ਨਜ਼ਰ, ਨਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਸਲ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ, ਨਿਹੋਂਦ ਦਾ ਗੀਤ

ਸਮੁੱਚੀ ਕਵਿਤਾ : ਅਕੱਥ-ਕਥਾ, ਸੈਂਚੀ ਪਹਿਲੀ, 1955-66 (ਭਾਰਤ), ਵਣ-ਵਾਣੀ, ਸੈਂਚੀ ਦੂਜੀ, 1967-74 (ਕੀਨੀਆ), ਪਿਆਸਾ ਬੱਦਲ, ਸੈਂਚੀ ਤੀਜੀ 1975-86 (ਕੈਨੇਡਾ), ਸ਼ਬਦ ਸਾਗਰ, ਸੈਂਚੀ ਚੌਥੀ, 1986-2003 (ਕੈਨੇਡਾ), ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਸੈਂਚੀ ਪੰਜਵੀਂ, 2003-2014 (ਕੈਨੇਡਾ)

ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ, ਦਰ ਦੀਵਾਰਾਂ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ, ਚੌਕ ਨਾਟਕ, ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਸਿਫ਼ਰ ਨਾਟਕ, ਤਿੰਨ ਨਾਟਕ ('ਮੱਕੜੀ ਨਾਟਕ', 'ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ' ਤੇ 'ਪਛਾਣ ਨਾਟਕ'), ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ, ਮਖੌਟੇ ਤੇ ਹਾਦਸੇ, ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆ, ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ, ਪਰਤੱਖ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ (ਦੋ ਕਾਵਿ ਨਾਟਕ : 'ਭਰਮ-ਜਲ' ਅਤੇ 'ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ')

ਸਮੁੱਚਾ ਨਾਟਕ : ਮੰਚ ਨਾਟਕ (1974-1990), ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ-1 (1974-1983), ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ- ਨਾਟਕ-2 (1984-1987), ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ-3 (1990- 2005), ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ- ਨਾਟਕ-4 (2008-2010)

ਟ੍ਰੈਲੜੀ ਨਾਟਕ : ਸੂਰਜ ਨਾਟਕ (1974-1983)

ਨਾਟਕ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ : ਦੋ ਨਾਟਕ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ

ਕਹਾਣੀ : ਚਰਾਵੀ, ਜੁਰਮ ਦੇ ਪਾਤਰ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜੰਗਲ, ਕੋਨ ਪ੍ਰਤੀਕੋਨ, ਮੈਲੀ ਪੁਸਤਕ, ਜਿੱਥੇ ਦੀਵਾਰਾਂ ਨਹੀਂ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਕਲਚਰ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਟਾਪੂ, ਗੋਰੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ

ਸਮੁੱਚੀ ਕਹਾਣੀ : ਅਘਰਵਾਸੀ (1955-1984), ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ (1955-2005), ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (1955-2010)

ਚਰਚਤ ਕਹਾਣੀ : ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ (1955-1989)

ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਕਹਾਣੀ: ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿੰਜਰੇ (1955-2000), ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਇਸਤਰੀ ਮਰਦ ਪ੍ਰਸੰਗ), ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ-2 (ਬ੍ਰਹਮੰਡਕ ਸਰੋਕਾਰ)

ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ : ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼

ਵਾਰਤਕ : ਮੇਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ, ਐਟਸੈਟਰਾ-2, ਐਟਸੈਟਰਾ-3, ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ, ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਤ (ਸਾਹਿਤਿਕ ਸ੍ਵੈ ਜੀਵਨੀ), ਐਟਸੈਟਰਾ-4

ਸਮੀਖਿਆ : ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ੀਲ ਕਾਵਿ-ਦਰਪਨ, ਮੇਰਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟ-ਲੋਕ, ਐਟਸੈਟਰਾ-1, ਮੇਰਾ ਥੀਏਟਰ ਤੇ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ

ਸੰਪਾਦਨ : ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਕਵਿਤਾ ਸਨਮੁਖ, ਕਥਾ ਸਨਮੁਖ, ਪਰਵਾਸੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੇਅਰ (ਅਭਿਨੰਦਨ ਗ੍ਰੰਥ), ਕਥਾ ਸਨਮੁਖ-2

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ : Wind Song (Poetry), Wind Song-2 (Poetry)
Restless Soul (Poetry), Cosmic Symphony (Short Stories)

ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ : The Rebel Sound (Poetry)
The Voices of Dissent (Poetry), Green Snow (Poetry)

ਹਿੰਦੀ : ਅੰਧੇਰਾ ਯੂਕਲਿਪਟਸ ਔਰ ਆਗ (ਕਹਾਣੀਆਂ), ਸੂਰਜ ਕਾ ਤਕੀਆ (ਕਵਿਤਾ)।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ (ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ)

ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ : ਗੰਢਾਂ, ਸ਼ਬਦੋਂ ਪਾਰ, ਪੱਤਰ ਤੇ ਦਰਿਆ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ, ਨਿਹੋਂਦ ਦਾ ਗੀਤ, ਨਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਸਲ

ਚੋਣਵੀਂ ਕਵਿਤਾ : ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਚੋਗ (1974-89)

ਚੋਣਵੀਂ ਕਹਾਣੀ : ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿੰਜਰੇ (1955-2000)

ਸਮੁੱਚਾ ਨਾਟਕ : ਮੰਚ ਨਾਟਕ (1974-1990), ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ

ਪਰਤੱਖ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ

("ਭਰਮ-ਜਲ" ਅਤੇ "ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ")

ਦੋ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ: 2017

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

ਨੈ.ਬੁ.ਸ਼.

ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ

ਪਲੱਈਅਰ ਗਾਰਡਨ ਮਾਰਕਿਟ,
ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ, ਦਿੱਲੀ-110 006

PARTAKH TON AGAANH (Beyond the Obvious)
Two Verse-Plays/Kaav Naatak written by Ravinder Ravi

© Ravinder Ravi (R. S. GILL)
116 - 3530 Kalum Street
Terrace, B.C., Canada V8G 2P2
Telephone : (250) 635 4455
E-mail: **ravi37@telus.net** and **ravinderravi37@gmail.com**
My Website/blog : **www.ravinder-ravi.com**

Art : K.S. Manupuria, (India), R.C. Patel (Indian) and Donna Caplette (Canada)
Photographs : 'Manch Rangmanch' (Amritsar) Photograhers, B.K. Sandhu & Avtar Jaura
Typesetting : Kuldeep Singh (India) (M. 9811544085)

ਰੂਪਕਾਰ : ਕੇ. ਐੱਸ. ਮਾਨੂੰਪੁਰੀਆ (ਭਾਰਤ), ਆਰ.ਸੀ. ਪਟੇਲ (ਭਾਰਤ) ਅਤੇ ਡੌਨਾ ਕੈਪਲੈਟ (ਕੈਨੇਡਾ)
ਫ਼ੋਟੋ : ਮੰਚ-ਰੰਗਮੰਚ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ, ਬੀ.ਕੇ. ਸੰਧੂ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਜੌੜਾ
ਟਾਈਪਸੈਟਿੰਗ : ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਭਾਰਤ) (ਮੋ. 9811544085)

First Edition : 2017

ISBN 978-81-7116-000-0

PRICE : Rs. 425.00

Published by :
NATIONAL BOOK SHOP
Pleasure Garden Market, Near Gauri Shankar Mandir,
Chandni Chowk, Delhi-110006
Ph. : 011-23264342, 9891996919, 9811337763
Email:nbs.bookstore@gmail.com

ਪ੍ਰਿੰਟਰ
ਬੀ. ਕੇ. ਆਫਸੈੱਟ ਦਿੱਲੀ-110032

ਅਜੋਕੀ ਮਖੌਟਾਧਾਰੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਸੱਭਿਅਤਾ
ਨੂੰ
ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ
ਦੇ ਨਾਂ

ਤਰਤੀਬ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਬਿਓਰਾ 9
ਪਰਤੱਖ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ : ਆਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ -ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ 15

"ਭਰਮ-ਜਲ" : ਮੂਲ ਪਾਠ

ਭਰਮ-ਜਲ ਦੇ ਪਾਤਰ 21

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਪਾਤਰ

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-1 : ਕੋਰਸ ਦੇ ਪਾਤਰ 23
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-2 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ, ਤਨਜੀਤ 27
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-3 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ, ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ 37
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-4 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ, ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ 47
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-5 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ, ਸਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ 65
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-6 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ 77

"ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ" : ਮੂਲ ਪਾਠ

ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ ਦੇ ਪਾਤਰ
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਪਾਤਰ
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-1 : ਕਵੀਸ਼ਰ-1, ਕਵੀਸ਼ਰ-2, ਕੋਰਸ ਦੇ ਪਾਤਰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਕੇ.ਐਸ. ਬਰਾੜ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ, ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਖੌਟਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਤਰ 87
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-2 : ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-1, ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-2, ਨਿੰਦ ਸਭਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ, ਲੇਡੀ ਐਡਵੀਨਾ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਧੀਰੇਂਦਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਮਖੌਟਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਤਰ 93
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-3 : ਸੂਤਰਧਾਰ, ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-1, ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-2, ਨਿੰਦ ਸਭਾ ਦੇ ਪਾਤਰ 99
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-4 : ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ 105
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-5 : ਝਾਕੀ-1, ਝਾਕੀ-2, ਝਾਕੀ-3 ਅਤੇ ਝਾਕੀ-4 ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਪਾਤਰ 111
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-6 : ਟਿਪਣੀਕਾਰ-1, ਟਿਪਣੀਕਾਰ-2, ਟਿਪਣੀਕਾਰ-3, ਸੱਥ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕ 115
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-7 : ਜੱਗਿਆਸੂ, ਇਤਿਹਾਸ, ਝਾਕੀ-1, ਝਾਕੀ-2 ਅਤੇ ਝਾਕੀ-3 ਦੇ ਪਾਤਰ 121
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-8 : ਇਨਕਲਾਬੀ-1, ਇਨਕਲਾਬੀ-2, ਫ਼ਲਸਫ਼ੀ, ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪਾਤਰ 127

ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ

ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਮੰਚਨ : ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ 135
ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਮੰਚਨ ਬਾਰੇ ਟਿਪਣੀਆਂ 139
ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ, ਬੀਰ ਇੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਵੀ, ਡਾ. ਕਮਲੇਸ਼ ਉੱਪਲ, ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ
ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਮੰਚਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ 151
ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ, ਚੌਕ ਨਾਟਕ, ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਮੱਕੜੀ ਨਾਟਕ, ਪਛਾਣ ਨਾਟਕ, ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ, ਮਖੌਟੇ ਤੇ ਹਾਦਸੇ, ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ, ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ
ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਮੰਚਨ ਦੇ ਅਖਬਾਰੀ ਰੀਵੀਊ 173
ਮੱਕੜੀ ਨਾਟਕ, ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ, ਮਖੌਟੇ ਤੇ ਹਾਦਸੇ, ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ, ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ, ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ

ਅੰਤਿਕਾ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ 195
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ 197
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ 199
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਫੁਟਕਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ 201
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 7 ਵੀਡੀਓ-ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ 202
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ 203
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਉੱਤੇ ਪੀ.ਐੱਚ.ਡੀ. ਪੱਧਰ ਦਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ 205
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਉੱਤੇ ਐੱਮ.ਫਿਲ. ਪੱਧਰ ਦਾ ਤੇ ਐੱਮ.ਏ. ਦਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ 207
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ 209
ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ 212
ਇਆਪਾ (I.A.P.A.A.) ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੁਰਸਕਾਰ 214

ਪੁਸਤਕ ਦਰਸ਼ਨ

ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ — ਕੇ.ਐਲ. ਗਰਗ, ਪ੍ਰਿੰ. ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਾਇਰ, ਡਾ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ, ਰਾਜਵੰਤ ਰਾਜ (ਕੈਨੇਡਾ) 219
ਨਿਹੋਂਦ ਦਾ ਗੀਤ — ਡਾ. ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ, ਡਾ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ 231
ਨਿਹੋਂਦ ਦਾ ਗੀਤ — ਅਰਤਿੰਦਰ ਸੰਧੂ 235

ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ -ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ 241

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਓਰਾ

ਜਨਮ	:	ਮਾਰਚ 8, 1937, ਸਿਆਲਕੋਟ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ)
ਜਨਮ-ਮਿਤੀ	:	ਸਰਕਾਰੀ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿਚ ਮਾਰਚ 8, 1938 ਦਰਜ ਹੈ
ਪਿਤਾ	:	ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਮਾਤਾ	:	ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ
ਪਤਨੀ	:	ਕਸ਼ਮੀਰ ਕੌਰ
ਪੁੱਤਰ	:	ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਅਤੇ ਸਹਿਜਪਾਲ
ਨੂੰਹਾਂ	:	ਪਲਬਿੰਦਰ ਤੇ ਮਨਵੀਨ
ਪੋਤਰੀਆਂ	:	ਮਨਪ੍ਰੀਯਾ ਤੇ ਮੋਹਨਾਮ
ਪੋਤਰੇ	:	ਈਮਾਨ, ਕੁਰਬਾਨ ਤੇ ਸਾਗਰ
ਵਿੱਦਿਆ	:	ਐਮ. ਏ., ਬੀ. ਏ. (ਆਨਰਜ਼), ਬੀ. ਟੀ.
ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ	:	ਜਗਤਪੁਰ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ)

ਰਵੀ ਨੇ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿੱਦਿਆ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਬੋਰਡ ਦਾ ਵਜ਼ੀਫ਼ਾ ਵੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਰੇ ਕਾਲਜ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ। 1947 ਦੇ ਬਟਵਾਰੇ ਉਪਰੰਤ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ, ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਜਗਤਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆ ਵੱਸਿਆ। ਏਥੋਂ ਡੇਢ ਕੁ ਮੀਲ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਸਰਹਾਲ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ, 1952 ਵਿਚ, ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਐਫ. ਐਸ. ਸੀ. (ਮੈਡੀਕਲ) ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਦੇ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਇਸ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਰਵੀ ਐਮ. ਬੀ. ਬੀ. ਐਸ. ਕਰਕੇ ਡਾਕਟਰ ਬਣੇ। ਪਰ ਰਵੀ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਐਫ. ਐਸ. ਸੀ. 'ਚੋਂ ਦੋ ਕੁ ਵਾਰ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਕੇ, 1955 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਦੋਆਬਾ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. (ਜੂਨੀਅਰ ਬੇਸਿਕ ਟੀਚਰਜ਼ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ) ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। 14 ਮਈ, 1956 ਨੂੰ, ਜੇ. ਬੀ. ਟੀ. ਪਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਜਗਤਪੁਰ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ 8 ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਏਥੇ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਗਿਆਨੀ, ਬੀ. ਏ., ਐਮ. ਏ. ਅਤੇ ਬੀ. ਟੀ. ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ 6 ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਮਾਡਲ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਤਲਵਣ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅਧਿਆਪਨ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਦਸ ਸਾਲ ਅਧਿਆਪਨ ਉਪਰੰਤ ਜਨਵਰੀ 1967 ਵਿਚ ਕੀਨੀਆਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਕੀਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਯੂਰਪ, ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੇਸ਼ਾਰਟਨ ਕੀਤਾ।

1974 ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਮੱਧ ਪੂਰਬ, ਯੂਰਪ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਗਰਦੌਰੀ ਕਰਦਾ, ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਗਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ (ਬੀ. ਸੀ.) ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ 1975 ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟੀਚਿੰਗ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬੀ. ਸੀ. ਕਾਲਜ ਆਫ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ (Hunting) ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਏਥੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅੰਗੇਰਜ਼ੀ ਤੇ ਸਮਾਜ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ, ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਰਚਨਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਰੀਸੋਰਸ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਬਣ ਕੇ ਉਹ ਖੋਜ-ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਤੰਬਰ, 1991 ਤੋਂ 30 ਜੂਨ, 2003 ਤਕ, ਉਸ ਨੇ ਨਿਸਗਾ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਕੁਲਵਕਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। 1 ਜਲਾਈ, 2003 ਤੋਂ ਉਹ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਕੁਲਵਕਤੀ ਲੇਖਕ ਬਣ ਗਿਆ।

ਰਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਆਰਟਸ ਕੌਂਸਲ ਨੇ, 1980 ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ। ਉਸਦੇ ਨਾਟਕ "ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ" (1983) ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਨੇ 'ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। 1992 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ, 1993 ਵਿਚ ਏਸ਼ੀਅਨ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਡੈਨਮਾਰਕ) ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਤੇ 1994 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ (ਅਮਰੀਕਾ) ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ 2000 ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਹਿਸਦੀ (ਮਿਲੇਨੀਅਮ) ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਅਤੇ 2001 ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। ਜੂਨ, 2003 ਵਿਚ ਨਿਸਗਾ ਸਕੂਲ-ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਕੂਲ ਬੋਰਡ ਨੇ ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ, 2004 ਵਿਚ ਨਿਸਗਾ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਭਿਨੰਦਨ ਕੀਤਾ। 22 ਅਗਸਤ, 2004 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ ਯੂ. ਐਸ. ਏ. ਨੇ ਤੇ 2005 ਵਿਚ ਇੰਡੋ ਕਨੇਡੀਅਨ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਕੈਨੇਡਾ) ਨੇ ਰਵੀ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਸਾਹਿਤਿਕ ਦੇਣ ਲਈ ਸਨਮਾਨਿਆ।

22 ਜਨਵਰੀ, 2006 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ "ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਸਕਾਫ਼ਤ" ਨੇ "ਜੀਵਨ-ਕਾਲ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ-ਪੁਰਸਕਾਰ" ਨਾਲ, "ਵਰਲਡ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਚਰ ਐਂਡ ਹੈਰੀਟੇਜ" ਨੇ "ਤਮਗ਼ਾ-ਏ-ਹੁਸਨ-ਏ-ਕਾਰਕਰਦਗੀ" ਨਾਲ, "ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਐਂਡ ਆਰਟਿਸਟਸ" ਨੇ "ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ" ਨਾਲ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ "ਸ਼ਾਲ" ਨਾਲ ਅਭਿਨੰਦਤ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਰਜਿ:) ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ, ਜਗਤਪੁਰ (ਰਜਿ:) ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਸਾਲ 2006 ਵਿਚ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਵੈਨਕੂਵਰ (ਕੈਨੇਡਾ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੌ ਸਾਲਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਰਵੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਸਾਹਿਤਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ "ਵਿਲੱਖਣ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ-ਪੁਰਸਕਾਰ" ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। 2007 ਵਿਚ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ, ਲਿਸਟਰ (ਇੰਗਲੈਂਡ), ਸਿਪਸਾ ਤੇ ਅਦਾਰਾ ਵੀਯਨਜ਼ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਟੀ.ਵੀ., ਟਰਾਂਟੋ, ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। 2008 ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ 'ਪਰਵਾਸੀ ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ' ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ "ਸਰਬ-ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ" ਭੇਟ ਕੀਤਾ। 2011 ਵਿਚ ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਅਕਾਦਮੀ (ਲੁਧਿਆਣਾ, ਭਾਰਤ) ਨੇ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ "ਨਾਟ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ" ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਣ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ "ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ (UBC)", ਵੈਨਕੂਵਰ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ "ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ) ਸਰੀ, ਕੈਨੇਡਾ" ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ "ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ" ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ। ਸਾਲ 2012 ਵਿਚ "ਅਰਪਨ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ", ਕੈਲਗਰੀ (ਅਲਬਰਟਾ, ਕੈਨੇਡਾ) ਨੇ ਰਵੀ ਨੂੰ "ਇਕਬਾਲ ਅਰਪਨ ਯਾਦਗਾਰੀ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ" ਨਾਲ ਅਭਿਨੰਦਤ ਕੀਤਾ। 2013 ਵਿਚ "ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਸੀ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਕਲੱਬ (ਕੈਨੇਡਾ)" ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਦਿੱਤਾ।

ਉਹ ਇਆਪਾ ਦਾ ਮੋਢੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਾ ਸੰਚਾਲਕ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗ਼ੈਰ-ਪਾਕਿਤਸਾਨੀ ਲੇਖਕ ਹੈ—ਜਿਸਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਕਾਇਦੇ ਆਜ਼ਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿਚ ਐਮ. ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਦੇ ਕੋਰਸ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਉੱਤੇ ਪੀ.ਐੱਚ.ਡੀ. ਪੱਧਰ ਦਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਡਰਾਮੇ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ, ਡਾ. ਨਿਗਹਤ ਖ਼ੁਰਸ਼ੀਦ ਨਾਰੂ ਨੇ, 2009 ਵਿਚ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲਾਹੌਰ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ।

ਡਾ. ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬੇਦੀ ਨੇ "ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਥੀਮ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਿਐਨ", ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ, ਆਪਣਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ, 2008 ਵਿਚ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਭਾਰਤ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਕੇ, ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ 2014 ਵਿਚ ਛਪੀ। ਡਾ. ਕਿਰਨਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ "ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਰਚਨਾ-ਸੰਸਾਰ : ਸੰਵੇਦਨਾ ਤੇ ਸੁਹਜ-ਸੰਸਾਰ", ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ, 2013 ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਕੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਪੁਸਤਕ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤਕ, 16 ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁਣ ਤਕ 12, ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਰੰਗਕਰਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਖੇਡੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

2015 ਵਿਚ CIPSA (Canadian International Punjabi Sahit Academy - Brampton, ONT, Canada) ਨੇ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ "ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅਵਾਰਡ ਆਫ਼ ਡਿਸਟਿੰਕਸ਼ਨ" ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪਾਏ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

"ਪਰਤੱਖ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ" : ਆਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

[1]"ਪਰਤੱਖ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ" : ਆਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ

"ਪਰਤੱਖ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ" ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਦੋ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ "ਭਰਮ-ਜਲ"[2] ਅਤੇ "ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ"[3] ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। 2017 ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੇਰੇ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ, ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 16 ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ 16 ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਹੁਣ ਤਕ, ਮੇਰੇ 12 ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ, ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ (ਹੀਰ), ਕੀਰਤੀ ਕਿਰਪਾਲ, ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ, ਡਾ. ਮਨਜੀਤਪਾਲ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੋ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਨਾਮਵਰ ਰੰਗਕਰਮੀਆਂ ਵਲੋਂ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ, ਖੇਡੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਚਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ, ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਲਈ, ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ 'ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਰੰਗਮੰਚ' ਭਾਗ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ : "ਪਰਤੱਖ ਨੂੰ ਪਰਮਾਣ ਕੀ ?"

ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਰਤੱਖ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ, ਪਰਮਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

---

1. "ਪਰਤੱਖ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ" : Beyond the Obvious
2. "ਭਰਮ-ਜਲ" : ਭਰਮ, ਸੁਰਾਬ, Mirage, Optical Illusion
3. "ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ" : ਰਾਜਨੀਤਕ ਗੱਪ ਸ਼ੱਪ, Political Gossip

ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਪਰਤੱਖ ਦਾ ਰੂਪ ਤੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ? ਪਰਤੱਖ ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀਮਤਾਂ, ਅਵਸਤੂ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਵਿਚਰ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬੜੀ ਜੱਟਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਟੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਤੇ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਵਸਤੂਗਤ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਤੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮਨੋਗੁੰਝਲਾਂ ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਸਮਾਜਕ ਦਬਾਅ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੌਧਕਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰੌਢਤਾ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸੱਚ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ, ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੰਦ-ਕਥਾ ਜਾਂ ਗੱਪ ਸ਼ੱਪ, ਸਮਾਨ-ਅੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸੱਚ, ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਨਿਆਏ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਦੰਦ-ਕਥਾ ਜਾਂ ਗੱਪ ਸ਼ੱਪ, ਧਿਰ ਬਣਕੇ ਲਿਖੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲੋਂ, ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਮੇਰੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਪਰਤੱਖ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਵੇਖਣ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਉਪਰਾਲਾ ਹਨ।

ਭਰਮ-ਜਲ

"ਭਰਮ-ਜਲ" ਇਕ ਐਸੀ ਔਰਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਅਰਥ ਲੈ ਕੇ, ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ, 4-5 ਮਰਦ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਢੂੰਡਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਰਥ ਉਸ ਅੰਦਰਲੀ ਔਰਤ ਦੇ ਮੇਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਮੁਹੱਬਤ, ਉਸ ਲਈ, ਇਕ "ਭਰਮ-ਜਲ" ਬਣਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ 'ਖਾਲੀ ਪਿਆਲਾ' ਬਣੀ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚਲੇ, ਚਿੜੀ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਘੂਰਦੀ ਹੋਈ, ਉਹ 'ਇਕੱਲ-ਕੈਦ' ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਈ ਹੈ :

ਚਿੜੀ ਵਾਂਗਰਾਂ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਉੱਤੇ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਠੂੰਗੇ ਮਾਰਾਂ।
ਅਕਸ ਕਦੇ ਮਹਿਬੂਬ ਨਾਂ ਬਣਦੇ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵੀ ਦੀਵਾਰਾਂ।

ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਇਕ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੀ 'ਆਰੰਭਿਕਾ' ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮੰਤਵ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖਿਆਲ, ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਮੂਡ ਦਾ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਪਰਿਚਯ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਗੀਤ 'ਮਾਹੀਆ' ਦੀ ਧੁਨ ਉੱਤੇ ਲਿਖੀ ਇਹ ਆਰੰਭਿਕਾ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗੀਤਕ ਸੁਹਜ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ

"ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ" ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ 'ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ' ਅਤੇ '1984 ਦੇ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ' ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਮਾਨ-ਅੰਤਰ ਚੱਲਦੀ ਉਸਦੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ ਨੂੰ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ :

"A Picture is worth a thousand words".

ਤਸਵੀਰ, ਵੀਡੀਓ-ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਾਰਜ, ਮੰਚ ਉੱਤੇ, ਉਹ ਕੁਝ ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੁ ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ। ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਝਾਕੀਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਲਈ ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਮਾਧਿਅਮ ਵਰਤਕੇ, ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਝਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸ਼ਿੱਦਤ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨਾਲ, ਯਥਾਰਥਕ ਬਣਾ ਕੇ, ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਛੋਟੇ, ਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਡਣ-ਕਾਲ ਨੂੰ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਘਟਾਇਆ ਜਾਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਝਾਕੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਸਿਰਜਕੇ ਤੇ ਜਾਂ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕੀ ਬਿੰਬਾਂ/ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਹਿ-ਦਰ-ਤਹਿ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦੇ ਖੇਡਣ-ਕਾਲ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੈਲੀ, ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਕਰਨ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਮੇਰੇ ਥੀਏਟਰ ਨੂੰ, ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਵੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਏਥੇ, ਹਵਾਲੇ ਲਈ, ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਹੁਣ ਤਕ ਛਪੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਮੇਰੇ 2017 ਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

1. ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ - 1974
2. ਦਰ ਦੀਵਾਰਾਂ - 1981
3. ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ - 1983

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

4. ਚੌਂਕ ਨਾਟਕ - 1984
5. ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ - 1984
6. ਸਿਫ਼ਰ ਨਾਟਕ - 1987
7. ਮੱਕੜੀ ਨਾਟਕ - 1989
8. ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ - 1990
9. ਪਛਾਣ ਨਾਟਕ 1990 - ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਨੰਬਰ 7, 8 ਅਤੇ 9 "ਤਿੰਨ ਨਾਟਕ" ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ, 1990 ਵਿਚ ਛਪੇ ਸਨ।
10. ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ - 2005
11. ਮਖੌਟੇ ਤੇ ਹਾਦਸੇ - 2009
12. ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ - 2010
13. ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆ - 2015
15. ਭਰਮ-ਜਲ - 2017
16. ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ - 2017 - ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਨੰਬਰ 15 ਤੇ 16 "ਪਰਤੱਖ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ" ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ, 2017 ਵਿਚ ਛਪੇ ਸਨ।

–ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

"ਭਰਮ-ਜਲ" : ਮੂਲ ਪਾਠ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

“ਭਰਮ-ਜਲ” ਦੇ ਪਾਤਰ

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ
ਤਨਜੀਤ
ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ
ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ
ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

"ਭਰਮ-ਜਲ"

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਪਾਤਰ

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-1 : ਥੀਮ ਗੀਤ - ਕੋਰਸ ਦੇ ਪਾਤਰ
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-2 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ, ਤਨਜੀਤ
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-3 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ, ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-4 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ, ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-5 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ, ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ
ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-6 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-1 : ਥੀਮ ਗੀਤ

ਕੋਰਸ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਪਿਛੋਕੜ ’ਚੋਂ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : “ਭਰਮ-ਜਲ” ਦੇ ਥੀਮ ਗੀਤ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਧੀਰੇ, ਧੀਰੇ ਚਾਨਣ ਹੁੰਦਿਆਂ, ‘ਕੋਰਸ’ ਦਾ ਗਾਇਨ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਨੋਟ : ਇਸ ਗੀਤ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ, ਅਗਲੇ 5 ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਦਿ, ਮੱਧ ਜਾਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਗਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।)

[1] ਭਰਮ-ਜਲਾਂ ਦੀ ਭਟਕਣ ਬਣ ਗਈ,
ਜੀਕੂੰ ਸਾਡਾ ਸ਼ਰਾਪ !
ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਈਏ,
ਢੂੰਡੀਏ ਆਪਣਾ ਆਪ।

ਨਾ ਮਹਿਬੂਬ, ਨਾ ਮਿਲੀ ਸ਼ਾਂਤੀ,
ਉਲਝ ਗਏ ਰਾਹ ਸਾਰੇ।
ਆਪਣਾ ਪਿੰਜਰਾ, ਕੈਦ ਵੀ ਆਪਣੀ,
ਬੰਦ ਹਨ ਸਗਲ ਦੁਆਰੇ !

ਕੱਚੇ ਧਾਗੇ, ਪੱਕੀਆਂ ਗੰਢਾਂ,
ਹੋਂਦ ਵੀ ਉਲਝੀ ਨਾਲੇ !
ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਟੁੱਟ, ਬਿਖਰ ਗਏ,
ਗੁੰਮ ਗਏ ਸਭ ਉਜਾਲੇ !

---

1. ਭਰਮ-ਜਲ : Mirage, ਸੁਰਾਬ, Illusion

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਰੁਕ, ਰੁਕ ਤੁਰੀਏ, ਤੁਰ, ਤੁਰ ਰੁਕੀਏ,
ਭਰਮ ਬਣਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ !
'ਸਦਾ-ਅਪੂਰਨਤਾ' ਦੀ ਹਾਲਤ,
ਕੈਸੀ ਸਾਡੀ ਬੰਦਗੀ ???

ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਦਾਇਰਾ ਵਾਹ ਕੇ,
ਕੈਦ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ !
ਕਿੱਥੇ ਤੁਰ ਗਏ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਾਡੇ,
ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਸਿਤਾਰੇ ???

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-2 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ, ਤਨਜੀਤ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟ

1. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ 'ਆਰੰਭਿਕਾ' ਦਾ ਮੰਤਵ, ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ, ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖਿਆਲ, ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ/ਜਾਂ ਮੂਡ ਨਾਲ ਪਰਿਚਯ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਲੋਕਗੀਤ 'ਮਾਹੀਆ' ਦੀ ਧੁਨ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਇਹ 'ਆਰੰਭਿਕਾ' ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗੀਤਕ ਸੁਹਜ ਦਾ ਵਾਧਾ ਵੀ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ।
2. ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਇਕ ਜਾਂ ਵਧੀਕ ਪਾਤਰ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੋਰਸ/ਸਮੂਹ ਐਕਸ਼ਨ ਗੀਤ ਵਾਂਗ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਨਮੈਟਿਕ/ਵੀਡੀਓ-ਟੀ.ਵੀ. ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਪਿਊਟਰੀ ਜੁਗਤਾਂ ਵੀ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਹੀਆ ਗੀਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰੀਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਰੰਭਿਕਾ

ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋਕ ਗੀਤ ਮਾਹੀਆ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ ਉੱਭਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਲਕਾ ਚਾਨਣ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਪਾਤਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਟੱਪੇ ਨੂੰ ਉਹ ਐਕਸ਼ਨ ਗੀਤ/ਕੋਰਸ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਗਏ ਆਂ
ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾ ਸਮਝ ਪਏ
ਖੜ੍ਹੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਰੁਕ ਗਏ ਆਂ

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ-

ਇਹ ਟੱਪਾ ਕਈ ਵਾਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਵੀ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸਥਾਨ : ਦਿੱਲੀ, ਭਾਰਤ

'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਘਰ ਦੇ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਕੰਧ-ਕੱਦ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਸੌਂਹੇਂ ਖੜ੍ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉੱਤੇ ਦਸਤਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ 'ਤਨਜੀਤ' ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਸਮੀਂ ਦੁਆ ਸਲਾਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਸੋਫ਼ੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਦੇਰ, ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਚ, ਵਿਚ ਖਲਾਅ ਨੂੰ ਘੂਰਦੇ ਹਨ। 'ਤਨਜੀਤ' ਕਾਬੂ ਨਾ ਆ ਰਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਏਧਰ ਓਧਰ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ :

ਤਨਜੀਤ

ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਫੁਲ,
ਤੇਰੇ ਵਲ ਵੇਖਕੇ ਹੀ ਖਿੜੇ ਸਨ !
ਉਹ ਨਗ਼ਮੇਂ,
ਜੁ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਗਾ ਨਾ ਸਕਿਆ,
ਉਦੋਂ ਹੀ ਛਿੜੇ ਸਨ !

-ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ-

-'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' 'ਤਨਜੀਤ' ਵਲਾਂ ਵੇਖਦੀ ਹੋਈ ਖਲਾਅ ਨੂੰ ਘੂਰਦੀ ਹੈ !
-'ਤਨਜੀਤ' ਆਪਣਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ-

ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਕੰਵਾਰੇ ਸੁਫ਼ਨੇ,
ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਣ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਹੀ,
ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਗਲੇਸ਼ੀਅਰ ਹੇਠ ਦੱਬੇ ਪਰਬਤ 'ਚੋਂ,
ਚਸ਼ਮੇਂ ਫੁੱਟ ਪਏ ਸਨ !
ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ,
ਅਨੇਕਾਂ ਆਬਸ਼ਾਰਾਂ ਸਨ !
ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ,
ਗੁਲਸ਼ਨ ਸਨ,
ਬਹਾਰਾਂ ਸਨ !!!

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਨੱਚਿਆ,
ਅੰਬਰ 'ਤੇ ਪੂਰਨੇ ਪਾਏ ਸਨ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਪਾਣੀ ਵਗ ਤੁਰੇ ਸਨ,
ਟੁੱਟ ਗਏ ਸਨ ਬੰਧ !
ਇਹ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਦੀ,
ਆਪਮੁਹਾਰਤਾ ਹੀ ਸੀ,
ਅਨਿਕ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਪਏ ਸਨ !!!

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇੰਜ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ–
ਨਾ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸਿਆ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਮੈਂ ਭਰਾ–ਹੀਣੀ ਸਾਂ,
ਤੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ,
ਵੀਰ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਰਿਹਾ !!!

ਤਨਜੀਤ

ਖਿਚੜੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ 'ਚੋਂ,
ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ?

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਆਪਣਾ ਜਿਸਮ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਤੂੰ,
ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ !!!

–ਵਕਫ਼ਾ–

–'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਦੀ ਹੋਈ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ–

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਉਹ ਉਸਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ–ਘਾਤ ਸੀ,
ਇਸਤਰੀ–ਸ਼ੋਸ਼ਨ ਸੀ–

ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਕੰਵਾਰੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ,
ਬੌਧਕ, ਭਾਵੁਕ ਤੇ ਸਰੀਰਕ
ਬਲਾਤਕਾਰ ਸੀ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਇਕ ਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਗੁਰੂ–ਦਕਸ਼ਨਾਂ ਸੀ,
ਇਕ ਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਆਤਮ–ਘਾਤ ਸੀ !

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਅਜੇ ਵੀ ਕੰਵਾਰੀ ਹੈ–
ਆਪਣੇ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਦਾ ਹਾਣੀ ਢੂੰਡਦੀ ਹੈ !!!
ਵੀਰ,
ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਈ ?
ਤੇਰੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਅੱਖ ਕਿਉਂ ਚੁੰਧਿਆਈ ?
ਨਜ਼ਰਾਂ ਅੱਗੇ ਅਨ੍ਹੇਰੀ ਆਈ—
ਵੀਰ, ...

–'ਤਨਜੀਤ', 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਨੂੰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਟੋਕਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਦਾ ਹੈ–

ਤਨਜੀਤ

ਵੀਰ ਆਖਕੇ, ਗਾਲੀ ਨਾ ਕੱਢ—
ਦੋ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਮੇਲ ਦਾ ਰਸਤਾ ਨਾ ਛੱਡ !!!

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਮੈਂ ਮਿਸਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿਜਾਦੀ ਨਹੀਂ,
ਜੁ ਮੂੰਹ-ਬੋਲੇ ਵੀਰ ਨਾਲ,
ਭੋਗ ਕਮਾਵਾਂ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸੁਹਣਾ ਲੱਗਦਾ,
ਵੀਰ ਦਾ ਸੂਰਜ ਤੇ ਪਰਛਾਵਾਂ !!!

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਤਨਜੀਤ

ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ...
... ...
ਦਰਿਆ, ਉਲਟੇ, ਪਹਾੜਾਂ ਵਲ ਨਹੀਂ ਵੱਗ ਸਕਦੇ !
ਧਰੇਕ ਨੂੰ ਅੰਬ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦੇ !!!

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਮੇਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ,
ਅਸੰਭਵ ਨਾ ਬਣਾ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਦਿਲ ਦਾ ਚੈਨਲ ਬਦਲ,
ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਰਮ ਬਣਾ;
ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਮਾ—

ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,
ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਮਿਲਾ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਮੈਂ ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਗੀਤ,
ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਗਾ !
ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ, ਤੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ—
ਅਰਥ ਨੂੰ ਜੱਫ਼ੀ ਪਾ

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਰਾਂਝੇ, ਮਹੀਂਵਾਲ ਤੇ ਮਿਰਜ਼ੇ—
ਆਸ਼ਕ ਸਨ,
ਨਾ ਬਨਣ ਭਰਾ !!!

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਭਰਮ-ਜਲਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕੇਂ ਕਿਉਂ ਤੂੰ ?
ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝ, ਸੂਰਜ ਬਣ ਜਾ !!!
ਵੀਰ ਮੈਨੂੰ, ਮਹਿਬੂਬ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ,
ਲਟ ਲਟ ਬਲ, ਮੈਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਪਿਆਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ,
ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਾ ਕਰ—
ਇਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ 'ਤੇ ਫੈਲਾਅ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਭਰਾ ਵੀ ਤਾਂ ਇਕ ਮੀਤ ਹੀ ਹੁੰਦਾ,
ਰਿਸ਼ਤਾ ਉਸਦਾ ਜਿਸਮੋਂ ਉੱਚਾ !
ਮੈਂ ਹਾਂ ਬੂੰਦ ਤੇਰੇ ਵਹਿਣਾਂ ਦੀ,
ਤੂੰ ਹੈਂ ਇਕ ਵਗਦਾ ਦਰਿਆ !!!

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਤਨਜੀਤ

ਕਿਸ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਤੂੰ ?
ਮਨ ਵਿਚ ਤਨ ਦੀ ਗੁੰਝਲ ਪਾ ਕੇ,
ਸੂਲੀ 'ਤੇ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਤੂੰ !!!

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਠੀਕ ਹੈ ਮੀਤ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਗੀਤ,
ਤੇਰੀ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵਾਂਗਾ।
ਜੀਵਾਂਗਾ ਅਣਚਾਹਿਆ ਜੀਵਨ,
ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਵਾਂਗਾ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੁਰ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ,
ਮੁੜ, ਮੁੜ ਕੇ ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਵਾਂਗਾ !
ਤੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਸਫ਼ਰ ਮੁਬਾਰਕ !!!
ਜੀਵਨ ਤੇਰੇ ਨਾਂ ਲਾਵਾਂਗਾ !!!

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ ਪਤਨੀ,
ਮੁੜ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਂ !!!

ਤਨਜੀਤ

ਸਮਾਨ–ਅੰਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਵਾਂਗੂੰ,
ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਪਰ,
ਫਾਸਲਾ ਇੰਵ ਦਾ ਇੰਵ ਰਹੇਗਾ !!!

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਪਤੀ ਮਿਲੇਗਾ !!!

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਵਣ ਦੇ ਦੋ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗੂੰ,
ਕੋਲ, ਕੋਲ ਪਰ ਜੁਦਾ, ਜੁਦਾ ਹਾਂ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਮਿਲ ਨਾ ਸਕੇ, ਕੱਲੇ ਕਾਰੇ—
ਅੰਬਰੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੂਰਜ,
ਚਮਕਣ ਤਾਰੇ—
ਹਰ ਪਾਸੇ ਤੇਰੇ ਹੀ ਨਜ਼ਾਰੇ !!!

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਵੀਰ ਮੇਰੇ, ਤੂੰ ਇੰਵ ਨਾ ਕਹਿ !
ਮਾਣ ਜਵਾਨੀਆਂ, ਜਿਊਂਦਾ ਰਹਿ !!!

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਕਦੇ ਕਦੇ ਮੈਂ ਵੀ ਆਵਾਂਗੀ,
ਪੀਂਘਾਂ ਝੂਟਣ, ਘੋੜੀਆਂ ਗਾਵਣ—
ਸੱਤ–ਰੰਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੋਮਲ ਯਾਦਾਂ,
ਤੇਰੇ ਵਿਹੜੇ ਛੱਡ ਜਾਵਾਂਗੀ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਤੀਆਂ ਵੇਲੇ, ਫਿਰ ਆਵਾਂਗੀ,
ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਰੱਖੜੀ ਭੇਜਾਂਗੀ,
ਤੇਰੀਆਂ ਘੋੜੀਆਂ ਗਾਵਾਂਗੀ !!!

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਫੇਡ ਆਊਟ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-3 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ, ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟ

1. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ 'ਆਰੰਭਿਕਾ' ਦਾ ਮੰਤਵ, ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ, ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖਿਆਲ, ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ/ਜਾਂ ਮੂਡ ਨਾਲ ਪਰਿਚਯ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਲੋਕਗੀਤ 'ਮਾਹੀਆ' ਦੀ ਧੁਨ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਇਹ 'ਆਰੰਭਿਕਾ' ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗੀਤਕ ਸੁਹਜ ਦਾ ਵਾਧਾ ਵੀ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ।
2. ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਇਕ ਜਾਂ ਵਧੀਕ ਪਾਤਰ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੋਰਸ/ਸਮੂਹ ਐਕਸ਼ਨ ਗੀਤ ਵਾਂਗ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਨਮੈਟਿਕ/ਵੀਡੀਓ-ਟੀ.ਵੀ. ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਪਿਊਟਰੀ ਜੁਗਤਾਂ ਵੀ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਹੀਆ ਗੀਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰੀਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਰੰਭਿਕਾ

ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋਕ ਗੀਤ ਮਾਹੀਆ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ ਉੱਭਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਲਕਾ ਚਾਨਣ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਪਾਤਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਟੱਪੇ ਨੂੰ ਉਹ ਐਕਸ਼ਨ ਗੀਤ/ਕੋਰਸ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਪੈਰ ਪੁੱਟਦੇ ਹੀ ਭਟਕ ਗਏ,
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਖੌਟਾ ਬਣ ਗਈ
ਅਸੀਂ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਟਕ ਗਏ।

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ-

ਇਹ ਟੱਪਾ ਕਈ ਵਾਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਵੀ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸਥਾਨ : ਦਿੱਲੀ, ਭਾਰਤ

ਆਪਣੇ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ', ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਟਹਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ 'ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ' ਦੀ ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਬਾਰ, ਬਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦੀ ਹੋਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਲਾਂ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਮਨਬਚਨੀ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੂੰ ਅਚਾਨਕ ਮਿਲ ਗਿਆ,
ਹਵਾ 'ਚ ਫੁੱਲ ਖਿਲ ਪਿਆ।
ਮਹਿਕ ਦਾ ਦਰਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਤਰਫ਼—
ਵਜੂਦ ਮੇਰਾ—
ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਤੇ ਭਿੱਜ ਗਿਆ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਚੇਤਨਾ ਨੇ ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਤੈਨੂੰ ਜਾਣਿਆਂ—
ਮਨ ਨੇ ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਹੈ ਪਹਿਚਾਣਿਆ—
ਜਾਪਦਾ ਹੈ—
ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਵੇਵਲੈਂਗਥ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਮਨ ਦੇ ਹਾਣ !
ਤਨ ਦੇ ਹਾਣ !

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਇਰੀ,
ਮੈਂ ਪਹਿਚਾਣ !!!

–ਵਕਫ਼ਾ–

–ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। 'ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ' ਉਸਨੂੰ ਜੱਫ਼ੀ ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ, ਚੁੰਮਦਾ ਹੈ। 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਉਸਨੂੰ ਵਰਜਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।–

ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ

ਵੇਖ ਮੈਂ ਪੈਂਡੇ ਝਾਗ ਕੇ ਆਇਆ—
ਤੇਰੀ ਖਿੱਚ ਵਿਚ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ,
ਤੇਰੀ ਤੇਹ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਇਆ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਜੀਵਨ-ਸਾਥ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮੇਰੀ—
ਕੀ ਇਹ ਸਾਥ ਨਿਭਾ ਸਕੇਂਗਾ ?

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਪਿਆਰ !
ਤੇਰੇ ਸਾਥ 'ਚ ਹਰ ਰੁੱਤ ਚੰਗੀ,
ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ !

ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ

ਫੇਰ ਪੁਰਾਣੇ ਕਿੱਸੇ ਲੈ ਕੇ,
ਕਿਉਂ ਬੈਠੀ ਹੈਂ ?

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ,
ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸੁਣ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

–'ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ', 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦਾ, ਚੁੰਮਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹੇਠੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।–

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਇਹ ਕੀ ?
ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ—
ਕਾਮ ਦੀ ਇੱਛਾ !!!

ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ

ਪਿਆਰ, ਕਾਮ ਨੇ,
ਇਕ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ !
ਮਿਲਕੇ ਹੀ ਇਹ ਪੂਰਨ ਬਣਦੇ—

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਤਨ ਦੇ ਬੂਹੇ ਖੋਲ੍ਹ ਪਿਆਰੀ,
'ਸਿਮ', 'ਸਿਮ' ਆਖਾਂ ਤੇਰੇ ਦੁਆਰੇ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਤੱਕਿਆ ਤੈਨੂੰ,
ਨੇੜੇ ਹੋ, ਤੇ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ !
ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆਸੀ ਤੇਰੀ—
ਦੇਹੀ ਵਿਚ ਮਚ ਪਏ ਸ਼ਰਾਰੇ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਉਹ ਕਾਂਡ,
ਜੁ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਹੀ,
ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ।
ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਦੀ ਟੱਕਰ ਵਿਚ ਖੜੋ ਗਿਆ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਇਸ ਸਮੇਂ,
ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ,
ਇਸ਼ਕ ਲੜਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ !
ਉਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਬੱਝਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ,

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ,
ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈਂ !!!

ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ

ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੜਕਾਇਆ ਹੈ—
ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਥਾਂ—
ਤੈਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਰਾਹ ਪਾਇਆ ਹੈ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਖੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,
ਪੰਛੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉੱਡਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ !

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਤੇਰੀ ਉਸ ਕਥਿਤ ਮਹਿਬੂਬ ਦੇ,
ਤਲਾਕ ਦੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਚਰਚੇ ਹਨ !

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਪੱਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇ,
ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ,
ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ !
ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੁਰ ਰਹੀ,
ਪਰ ਮੇਰੀ,
ਤੇਰੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਕੇ ਖੜੋ ਗਈ ਹੈ !

–'ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ' ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਸੋਫ਼ੇ ਉੱਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਲਾਲ ਪੀਲੀ ਹੋਈ, ਘਸੁੰਨ ਵੱਟਦੀ ਤੇ ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ–

ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ

ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ,
ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ...

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਕੰਵਾਰੇਪਨ ਦਾ,
ਸਬੂਤ ਚਾਹੀਦਾ।
ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਕੰਵਾਰੇਪਨ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ,
ਜਿਸਮ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੈ !
ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਨ ਦਾ ਹਾਣੀ
ਢੂੰਡ ਰਹੀ ਸਾਂ ...
ਤੇ ਤੂੰ —
ਪਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਦਾ,
ਕਾਮ-ਮੁਖੀ ਮਰਦ ਨਿਕਲ ਆਇਆ !
ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ?

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਅਸੀਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਸੜਕਾਂ ਪਾਟਦੀਆਂ ਹਨ,
ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ !

ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ

ਮੈਂ ਅੱਜ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ !
ਗੀਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਦੇ ਤੇਰੇ ਬੋਲ,
ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਸਾਲਮ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਬਨਣ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਵਿਚ,
ਤੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਪਾਟ ਗਿਆ ਹੈਂ !

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਤੈਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ, ਕਥਿਤ ਮਹਿਬੂਬ ਤੇਰੀ ਨੇ,
ਮੇਰੇ ਲਈ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਹੈਂ !!!

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ

ਮੈਨੂੰ ਅੰਗ ਛੁਹਾ,
ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ !!!
ਮੁੰਡੇ, ਕੁੜੀਆਂ ਇੰਜ ਹੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਏਸ ਉਮਰ ਵਿਚ !!!

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਕਰਦਿਆਂ,
ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ—
ਉਸਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ,
ਪਹਿਨਕੇ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ !!!

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ,
ਪਹਿਨਕੇ ਵੇਖਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅੱਜ !
ਜੇ ਤੇਰੇ ਤਨ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਭਾ ਗਈ,
ਮੈਂ ਰਸਤਾ ਬਦਲ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ !!!

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਸ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ,
ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਬਣਕੇ ਫਟਣ ਦਾ,
ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੌਕ ਨਹੀਂ !

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਤੈਨੂੰ ਪਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਲਪਿਆ ਸੀ,
ਤੂੰ ਮਰਦ–ਵੇਸਵਾ ਨਿਕਲਿਆ !!!

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

'ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ' ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਅੱਗ ਭਬੂਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ !

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ

ਹਰਾਮਜ਼ਾਦੀ !

...

ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵੇਸਵਾ ਆਖੇਂ,
ਤੂੰ ਕੀ ਹੈਂ ?

...

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ?
ਮਾਈ ਫੁੱਟ !!!

–'ਸੂਰਬੀਰ ਦੁਮੇਲ' ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਪੈਰ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ, 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ !–

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ 'ਮਾਹੀਆ' ਲੋਕਗੀਤ ਦੀ ਧੁਨੀ ਉੱਤੇ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਟੱਪੇ ਦੇ ਬੋਲ ਉੱਭਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਦੇਰ ਤਕ ਉੱਚੀਆਂ ਹੋ, ਹੋ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ :–

ਕਾਂਡ ਮੁੱਕਿਆ ਕਹਾਣੀ ਦਾ
ਤਨ ਮਨ ਉਲਝ ਗਏ
ਦੂਜੇ ਜ਼ੋਰ ਜਵਾਨੀ ਦਾ

–ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ–

–ਫੇਡ ਆਊਟ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-4 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ, ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟ

1. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ 'ਆਰੰਭਿਕਾ' ਦਾ ਮੰਤਵ, ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ, ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖਿਆਲ, ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ/ਜਾਂ ਮੂਡ ਨਾਲ ਪਰਿਚਯ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਲੋਕਗੀਤ 'ਮਾਹੀਆ' ਦੀ ਧੁਨ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਇਹ 'ਆਰੰਭਿਕਾ' ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗੀਤਕ ਸੁਹਜ ਦਾ ਵਾਧਾ ਵੀ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ।
2. ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਇਕ ਜਾਂ ਵਧੀਕ ਪਾਤਰ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੋਰਸ/ਸਮੂਹ ਐਕਸ਼ਨ ਗੀਤ ਵਾਂਗ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਨਮੈਟਿਕ/ਵੀਡੀਓ-ਟੀ.ਵੀ. ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਪਿਊਟਰੀ ਜੁਗਤਾਂ ਵੀ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਹੀਆ ਗੀਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰੀਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਰੰਭਿਕਾ

ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋਕ ਗੀਤ ਮਾਹੀਆ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ ਉੱਭਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਲਕਾ ਚਾਨਣ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਪਾਤਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਟੱਪੇ ਨੂੰ ਉਹ ਐਕਸ਼ਨ ਗੀਤ/ਕੋਰਸ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਪੀਂਘ ਅੰਬਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਂਦੀ ਏ
ਹਨੀਮੂਨ ਬਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਹਥੋਂ ਛੁੱਟ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਏ

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ-

ਇਹ ਟੱਪਾ ਕਈ ਵਾਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਵੀ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸਥਾਨ : ਕੈਲੇਫ਼ੋਰਨੀਆਂ, ਅਮਰੀਕਾ

ਕੈਲੇਫ਼ੋਰਨੀਆਂ ਦੇ 'ਪੰਜ-ਤਾਰਾ' ਹੋਟਲ ਦੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ 'ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ' 12 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਸਿੰਗਲ ਅਲਟ ਸਕਾਚ ਵਿਸਕੀ ਦੀਆਂ ਚੁਸਕੀਆਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਬੋਤਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਰਫ਼ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਵਿਚ 'ਸ਼ੈਂਪੇਨ' ਠੰਡੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਥਰੂਮ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਭਾਫ਼ ਦਾ ਇਕ ਝੋਂਕਾ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਫੈਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਫ਼ ਦੇ ਬੱਦਲ ਵਿੱਚੋਂ, ਚਿੱਟੇ ਲੰਮੇਂ ਤੌਲੀਏ ਵਿਚ ਲਿਪਟੀ, 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ 'ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ' ਕੋਲ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੈਂਪੇਨ ਦੀ ਬੋਤਲ ਦਾ ਕਾਰਕ ਇਕ ਧਮਾਕੇ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਝੱਗ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। 'ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ' ਇਹ ਝੱਗੋ ਝੱਗ ਸ਼ੈਂਪੇਨ ਪਿਆਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਦੇ ਹੋਠਾਂ ਨੂੰ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੁਸਕੀਆਂ ਲੈਂਦੀ ਹੋਈ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਛਲਕ ਰਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ 'ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ' ਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ 'ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ' ਦਾ ਇਕ ਹੱਥ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਦੀ ਅੱਧ-ਨੰਗੀ ਛਾਤੀ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਨਗਨ ਪੱਟ ਉੱਤੇ ਜਾ ਛੂੰਹਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਕੰਬਣੀ ਜਿਹੀ ਛਿੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ 'ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ' ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

1ਪਲੀਜ਼,
ਪਲੀਜ਼ ...
ਮੈਨੂੰ ਟੱਚ2 ਨਾ ਕਰੋ

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਕਿਉਂ ?

1. ਪਲੀਜ਼ : Please
2. ਟੱਚ : Touch

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੇਰੇ ਸਪਰਸ਼ ਨਾਲ,
ਮੇਰੇ 'ਲੂੰ-ਕੰਡੇ' ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ !
ਕੰਬਣੀ ਛਿੜਦੀ ਹੈ !!!

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਕੰਪਨ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ?

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਚਸ਼ਮੇਂ ਵਾਂਗ,
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ,
ਵਗ ਤੁਰਦੀ ਹਾਂ ...
...
ਪਿਆਸੀ ਨਦੀ !!!

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਖੂਹ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ,
ਪਿਆਸ ਕਿਹੀ ?

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਇਹ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ—
ਮੈਨੂੰ, ਤੇਰੀ ਪਿਆਸ ਹੈ !
ਜਨਮ, ਜਨਮ ਦੀ ਪਿਆਸੀ ਸਾਂ,
ਤੂੰ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਕੇ,
ਹੋਰ ਤੇਹ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ !!!
ਕੀ ਕਰਾਂ ?

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਤਾਂ ਫਿਰ,
ਪੀ ਜਾ ਗਟ ਗਟ ...
ਸੰਕੋਚ ਕਿਹਾ ?

–'ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ' ਉਸਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਚੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਕੰਬਣੀ ਜਿਹੀ ਲੈ ਕੇ, ਉਹ ਉਸਦੀ ਗਲਵਕੜੀ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਹਾਂ,
ਆਨੰਦ ਹੈ !

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ,
ਤੂੰ ਕੀ ਦੀ ਕੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈਂ !
ਆਪਣਾ ਆਪ ਬਣ ਕੇ ਜਿਊਣ ਲਈ,
ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜੋ ਗਈ ਹੈਂ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਹਾਂ,
ਤੇਰੇ ਸਪਰਸ਼ 'ਚੋਂ ਹੀ ਮੈਂ,
ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ !
ਸਿਖਰ-ਸੰਤੋਖ ਦਾ,
ਇਕ ਜਿਊਂਦਾ ਜਾਗਦਾ—
ਗੀਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ !
ਅਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ,
ਤੈਨੂੰ ਗੁਣਗਣਾਂਦੀ ਹਾਂ !
ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ !!!

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਤੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਤੇ ਹਸੀ
ਇਵੇਂ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹੇ !
ਹੁਸਨ ਤੇ ਆਨੰਦ ਇਕ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ—
ਤੇਰਾ ਸੌਂਦਰਯ ਹੀ ਆਨੰਦ ਹੈ !!!

-ਫ਼ੇਡ ਆਊਟ-

ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ, ਕੈਲੇਫ਼ੋਰਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ, ਹੋਟਲ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕਮਰਾ। 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਸ਼ੈਂਪੇਨ ਦੀਆਂ ਚੁਸਕੀਆਂ ਲੈਂਦੀ ਹੋਈ ਗੁਣਗੁਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਮਨਬਚਨੀ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
ਕਿਵੇਂ ਬੀਤ ਗਏ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਫੜੂੰ ਫੜੂੰ ਕਰਦਿਆਂ,
ਪੰਛੀ ਵਾਂਗ,
ਸਮਾਂ ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ !!!

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਹਰ ਛਿਣ, ਜਿਵੇਂ
ਹਨੀਮੂਨ ਬਣ ਗਿਆ !!!

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਸਮਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ,
ਮਹਿਕ ਵਾਂਗ, ਹਵਾ ਵਾਂਗ,
ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ ਹੈ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਫਿਰ ਵੀ ਗੁਲਸ਼ਨ,
ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ,
ਮੇਰੇ ਸੌਂਹੇਂ ਪਿਆ ਹੈ !!!

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

'ਦੀਪਕ' ਕਵਿਤਾ ਕੀ ਸੱਚ ਮੁੱਚ
ਤੂੰ, ਮੈਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਵੇਖੇ, ਬਿਨਾਂ ਮਿਲੇ,
ਵਿਮਾਨ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਲਿਖੀ ਸੀ ?

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਹਾਂ,
ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾ ਹੀ—
ਤੇਰੀ ਕਵਿਤਾ, ਤੇਰੇ ਪੱਤਰਾਂ 'ਚ ਸਮਾਏ,
ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਅੰਬਰ ਗਾਹ ਚੁੱਕਾ ਸਾਂ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਦਿਆਂ,
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ,
ਪੂਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਾ ਚੁੱਕਾ ਸਾਂ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, 'ਐਕਸ–ਰੇ' ਵਾਂਗ,
ਤੇਰੇ ਤਨ, ਮਨ 'ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ,
ਤੇਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ !!!

–ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ', 'ਦੀਪਕ' ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦੀ ਹੋਈ, 'ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ' ਵਲਾਂ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਅਜੀਬ ਮਸਤੀ ਜਿਹੀ ਦਾ ਆਲਮ ਹੈ। 'ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ' ਆਪਮੁਹਾਰਾ ਹੀ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਦੇ ਬੋਲ ਤਰੱਨਮ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ !

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਇਸ ਦੀਪਕ ਦੀ ਬਾਤ
ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ !

–ਅੱਗੋਂ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਬੋਲਦੀ ਹੈ–

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਅੱਜ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ
ਸੂਰਜ ਦੀ ਤੇਹ ਲੱਗੀ ਹੈ !

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਚੌਂਹਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ (ਇਕੱਠੇ)

ਇਸ ਦੀਪਕ ਦੀ ਬਾਤ
ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ।
ਅੱਜ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ
ਸੂਰਜ ਦੀ ਤੇਹ ਲੱਗੀ ਹੈ !

–ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੱਲੇ ਕੱਲੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਇਕੱਠੇ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦੇ, ਤਰੱਨਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ, ਨਾਲ ਅਭਿਨਯ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਮਿੱਟੀ, ਮਿੱਟੀ ਅੰਦਰ
ਸੂਰਜ ਕਿਵੇਂ ਬਲੇ।
ਜਿਸਮਾਂ ਦੀ ਖੋਹ ਪਈ ਹੈ
ਮੈਨੂੰ ਦਿਹੁੰ ਢਲੇ !

ਉਮਰ ਜਿਸਮ ਦੀ ਸੀਮਤ,
ਤੇਹ ਦੀ ਮੁੱਕੇ ਨਾ !
ਅੰਦਰ ਅੱਥਰਾ ਘੋੜਾ
ਕਦੇ ਵੀ ਰੁਕੇ ਨਾ !

ਛਿਣ ਛਿਣ ਮੇਰੀ ਦੇਹੀ
ਫੈਲੇ, ਤਣ ਜਾਵੇ !
ਬੂੰਦਾਂ ਜੁੜ, ਜੁੜ ਤੁਰਨ,
ਤਾਂ ਸਾਗਰ ਬਣ ਜਾਵੇ !

ਰੋਮ, ਰੋਮ ਵਿਚ ਸੂਰਜ
ਕਿਸ ਨੇ ਆ ਧਰਿਆ ?
ਰੋਮ, ਰੋਮ ’ਚੋਂ ਮੇਰਾ
ਆਪਾ ਬਰਸ ਰਿਹਾ !

ਅੰਬਰੋਂ ਸੂਰਜ ਬਰਸੇ,
ਸਾਗਰ ਵੀ ਬਰਸੇ !
ਕੈਸਾ ‘ਮਹਾਂ-ਸੰਭੋਗ’,
ਧਰਾ[1] ਅੰਬਰ ਪਰਸੇ !

ਜੇ ਆਈ ਏਂ, ਆ,
ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈਏ !
ਦੇਹੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਗਰ,
ਸੂਰਜ ਧਰ ਲਈਏ !

ਇਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਲਣਾ,
ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਹੈ !
ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਭੋਂ,
ਆਕਾਸ਼ ਵੀ ਹੈ !

1. ਧਰਾ – ਧਰਤੀ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਤੂੰ ਹੈਂ ਮੇਰਾ ਅੱਧ,
ਤੇਰੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਬਾਕੀ !
ਵੇਖ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਤੇਹ,
ਹੈ ਆਯੂ ਤੋਂ ਆਕੀ !
ਇਸ ਦੀਪਕ ਦੀ ਬਾਤ,
ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ !
ਅੱਜ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ,
ਸੂਰਜ ਦੀ ਤੇਹ ਲੱਗੀ ਹੈ !!!

–ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

–ਮਸਤੀ ਜਿਹੀ ਵਿਚ ‘ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ’, ‘ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ’ ਦੀਆਂ ਮਖਮੂਰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।–

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਅਘਰਵਾਸੀ[1] ਹਾਂ,
ਚੁਕ ਕੇ ਬੁਚਕੀ ਜਦੋਂ ਤੁਰਾਂਗਾ,
ਖੁੱਲ੍ਹਣਗੇ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰ !!!

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਸੜਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ !
ਕੀ ਮੈਂ ਸੜਕ ਹਾਂ ?

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਸੜਕਾਂ ਵਿਚ ਦਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
ਸੜਕਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਰਾਹ !!!
ਅੰਬਰ ’ਤੇ ਵਿਮਾਨਾਂ ਲਈ,
ਉਡਣ-ਪੱਥ ਤੇ ਹੈ ਸ਼ਾਹਰਾਹ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

1. ਅਘਰਵਾਸੀ – ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ : Gypsy

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਕਾਗ਼ਜ਼ ਦੀ ਬੇੜੀ ਬਣਾ ਕੇ,
ਉਸਨੂੰ ਬਾਦਬਾਨ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।
ਜਿੱਥੇ, ਜਿੱਥੇ,
ਜਿਸ, ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਣਾ ਸੀ,
ਸਭ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ !!!

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੇਰੇ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਭੰਬਲਭੂਸੇ,
ਅਰਥ, ਭਾਵ ਹਨ ਊਲ ਜਲੂਲ !
ਮੇਰਾ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਮੈਂ ਤਕ ਸੀਮਤ,
ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਫ਼ਜ਼ੂਲ !

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ, ਮੈਂ ਵਲ ਆ,
'ਮੈਂ' ਨਾਲ ਹੀ 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਅਪਣਾ !
ਮਨ ਦੇ ਘੁੱਪ ਅਨ੍ਹੇਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ,
ਰੌਸ਼ਨ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾ !

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਭਟਕਣ ਛੱਡ ਮਿੱਤਰਾ,
ਆਪਣੇ ਵਾਂਗ, ਮੈਨੂੰ ਅਪਣਾ !
ਮੈਂ ਹੀ ਤੇਰਾ ਘਰ ਹਾਂ, ਪਿਆਰੇ,
ਘਰ–ਵਾਸੀ ਬਣ ਜਾ !

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਪੌਣ ਦਾ ਕੋਈ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ,
ਮਹਿਕ ਹਵਾ ਵਿਚ ਵਗਦਾ ਦਰਿਆ !
ਸੂਰਜ ਵੀ ਇਕ ਤਕ ਨਾ ਸੀਮਤ,
ਕੁਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ !
ਮੌਸਮ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ,
ਸੂਰਜ ਸਦਾ ਹੀ ਥਿਰ ਰਿਹਾ !

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਘਰ ਹੋਕੇ ਵੀ, ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ—
ਜੀਵਨ ਵੀ ਇੰਜ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ !!!

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਤੂੰ ਇਕ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਮੌਸਮ ਹੈਂ,
ਖੇੜਾ, ਖੇੜਾ ਹੋ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾ !
ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ,
ਰੁੱਤਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾਅ !!!

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਸੋਚ ਦੀ ਸਿਫ਼ਰ–ਅਵਸਥਾ ਵੇਖੀ,
ਤਨ ਦਾ ਤੱਕਿਆ ਜਨੂੰਨ !
ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਫਿਰੀ ਮੈਂ ਉੱਡੀ,
ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਹਨੀਮੂਨ !!!

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਤੇਰੇ ਬਿਨ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਮਿੱਤਰਾ,
ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਭਾਵੇ !
ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਭ ਰੁੱਤਾਂ ਤੇਰੇ ਲਈ,
ਇਕ ਆਵੇ, ਇਕ ਜਾਵੇ !

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਤਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰਸਤਾ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤਾ,
ਤਨ ਵਿਚ ਸਿਖਰ–ਸੰਤੋਖ।
ਮਨ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕੀਤਾ,
ਹਰ ਇਕ ਵਰਕਾ ਘੋਖ !
ਸ਼ਬਦ ਤੇਰੇ, ਪਰ ਅਰਥ ਮੇਰੇ ਹਨ—
ਤੇਰਾ ਕਾਵਿ ਹੀ ਮੇਰਾ ਮੋਖ !!!

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

–ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ' ਦੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਵੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਸੁਰ ਮੇਲਦੀ ਹੋਈ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਰਾਗਣੀ ਸੁਣ,
ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਬਿਨਾ,
ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣ ਜਾ !
ਮੌਸਮ ਵਾਂਗ ਆਇਆ ਕਰ,
ਤੁਰ ਜਾਇਆ ਕਰ—

ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦਾ,
ਦੁਮੇਲ ਬਣ ਜਾ !
ਇਹ ਮਿਲ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ—
ਹਰ ਭਰਮ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਇਕ ਸੱਚ ਜਿਹਾ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਰਿਸ਼ਤੇ ਸੂਈ ਨਾਲ ਸੀਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ,
ਹਵਾ ਤੇ ਮਹਿਕ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਹਵਾ ਤੇ ਮਹਿਕ ਨੂੰ ਕਿਸ ਫੜਿਆ ?
ਇਹ ਤਾਂ ਹੱਦਾਂ, ਸਰਹੱਦਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣ—
ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਕਦੇ ਕਦੇ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰ—
ਮੇਰੇ ਧਰਤੀ, ਆਸਮਾਨ ਮੇਲਣ,
ਮੈਨੂੰ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਨਾ ਪਾ !!!

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਮੈਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ
ਬਿਖਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ !

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸਭ ਨੂੰ ਪਾਰ ਪੁਚਾ ਕੇ ਵੀ,
ਆਪ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ !

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਪਰ ਮੈਂ ਇਕ ਸੁਪਨ-ਸਾਜ਼ ਦਾ,
ਸੁਪਨਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ !
ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ,
ਕਵਿਤਾ ਬਣ ਢਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ !

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ
ਖੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਛੱਡ ਦੇ।
ਦਿਲ 'ਚੋਂ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ
ਵਹਿਮ ਕੱਢ ਦੇ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ,
ਮਾਣਿਆਂ, ਜਾਣਿਆਂ ਹੈ—
ਓਸ ਦੀ ਆਦਤ ਨਾ ਪਾ !
ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਸ਼ੌਕ ਵਾਂਗ ਹੈ,
ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਸੁਣ,
"ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਲੋੜੀਂਦੇ,
ਲੋੜੀਂਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ !
ਖੰਭਾਂ 'ਚੋਂ ਰੰਗ ਕਿਰ, ਕਿਰ ਪੈਣੇ,
ਖੰਭਾਂ ਨੇ ਜਦ ਭਰੀ ਉਡਾਣ !"

–ਵਕਫ਼ਾ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਮੈਂ ਸਦਾ-ਉਡਾਣ ਦੀ,
ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ ਪੰਛੀ ਹਾਂ !
ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਦਾ ਬੰਦੀ ਨਾ ਬਣਾ,
ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਨਾ ਪਾ !!!

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਪਰ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ?
ਇਕ ਵੀਰ ਬਣਿਆਂ,
ਦੂਜਾ ਤਨ ਦੀ ਤੇਹ !!

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਤੂੰ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ,
ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਪੁਚਾ ਕੇ।
ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ—
ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਹੀ ਤੇਹ ਲਾਕੇ—
ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੇਂ ਵਿਚ ਮੰਝਧਾਰ ???

ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ—
ਸੜ ਜਾਵਾਂਗੀ—
ਤੇਰੇ ਬਿਨ ਕਿੱਧਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ???

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਚਿੰਤਨ, ਸੋਚ ਜਗਾ !!!
ਰਸਤਾ ਆਪ ਬਣਾ !!!

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਭਟਕਣ ਦਾ ਨਾ ਠਉਰ, ਟਿਕਾਣਾ !
ਭਟਕਣ ਨੇ ਭਟਕਣ ਨੂੰ ਪਾਣਾ !
ਭਟਕਣ ਆਣਾ, ਭਟਕਣ ਜਾਣਾ !

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਭਟਕਣ ਕਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨਾ ਮੇਰੀ,
ਮੈਂ ਭਟਕਣ ਵਿਚ ਤੁਰਦਾ ਜਾਵਾਂ !!!

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਭਟਕਣ ਰਾਹ, ਦਿਸ਼ਾ ਵੀ ਭਟਕਣ !
ਭਟਕਣ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਾਂ ਦੀ ਰੁੱਤ ਹੈ !
ਭਟਕਣ ਨੂੰ ਦੀਵਾਰ ਨਾ ਭਾਵੇ,
ਭਟਕਣ ਜੀਵਾਂ, ਭਟਕਣ ਮਾਣਾ !!!

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਇਹ ਵੀ ਕੀ ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ ਹੋਇਆ ?
"ਨਾਂ ਤੇਰਾ, ਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ !"

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਤਨ ਵਿਚ ਮਨ ਦੀ ਪਾ ਕਹਾਣੀ,
ਤੂੰ ਨਾ ਆਪ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਣਿਆਂ,
ਮੇਰੀ ਨਾ ਅਪਣੱਤ ਪਛਾਣੀ।
ਅਜਨਬੀਆਂ ਵਾਂਗ ਮਿਲੇ ਤੇ ਵਿਛੜੇ,—
ਫਿਰ ਵੀ ਸਮਝੀਏ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ,
ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ, ਤਨ ਦੇ ਹਾਣੀ !!!

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬੱਝਣਾਂ ਚਾਹਾਂ,
ਸਿੱਪੀ ਹਾਂ, ਸ੍ਵਾਂਤ ਲਈ ਤਰਸਾਂ !
ਧੁੱਪ ਬਣ ਤੈਨੂੰ ਜੱਫ਼ੀ ਪਾਵਾਂ,
ਘਟਾ ਬਣਾਂ, ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਬਰਸਾਂ !

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ-

-'ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ' ਵਿਸਕੀ ਦੀਆਂ ਚੁਸਕੀਆਂ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਏਧਰ, ਓਧਰ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋਚ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਣ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

-'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਆਪਣੇ ਰੌਂ ਵਿਚ, ਅੱਗੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੂੰ ਹੀ ਜਿੰਦ, ਜਾਨ, ਧੁਰੀ ਹੈਂ !
ਤੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਮੈਂ ਪਈ ਘੁੰਮਾਂ !
ਤੈਨੂੰ ਪੀਵਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਖਾਵਾਂ—
ਤੈਨੂੰ ਸੁੰਘਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਚੁੰਮਾਂ !!!

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਤੂੰ ਹੈਂ ਮੇਰਾ ਮੀਤ ਪਿਆਰਾ,
ਮੇਰੀ ਮੰਜ਼ਲ, ਮੇਰਾ ਦੁਆਰਾ !
ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਹੀ,
ਤੇਰੇ ਕੰਢੇ, ਮੈਂ ਜਲ–ਧਾਰਾ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਕੰਢਿਆਂ ਬਿਨਾ ਮੈਂ ਰੁਲ ਜਾਵਾਂਗੀ !
ਦਿਸ਼ਾ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂਗੀ !

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਲੂਰ

ਮੌਸਮ ਬਣਕੇ, ਆਇਆ ਕਰ,

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਕਦੇ ਕਦੇ !
ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਜੱਗ ਦੀਆਂ,
ਹੋਰ ਰੁਤਾਂ ਵੀ ਮਾਨਣ ਦੇ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਪਿਆਰ ਨੂੰ,
ਕੈਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈਦਾ !
ਇਸ ਨੂੰ,
ਇਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਚੋਂ ਪਾਈਦਾ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ,
ਇਕ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ !
ਹਰ ਦਰ ਬਣੇਂਗਾ, ਤੇਰਾ ਘਰ !!!

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਜਿਸਮਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦਾ,
ਮੈਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨ ਰਿਹਾ ਹਾਂ !
ਜਾਪੇ ਜੀਕੂੰ ਆਦਿ–ਕਾਲ ਤੋਂ,
ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ !!!

–ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕੁਝ ਬੋਲ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬੋਲਦਾ ਹੈ !–

"ਬੁਚਕੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜਿੱਧਰ ਜਾਵਾਂ,
ਤਨ ਨੂੰ ਟੁੱਕਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—
ਮਨ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ !
... ...
ਤਨ ਨੇ ਜਿੰਨੇਂ ਜਿਸਮ ਹੰਢਾਏ,
ਮਨ ਨੇ ਉੰਨੇ ਬੋਝ ਉਠਾਏ।
ਹਰ ਨਾਤਾ ਇਕ ਪਰਬਤ, ਮਨ ਨੂੰ,
ਤਨ ਦੇ ਵਸਤਰ ਮੇਚ ਨਾ ਆਏ !
...
ਹਰ ਦੇਹ ਵਿਚ ਇਕ ਚੋਲਾ ਲਾਹਕੇ,
ਹਰ ਦੇਹ 'ਚੋਂ ਹੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਪਾ ਕੇ,
ਤਾਣੀ ਉਲਝੀ, ਸੁਲਝੇ ਮਨ ਦੀ !
ਮਨ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ !
ਮਨ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ !"

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਭੁੱਲ ਭੁਲੱਈਆਂ,
ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂਗੀ !

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ ਦਾ ਗੰਢ-ਵਲੇਵਾਂ—
ਟੇਢੇ ਮੇਢੇ ਰਸਤੇ ਜੱਗ ਦੇ,
ਉਲਝ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰੁਲ ਜਾਵਾਂਗੀ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਕਿਨਾਰਾ ਮਿੱਤਰਾ,
ਡੁੱਬਦੇ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਮਿੱਤਰਾ !
ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਹੁਣ ਹੋਠ ਲਗਾ,
ਸਾਗਰ ਬਣ ਜਾਸੀ ਦਰਿਆ !
ਖੁਦ ਵੀ 'ਆਨੰਦ, ਆਨੰਦ' ਹੋ ਜਾ,
ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੀ ਪਿਆਰ ਮਿਟਾ !!!

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਰੁਸ਼ਨਿੰਦਰ ਨੂਰ

ਰੁੱਤ ਬਣ ਆਉਂਦੀ, ਜਾਂਦੀ ਰਹੁ ਤੂੰ,
ਇਕ ਰੁੱਤ ਦੀ ਆਦਤ ਨਾ ਪਾ !

ਅੱਕ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਥੱਕ ਜਾਵਾਂਗਾ,
ਰੁਕ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਸੁੱਕ ਜਾਵਾਂਗਾ—

ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਹਰ ਰੰਗ ਵਿਚ ਵਗਦਾ,
ਕੁਦਰਤ ਵਰਗਾ, ਮੈਂ ਦਰਿਆ।

ਪਕੜ ਸਕੇ ਨਾ ਮਹਿਕ ਨੂੰ ਕੋਈ,
ਚਾਨਣ ਵੀ ਕੋਈ ਫੜ ਨਾ ਸਕਿਆ !

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-5 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ, ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟ

1. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ 'ਆਰੰਭਿਕਾ' ਦਾ ਮੰਤਵ, ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ, ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖਿਆਲ, ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ/ਜਾਂ ਮੂਡ ਨਾਲ ਪਰਿਚਯ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਲੋਕਗੀਤ 'ਮਾਹੀਆ' ਦੀ ਧੁਨ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਇਹ 'ਆਰੰਭਿਕਾ' ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗੀਤਕ ਸੁਹਜ ਦਾ ਵਾਧਾ ਵੀ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ।
2. ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਇਕ ਜਾਂ ਵਧੀਕ ਪਾਤਰ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੋਰਸ/ਸਮੂਹ ਐਕਸ਼ਨ ਗੀਤ ਵਾਂਗ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਨਮੈਟਿਕ/ਵੀਡੀਓ-ਟੀ.ਵੀ. ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਪਿਊਟਰੀ ਜੁਗਤਾਂ ਵੀ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਹੀਆ ਗੀਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰੀਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਰੰਭਿਕਾ

ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋਕ ਗੀਤ ਮਾਹੀਆ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ ਉੱਭਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਲਕਾ ਚਾਨਣ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਪਾਤਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਟੱਪੇ ਨੂੰ ਉਹ ਐਕਸ਼ਨ ਗੀਤ/ਕੋਰਸ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਬਣੇ ਆਪਣੇ ਬੇਗਾਨੇ ਨੇ
ਪਤੀ ਵੀ ਬਲਾਤਕਾਰੀ
ਸਭ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਹਾਨੇ ਨੇ

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ-

ਇਹ ਟੱਪਾ ਕਈ ਵਾਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਵੀ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸਥਾਨ : ਸਾਊਥਾਲ, ਇੰਗਲੈਂਡ

ਘਰ ਵਿਚ ਤਣਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ। 'ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ' ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਗਰਟਾਂ ਫੂਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਖਦਾਨੀ ਸਿਗਰਟਾਂ ਦੇ ਟੋਟਿਆਂ ਅਤੇ ਸਵਾਹ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੁੜ ਬੁੜ ਕਰਦੀ ਹੋਈ, ਉਸ ਅੱਗੇ ਕਬਾਬ ਤੇ ਸੈਲਡ ਦੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਰੱਖਦੀ ਹੈ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਸਿਗਰਟਾਂ ਤੂੰ ਫੂਕਦਾ ਹੈਂ,
ਤੇ ਰਾਖ ਮੇਰੀ ਉੱਡਦੀ ਹੈ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਹਵਾ ਦੇ ਰੁਖ ਤੁਰਦੇ, ਤੁਰਦੇ, ਅਸੀਂ
ਤੂਫਾਨਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਏ !

ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ

ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਦੀ
ਇਕ ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ !
ਤੇਰਾ ਆਪਣਾ ਏਜੰਡਾ ਸੀ,
ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਏਜੰਡਾ ਸੀ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੈਨੂੰ ਵੇਸ਼ੀਆ ਤੋਂ ਵੀ ਸਸਤਾ,
ਇਕ ਜਿਸਮ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ—

ਜੋ ਬੇਗ਼ਰਜ਼, ਬੇਸ਼ਰਤ,
ਤੇਰੇ 'ਸਿਮ, ਸਿਮ' ਆਖਣ 'ਤੇ
ਖੁੱਲ੍ਹ ਪਵੇ।

ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ

ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕ ਪਤੀ
ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ—
ਤਾਕਿ ਤੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ਿਕਾਂ ਨੂੰ
ਸਦਾ, ਸਦਾ ਲਈ ਵਿਦਾ ਕਹਿ ਸਕੇਂ।
ਨਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ,
ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੀ ਬਣਕੇ ਰਹਿ ਸਕੇਂ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਨੇ ਵਰ੍ਹੇ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਲੁਕੇ ਬੈਠੇ,
ਤੇਰੇ ਭੂਤ ਦੇ ਆਸ਼ਿਕਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ—
ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਮਰਦਾ ਰਿਹਾ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੂੰ ਰੰਡਵਾ ਸੈਂ,
ਇਕ ਔਰਤ ਭੋਗ ਚੁੱਕਾ,
ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੈਂ !

ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ

ਕੰਵਾਰੀ ਤੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੈਂ—
ਘਾਟ, ਘਾਟ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਚੁੱਕੀ ਸੈਂ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਫਿਰ ਵੀ ਅਣਵਿਆਹੀ ਤੇ 'ਸਿੰਗਲ' ਸਾਂ !
ਤੇਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ :
"ਸੁਹਣੀ ਤੇ ਜਵਾਨ ਸਾਂ,
ਤੇਰਾ ਜਹਾਨ ਸਾਂ।"

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ

ਔਰਤ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਤੇ ਫਸਾਉਣ ਲਈ—
ਅਨੇਕ ਝੂਠ ਬੋਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਤੂੰ ਵੀ ਇਕ ਝੂਠ ਸੈਂ,
ਮੈਂ ਵੀ ਇਕ ਝੂਠ ਸਾਂ !
ਜੂਠੇ ਸਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ—
ਜੂਠ ਸਾਂ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ,
ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਉਣ ਲਈ,
ਬਲੈਕਮੇਲ ਕੀਤਾ—
ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਆਪਣੇ ਔਸਤ
ਜਾਂ ਘਟੀਆ ਪਰਚਾਰਵਾਦੀ
ਸਾਹਿਤ ਉੱਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖਵਾਏ—
ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹਵਾਏ !

ਭਾਰਤ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ
ਸਾਹਿਤਿਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ,
ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ, ਤੂੰ
ਇਕ ਸ਼ੋ-ਪੀਸ, ਇਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਾਂਗ,
ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ !
ਸਬਜ਼ ਬਾਗ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਤੇ ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ,
ਘਰ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਵਿਚ,
ਵੇਸ਼ੀਆ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ !

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸ੍ਵੈ–ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ

ਮਰਦ ਲਈ ਔਰਤ,
ਰਸੋਈ ਤੇ ਮੰਜੇ ਦੀ ਦਾਸੀ ਹੈ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ,
ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ,
ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ !
ਤੇਰੇ ਰੁੱਖ ਕੋਲ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਛਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ !

ਸ੍ਵੈ–ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ

ਫੇਰੇ ਲੈ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ !
ਮਾਣ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੈ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ
ਭਾੜੇ ਦੀ ਵੇਸ਼ੀਆ ਵਾਂਗ,
ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਭੋਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ !

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਨਾ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਦਰਦ ਜਾਣਿਆਂ,
ਨਾ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਪਹਿਚਾਣੀ !
ਲੁੱਟ ਦੇ ਮਾਲ ਵਾਂਗ,
ਇਹ ਤਨ ਦੀ ਸਲਤਨਤ,
ਤੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਲੁੱਟੀ,
ਬਾਰ ਬਾਰ ਮਾਣੀ !

ਸ੍ਵੈ–ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ

ਤੂੰ ਇਕ ਉੱਜੜੀ ਹੋਈ ਰਿਆਸਤ ਸੈਂ,
ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਮਰਦਾਂ ਵਿਚ,
ਵੰਡੀ ਹੋਈ ਸਿਆਸਤ ਸੈਂ !

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਕੰਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੈਂ ਤੂੰ—
ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਾਲਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ,
ਖਿਚੜੀ ਦਾਹੜੀ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ,
ਸੇਜ ਬਣ ਗਈ !

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਉਸ ਹੇਠਾਂ, ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ,
ਖੁੱਲ੍ਹੀ, ਤਣ ਗਈ !!!

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਸ਼ੋਸ਼ਨ ਸੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤਨ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਦਾ !
ਇਕ ਬੇਬਸ ਵਿੱਦਿਆਰਥਣ,
ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਹਵਸ ਦਾ,
ਨਿਵਾਲਾ ਬਣ ਗਈ !

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਨਾ ਮੇਰੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਨਾ ਮੇਰਾ ਆਸਮਾਨ ਸੀ !
ਖੰਭ, ਉੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਟੇ ਗਏ !
ਫੁਲ ਖਿੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਝੜ ਗਏ !
ਸੁਫ਼ਨੇ ਖਲਾਅ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਗਏ !

ਮੇਰਾ ਦੋਸ਼ ਕੀ ਸੀ ?
ਕੀ ਹੈ ?

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ
ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ !
ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼,
ਮੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ,
ਮੇਰੇ ਆਵੇਸ਼ ਬਿਨਾ,
ਮੇਰਾ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ !
ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਹੈਂ ਤੂੰ !!!

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ

ਅਧਿਆਪਕ ਬੁੱਲੇ ਵੱਢ ਗਿਆ,
ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਖੂੰਹਦ ਮੇਰੇ ਲਈ ਛੱਡ ਗਿਆ !

'ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ' ਆਪਣੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਗਹਿਰੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੀ, ਮਨਬਚਨੀ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਇਹ ਕੈਸਾ ਪਤੀ ਹੈ !
ਇਹ ਕੈਸਾ ਮਰਦ ਹੈ !
ਦਾਰੂ ਪੀਤੀ, ਸਿਗਰਟਾਂ ਫੂਕੀਆਂ,
ਤੇ ਤਲਬ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮੇਰਾ ਜਿਸਮ,
ਪਕੜਿਆ, ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਭੋਗਿਆ—
ਤੇ ਆਪਣਾ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ,
ਸੌਂ ਗਿਆ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਇਸ ਨੇ,
ਨਾ ਮੇਰੀ ਤੇਹ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਿਆਂ,
ਨਾ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆਂ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਮੇਰੇ ਮਨ, ਮੇਰੇ ਤਨ ਦੀ,
ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਵਲੈਂਗਥ ਦੇ
ਇਹ ਮੇਚ ਨਾ ਆਇਆ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਸੰਭੋਗ ਦੀ ਵੀ ਇਕ ਸ਼ੈਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ !
ਇਹ ਭੂਪਵਾਦੀ ਮਰਦ,
ਹੈਵਾਨੀਅਤ ਦਾ ਜਾਗਦਾ ਰੂਪ—

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਭੋਜਣ ਵਾਂਗ ਵਰਤਦਾ ਹੈ
ਤੇ ਬਚੀ ਖੁਚੀ—
ਕੂੜੇ ਵਿਚ ਵਗਾਹ ਮਾਰਦਾ ਹੈ !

-ਇਸ ਦੌਰਾਨ 'ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ' ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪਿਆਲਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ-

ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ

ਕੀ ਬੁੜ ਬੁੜ ਲਾਈ ਹੋਈ ਆ ?
ਨਾ ਖੁਦ ਸੌਂਦੀ,
ਨਾ ਸੌਣ ਦਿੰਦੀ ਆਂ ।

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਹਰ ਔਰਤ ਵੇਸ਼ੀਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ !!!
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਵੀ,
ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਨੂੰ
ਭੋਗ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈਂ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਤੇਰੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ,
ਉਹ 'ਅਘਰਵਾਸੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ' ਵੱਸਦਾ ਹੈ !
ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਨਹੀਂ, ਦੂਜੀ ਨਹੀਂ,
ਤੀਜੀ ਜਾਂ ਚੌਥੀ ਪਸੰਦ ਹਾਂ।

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਘਰ ਦਾ ਝਾਂਸਾ ਦੇ ਕੇ,
ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬੇਘਰ ਕੀਤਾ !
ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ,
ਰੂਹ-ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਲਾਰਾ ਲਾਇਆ !
ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ,
ਕੰਜਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਖੂਬ ਨਚਾਇਆ !
ਕੰਜਰ ਹੈਂ ਤੂੰ ...

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ

ਕਮਜ਼ਾਤੇ, ਦਰ, ਦਰ ਦੀਏ ਕੁੱਤੀਏ,
ਬੰਦ ਕਰ ਇਹ ਬਕਵਾਸ !
ਹੋਟਲ ਕੇਵਲ ਰੈਣ-ਬਸੇਰਾ—
ਬਨਣ ਨਾ ਪੱਕਾ ਵਾਸ !
ਤੂੰ ਹੋਟਲ,
ਤੂੰ ਕੰਜਰਖਾਨਾ ...

'ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ', 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਨੂੰ ਕੁੱਟਦਾ, ਮਾਰਦਾ ਹੈ ! ਠੁੱਡੇ ਮਾਰਕੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

-ਫ਼ੇਡ ਆਊਟ-

-ਕੁਝ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਆਪਣੇ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਫਲੈਟ ਦੇ ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਇਕੱਲੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਫ਼ੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਮਿੱਤਰ ਕਮਲੇਸ਼, ਉਸਨੂੰ 'ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ' ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਡੁੱਬੀ ਮਨਬਚਨੀ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨੋਟ-ਉਸਦੀ ਸਹੇਲੀ ਕਮਲੇਸ਼ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਪੀਕਰ ਫ਼ੋਨ ਉੱਤੇ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ !-

ਸਹੇਲੀ (ਫ਼ੋਨ ਉੱਤੇ)

ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ !

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਉਸਦਾ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸੀ !!!

-ਵਕਫ਼ਾ-

-ਸੁਫ਼ਨਈ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ, ਮਰ ਚੁੱਕੇ 'ਸ੍ਵੈ-ਸ਼ਰਨ ਕੁੰਦਨ' ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਬੋਲਦੀ ਹੈ-

ਤੈਥੋਂ ਕਿਧਰੇ ਚੰਗਾ ਜਾਪੇ,
ਭਾੜੇ ਲਿਆ ਇਹ ਫਲੈਟ !

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਕੱਲੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਸ਼ਾਂਤ ਬੜੀ ਹਾਂ !
ਆਪਣੇ ਪੈਰੀਂ ਆਪ ਖੜ੍ਹੀ ਹਾਂ !

ਜੂਠੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ,
ਮਾਂਜ ਮਾਂਜ ਕੇ,
ਤੇਰੇ ਸਭ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟਾਏ।

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਮੈਂ ਦਾ ਸੁਰ ਹੈ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੀ,
ਮੈਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦਾ ਸਾਥ ਹੀ ਭਾਏ।

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਇਕੱਲ ਮੇਰੀ ਹੈ !
ਉਦਾਸੀ ਮੇਰੀ ਹੈ !
ਅੱਥਰੂ ਮੇਰੇ ਹਨ,
ਹਾਸੀ ਮੇਰੀ ਹੈ !!!

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-6 : ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੋਟ

1. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ 'ਆਰੰਭਿਕਾ' ਦਾ ਮੰਤਵ, ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ, ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖਿਆਲ, ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ/ਜਾਂ ਮੂਡ ਨਾਲ ਪਰਿਚਯ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਲੋਕਗੀਤ 'ਮਾਹੀਆ' ਦੀ ਧੁਨ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਇਹ 'ਆਰੰਭਿਕਾ' ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗੀਤਕ ਸੁਹਜ ਦਾ ਵਾਧਾ ਵੀ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ।
2. ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਇਕ ਜਾਂ ਵਧੀਕ ਪਾਤਰ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੋਰਸ/ਸਮੂਹ ਐਕਸ਼ਨ ਗੀਤ ਵਾਂਗ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਨਮੈਟਿਕ/ਵੀਡੀਓ-ਟੀ.ਵੀ. ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਪਿਊਟਰੀ ਜੁਗਤਾਂ ਵੀ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਹੀਆ ਗੀਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰੀਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਰੰਭਿਕਾ

ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋਕ ਗੀਤ ਮਾਹੀਆ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ ਉੱਭਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਲਕਾ ਚਾਨਣ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਪਾਤਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਟੱਪੇ ਨੂੰ ਉਹ ਐਕਸ਼ਨ ਗੀਤ/ਕੋਰਸ ਵਾਂਗ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਰੰਗ ਫਿੱਟ ਗਏ ਬਹਾਰਾਂ ਦੇ
ਖੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਡਾਰ ਬਣ ਗਈ
ਕੋਰੇ ਵਰਕੇ ਯਾਰਾਂ ਦੇ

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ-

ਇਹ ਟੱਪਾ ਕਈ ਵਾਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਵੀ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸਥਾਨ : ਐਡਨਬਰਾ, ਸਕਾਟਲੈਂਡ

ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਦੇ ਐਡਨਬਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਇਕ ਉੱਚੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਫਲੈਟ ਦੇ ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਬੈਠੀ ਹੈ ! ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰਸਾਲੇ ਬਿਖਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਲੈਪਟਾਪ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਬੋਤਲ ਵੀ ! ਆਪਣੇ ਚਿੱਟੇ ਕਾਲੇ ਖਿਚੜੀ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਨਿਹਾਰਦੀ ਹੋਈ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ' ਆਪਣੀ ਖੂੰਡੀ ਪਕੜਕੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਏਧਰ ਓਧਰ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਖਿੜਕੀ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਵਲਾਂ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਹਲਕੀ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ !

ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਪਏ ਪਿਆਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਪੀਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਲਾ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਮੂਧਾ ਕਰਕੇ ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਸਦੇ ਅਘਰਵਾਸੀ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੋਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ–

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੰਜਰੀ,
ਮੂਧੀ ਪਿਆਲੀ—
ਕੀ ਭਰਨਾਂ ?
ਕੀ ਡੁੱਲ੍ਹਣਾ ?

ਹੱਸਦੀ ਹੈ। ਲੈਪਟਾਪ ਵਲਾਂ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਲੈਪਟਾਪ ਨੂੰ ਕੇਬਲ ਦੁਆਰਾ, ਇਕ ਦੀਵਾਰ-ਸਾਈਜ਼ ਦੀ ਟੀ.ਵੀ. ਸਕਰੀਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ 'ਆਨ' ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਏ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਈਡ-ਸ਼ੋ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੋਡ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਕਰੀਨ ਉੱਤੇ ਸਲਾਈਡ ਸ਼ੋ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਦੀ ਤੇ ਹੱਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਖੂੰਡੀ ਚੁੱਕਕੇ ਤੁਰਦੀ ਹੋਈ ਖਿੜਕੀ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਕੋਲ ਆ ਖੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਹਲਕੀ ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਲਾਈਡ ਸ਼ੋ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਲਕੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪਮੁਹਾਰਾ ਹੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਜਾਗਦੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਵਹਿ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਅਭਿਨਯ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ–

ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਤੁਰੀਆਂ
ਡੁੱਬਦੀਆਂ [1] ਭਾਨ–ਸ਼ੁਆਵਾਂ।
ਜਿੱਧਰ ਵੇਖੋ ਬਰਫ਼ ਦਾ ਪਹਿਰਾ
ਵਗਦੀਆਂ ਸੀਤ ਹਵਾਵਾਂ।

ਠਾਰ ਅੰਦਰ ਦੀ ? ਬਾਹਰ ਦਾ ਮੌਸਮ ?
ਭੇਦ ਸਮਝ ਨਾ ਆਏ।
ਆਪੇ ਨੂੰ ਭਰਮਾਵਣ ਲਈ, ਮਨ
ਬਰਫ਼ ਨੂੰ ਤੀਲੀ ਲਾਏ।

ਚਿੱਟੀ ਬਰਫ਼ ਤੇ ਕੋਰੇ ਮਨ 'ਤੇ,
ਹਰ ਰੰਗ ਪੈੜ ਬਣੇ।
ਬਰਫ਼ ਦੀ ਰੁੱਤੇ, ਜੁ ਰੁੱਤ ਆਵੇ,
ਸੱਜਰੀ ਪੀੜ ਜਣੇ।

ਅਬਰਕ ਵਾਂਗੂੰ ਝੜਦੀ ਅੰਬਰੋਂ,
ਪੈੜਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੀ।
ਬਰਫ਼ ਦੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਂਭੀ,
ਪੈੜ ਨਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਢਹਿੰਦੀ।

ਆਵਣ ਵਾਲੇ ਆ ਕੇ ਟੁਰ ਗਏ,
ਪੈੜ ਨਾ ਛੱਡਣ 'ਵਾਵਾਂ।
ਯਾਦਾਂ ਵਾਂਗ ਅਨ੍ਹੇਰੀ, ਪਿੱਛੋਂ,
ਚੁੱਪ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਦੁਖਾਵਾਂ।

1. ਭਾਨ – ਸ਼ੁਆਵਾਂ — ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਕਿਹੜੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਜਿੰਦ ਉਲਝੀ ?
ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਧਰੇ ?
ਇਕਲਾਪੇ ਦੀ ਕੈਦ ਹੋਂਦ ਨੂੰ,
ਕਿੱਧਰ ਕੂਚ ਕਰੇ ???

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ।

–ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਖੋਈ, ਤੁਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਹੱਥੋਂ ਖੂੰਡੀ ਡਿਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਡਿਗਦੀ, ਡਿਗਦੀ, ਮੇਜ਼ ਨੂੰ ਪਕੜਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਲਾ ਸਿੱਧਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੋਤਲ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਆਲੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੋਤਲ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਗਲਵੇਂ ਤੋਂ ਪਕੜਕੇ ਨਚੋੜਦੀ ਹੈ। ਕੋਲ ਪਏ ਕੂੜੇਦਾਨ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਮੁਹਾਰਾ ਹੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ–

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਬੋਤਲ ਸੱਖਣੀ ਹੈ,
ਪਿਆਲਾ ਖਾਲੀ ਹੈ !!

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਮੈਂ ਵੀ ਸੱਖਣੀ ਹਾਂ,
ਮੈਂ ਵੀ ਖਾਲੀ ਹਾਂ !

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ !

–ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਪਿਆ ਦਸਤੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਚੁੱਕਦੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੋਲਦੀ ਹੈ।–

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਚਿਹਰੇ—
ਜ਼ਿੰਦਗੀ—
ਸੁਫ਼ਨੇ—
ਸਭ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ—
ਬੱਸ, ਮੈਂ ਬਚੀ ਹਾਂ !

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸ਼ੂਨਯ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ,
ਸ਼ੂਨਯ ਜੀ ਰਹੀ ਹਾਂ !!!

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਖੋਈ ਇਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਖੂੰਡੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਦਸਤੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਫੜੀ ਏਧਰ ਓਧਰ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਸੋਫ਼ੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਪਏ ਟੇਬਲ ਲੈਂਪ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਖੁਸ਼ਕ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਫੇਰਦੀ ਹੋਈ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਡੂੰਘੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਲੱਭਣ, ਕੁਝ ਪਛਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੋਲਦੀ ਹੈ-

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਿੰਦਰ

ਭਰਮ-ਜਲਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭਟਕੀ,
ਥਲ ਮੈਂ ਨਿੱਤ ਹੰਢਾਇਆ !
ਚੌਂਹ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਰਿਸ਼ਤੇ,
ਤਨ ਮਨ ਅਜੇ ਤਿਹਾਇਆ !

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਚਿੜੀ ਵਾਂਗਰਾ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਉੱਤੇ,
ਹੁਣ ਮੈਂ ਠੂੰਗੇ ਮਾਰਾਂ।
ਅਕਸ ਕਦੇ ਮਹਿਬੂਬ ਨਾ ਬਣਦੇ—
ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵੀ ਦੀਵਾਰਾਂ।

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ। ਉੱਚੀਆਂ ਹੋਰ ਉੱਚੀਆਂ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।-

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

-ਫੇਡ ਆਊਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਟੱਪੇ ਦੇ ਬੋਲ ਦੇਰ ਤਕ ਫ਼ਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ :

ਰੰਗ ਫਿੱਟ ਗਏ ਬਹਾਰਾਂ ਦੇ
ਖੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਡਾਰ ਬਣ ਗਈ
ਕੋਰੇ ਵਰਕੇ ਯਾਰਾਂ ਦੇ

-ਸਮਾਪਤ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

"ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ" : ਮੂਲ ਪਾਠ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

"ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ" ਦੇ ਪਾਤਰ

ਕਵੀਸ਼ਰ-1
ਕਵੀਸ਼ਰ-2
ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-1
ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-2
ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ
ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ
ਟਿਪਣੀਕਾਰ-1
ਟਿਪਣੀਕਾਰ-2
ਟਿਪਣੀਕਾਰ-3
ਜੱਗਿਆਸੂ
ਇਤਿਹਾਸ
ਇਨਕਲਾਬੀ-1
ਇਨਕਲਾਬੀ-2
ਫ਼ਲਸਫ਼ੀ
ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਕੇ.ਐਸ. ਬਰਾੜ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ, ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹਬੇਗ ਸਿੰਘ, ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ, ਲੇਡੀ ਐਡਵੀਨਾ ਮਾਊਂਟ ਬੈਟਨ ਅਤੇ ਧੀਰੇਂਦਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਮਖੌਟਿਆਂ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰ।
ਕੋਰਸ ਦੇ ਅਦਾਕਾਰ
ਨਿੰਦ-ਸਭਾ ਦੇ ਅਦਾਕਾਰ
ਝਾਕੀ-1, ਝਾਕੀ-2, ਝਾਕੀ-3, ਅਤੇ ਝਾਕੀ-4 ਦੇ ਅਦਾਕਾਰ।
ਸੱਥ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕ
ਝਾਕੀ-1, ਝਾਕੀ-2 ਅਤੇ ਝਾਕੀ-3 ਦੇ ਅਦਾਕਾਰ
ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪਾਤਰ

ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-ਕ੍ਰਮ ਤੇ ਪਾਤਰ

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-1 : ਕਵੀਸ਼ਰ-1, ਕਵੀਸ਼ਰ-2, ਕੋਰਸ ਦੇ ਪਾਤਰ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਕੇ.ਐਸ. ਬਰਾੜ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ, ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਖੌਟਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਤਰ

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-2 : ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-1, ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-2, ਨਿੰਦ-ਸਭਾ ਦੇ ਪਾਤਰ, ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ, ਲੇਡੀ ਐਡਵੀਨਾ ਮਾਊਂਟ ਬੈਟਨ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਧੀਰੇਂਦਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਮਖੌਟਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਤਰ

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-3 : ਸੂਤਰਧਾਰ, ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-1, ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-2, ਨਿੰਦ-ਸਭਾ ਦੇ ਪਾਤਰ

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-4 : ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-5 : ਝਾਕੀ-1, ਝਾਕੀ-2, ਝਾਕੀ-3 ਅਤੇ ਝਾਕੀ-4 ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਪਾਤਰ

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-6 : ਟਿਪਣੀਕਾਰ-1, ਟਿਪਣੀਕਾਰ-2, ਟਿਪਣੀਕਾਰ-3, ਸੱਥ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕ

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-7 : ਜੱਗਿਆਸੂ, ਇਤਿਹਾਸ
ਝਾਕੀ-1, ਝਾਕੀ-2 ਅਤੇ ਝਾਕੀ-3 ਦੇ ਪਾਤਰ

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-8 : ਇਨਕਲਾਬੀ-1, ਇਨਕਲਾਬੀ-2, ਫ਼ਲਸਫ਼ੀ, ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪਾਤਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-1

ਕਵੀਸ਼ਰ-1
ਕਵੀਸ਼ਰ-2
ਕੋਰਸ ਦੇ ਪਾਤਰ
ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਕੇ.ਐਸ. ਬਰਾੜ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ, ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਖੌਟਿਆਂ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ। ਨੀਮ-ਚਾਨਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਦੇ ਪਰਦੇ ਉੱਤੇ ਸਿਨਮੈਟਿਕ ਤਕਨੀਕ ਦੁਆਰਾ 'ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ' ਦਾ ਬਿੰਬ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ। ਵਧਦੇ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮਖੌਟੇ ਪਾਈ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਕੇ.ਐਸ. ਬਰਾੜ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ, ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹਬੇਗ ਸਿੰਘ, ਮੰਚ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ, ਅੱਧੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ, ਫ਼ਰੀਜ਼ ਹੋਏ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਧੁਨੀ ਉੱਭਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨੀ। ਧੁਨੀਆਂ ਦਾ ਤਕਰਾਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਤਰ, ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰੋਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਅਭਿਨਯ-ਮੁਦ੍ਰਾ ਵਿਚ, ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਮੰਚ ਦੇ ਮੁਹਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ, ਇਹ ਪਾਤਰ ਦੋ ਟੋਲੀਆਂ ਵਿਚ, ਵਿਰੋਧੀ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਆ ਕੇ, ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਟੱਕਰ ਸ਼ੈਲੀ-ਬੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਭਿਨਯ-ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਟੱਕਰਾਓ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪਾਤਰ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ, ਮੰਚ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ, ਅੱਧੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਫ਼ਰੀਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

'ਕਵੀਸ਼ਰੀ' ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਕੋਰਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਰਸ ਦੇ ਪਾਤਰ, ਕੁੰਜੀਵਤ ਪੰਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 'ਕਵੀਸ਼ਰ-1' ਤੇ 'ਕਵੀਸ਼ਰ-2' ਦੇ ਨਾਲ ਰਲਕੇ ਵੀ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜੇ ਚਾਹੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਐਕਸ਼ਨ ਕੋਰਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਮਾਡਲ, ਚੱਲ-ਚਿੱਤਰ ਆਦਿ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਕਵੀਸ਼ਰ-1 ਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰ-2 (ਇਕੱਠੇ)

ਵਿਥਿਆ, ਮਿਥਿਆ, 'ਕੱਠੀ ਕਰ, ਇਹ
ਦੰਦ-ਕਥਾ ਸੁਣਾਵਾਂ।
ਅੰਨ੍ਹੀਂ ਸੱਤਾ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ,
ਉਸਦਾ ਹਾਲ ਵਿਖਾਵਾਂ !

ਕਵੀਸ਼ਰ-1

ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ 'ਹਰਿਮੰਦਰ' ਉੱਤੇ,
ਫ਼ੌਜਾਂ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ !
ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸਾਜ਼ਸ਼,
ਉਸਦੀਆਂ ਸਭ ਚਤੁਰਾਈਆਂ !
ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ 'ਨ੍ਹੇਰ ਫੈਲਿਆ,
ਡੁੱਬ ਗਈਆਂ ਰੁਸ਼ਨਾਈਆਂ !
[1] 'ਰਾਜ-ਸੱਤਾ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ',
ਹੱਦਾਂ ਸਭ ਮਿਟਾਈਆਂ !

ਕਵੀਸ਼ਰ-2

"ਰਾਜੇ ਸ਼ੀਂਹ ਮੁਕੱਦਮ ਕੁੱਤੇ"
ਦਾ ਇਹ ਸੱਚ ਸੁਣਾਵਾਂ !
ਤਨ ਦੀ ਸੂਲੀ ਲਟਕੇ ਮਨ ਦਾ,
ਮਨਜ਼ਰ ਅੱਜ ਵਿਖਾਵਾਂ !

ਕਵੀਸ਼ਰ-1 ਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰ-2 (ਇਕੱਠੇ)

ਵਿਥਿਆ, ਮਿਥਿਆ 'ਕੱਠੀ ਕਰ, ਇਹ
ਦੰਦ-ਕਥਾ ਸੁਣਾਵਾਂ !
ਅੰਨ੍ਹੀਂ ਸੱਤਾ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ,
ਉਸਦਾ ਹਾਲ ਵਿਖਾਵਾਂ !

1. ਰਾਜ-ਸੱਤਾ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ : State Terrorism

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਕਵੀਸ਼ਰ-2

ਬੁੱਧ, ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗਕੇ,
ਅੱਗਾਂ ਕਿਸ ਭੜਕਾਈਆਂ ?
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਜ਼ਖਮੀਂ, ਕਿਸ ਨੇ
ਡਾਢੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਲਾਈਆਂ ?
ਟੁਕੜਾ, ਟੁਕੜਾ ਹੋ ਗਏ ਭਾਈ,
ਕੈਸੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ?
ਕੈਸਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਫ਼ੌਜਾਂ,
ਕਵਣ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ???

ਕਵੀਸ਼ਰ-1

ਆਪਣੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ, ਆਪਣੇ ਲੋਕੀਂ,
ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਿਰਨਾਵਾਂ !
ਨਫ਼ਰਤ, ਕ੍ਰੋਧ, ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਨੀਤੀ
ਦੇ ਕਰਤੱਬ ਦਿਖਲਾਵਾਂ !!!

ਕਵੀਸ਼ਰ-1 ਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰ-2 (ਇਕੱਠੇ)

ਵਿਥਿਆ, ਮਿਥਿਆ 'ਕੱਠੀ ਕਰ, ਇਹ
ਦੰਦ-ਕਥਾ ਸੁਣਾਵਾਂ !
ਅੰਨ੍ਹੀਂ ਸੱਤਾ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ,
ਉਸਦਾ ਹਾਲ ਵਿਖਾਵਾਂ !!!

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ।-

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-2

ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-1
ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-2
ਨਿੰਦ-ਸਭਾ ਦੇ ਪਾਤਰ
ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ, ਲੇਡੀ ਐਡਵੀਨਾ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਧੀਰੇਂਦਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਮਖੌਟਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਤਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸਪਾਟ ਲਾਟੀਟ ਪਿੱਠ-ਭੂਮੀ ਦੇ ਪਰਦੇ ਉੱਤੇ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ, ਲੇਡੀ ਐਡਵੀਨਾ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਧੀਰੇਂਦਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਚਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਾਂਗ ਹੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਖੌਟੇ ਪੁਆ ਕੇ, ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਸੁਜੀਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਖੌਟੇ ਦੋ ਜੋੜਿਆਂ ਵਿਚ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਵਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਜੋੜਾ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਐਡੀਵੀਨਾ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ ਦਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਧੀਰੇਂਦਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਕਾਮ-ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਅੰਤਰਕਿਰਿਆਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਇਕ ਪਾਰਕ ਦੇ ਇਕ ਖੂੰਜੇ ਵਿਚ ਨਿੰਦ-ਸਭਾ ਦਾ ਨਿੰਦਿਆ-ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਪਾਤਰ ਚਟਖਾਰੇ ਲੈ ਲੈ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ, 'ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਜ ਘਰਾਣੇ' ਦੇ ਕੁਝ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-1

ਗੋਰੀ[1] 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਨਹਿਰੂ[2] ਵੇਖੇ :
ਹੇਠਾਂ ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ !!!

---

1. ਗੋਰੀ : ਲੇਡੀ ਐਡਵੀਨਾ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਖਿਰੀ ਵਾਏਸਰਾਏ ਲਾਰਡ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ ਦੀ ਪਤਨੀ। ਨਹਿਰੂ ਨਾਲ ਐਡਵੀਨਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚਰਚੇ ਸਨ।
2. ਨਹਿਰੂ : ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਵੇਖੋ ਕਿੰਵ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਸੀ,
ਸਾਡਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ !!!

-ਸਭ ਹੱਸਦੇ ਹਨ-

ਚੁਗਲਖੋਰ-2

ਪਿਓ ਦੀ ਨਜ਼ਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ,
ਇਕ ਰੋਮਾਂਟਕ ਝਿੱਲੀ।
ਇੰਦਰ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਬਣ ਗਈ,
ਦਿਲ ਵਾਲੀ ਇਹ ਦਿੱਲੀ।

ਚੁਗਲਖੋਰ-1

ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਭ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ
ਮੁਕਤ ਹੋਈ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ[1]
ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਓਸ ਲਈ ਸੀ,
ਹੁਣ ਸ਼ਖਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ !

ਚੁਗਲਖੋਰ-2

ਪੁੱਤਰ ਜੰਮ ਦੋ, ਵਿਦਾ ਓਸ ਨੇ
ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਫਿਰ ਗਾਂਧੀ[2]
ਜਿਸਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹੁ-ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਸੀ,
ਉਹ ਇਕ, ਕਾਮ ਦੀ ਆਂਧੀ।

-ਵਕਫ਼ਾ-

1. ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ - ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ
2. ਗਾਂਧੀ - ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਪਤੀ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ ਗਾਂਧੀ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਚੁਗਲਖੋਰ-1

ਪਿਤਾ ਜਵਾਹਰ ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਨੂੰ,
ਧੀਰੇਂਦਰ[1] ਵੱਸ ਪਾਇਆ।
ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ[2] ਨੇ ਇੰਦਰਾ ਤਾਂਈਂ
ਯੋਗ ਸਿਖਾਇਆ, ਭੋਗ ਕਮਾਇਆ।

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਚੁਗਲਖੋਰ-2

'ਕਾਮ-ਸੂਤਰ'[3] ਤੇ 'ਕੋਕ-ਸ਼ਾਸਤਰ'[4]—
ਹਰ ਆਸਣ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਇਆ !

ਚੁਗਲਖੋਰ-1

ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਅਸਲ੍ਹੇ ਦੀ ਉਸ ਕਰੀ ਤਸਕਰੀ—
ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਣੀਂ, ਧਨ ਕਮਾਇਆ !
ਇੰਦਰਾ ਨੂੰ ਕਰ ਖੁਦ ਤਕ ਸੀਮਤ,
ਸ੍ਵੈ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸੱਤਾ ਦੀ ਇਕ ਧੁਰੀ ਬਣਾਇਆ !

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

1./2. ਧੀਰੇਂਦਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ - ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਤਸਕਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਚਰਚਾ ਸੀ।
3./4. ਕਾਮਸੂਤਰ ਤੇ ਕੋਕ-ਸ਼ਾਸਤਰ - ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਲਿੰਗ-ਸੰਭੋਗ ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਗ੍ਰੰਥ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-3

ਸੂਤਰਧਾਰ
ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-1
ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ-2
ਨਿੰਦ-ਸਭਾ ਦੇ ਪਾਤਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਕਿਸੇ ਕਸਬੇ ਦੇ ਪਾਰਕ ਦੇ ਇਕ ਖੂੰਜੇ ਵਿਚ ਨਿੰਦ-ਸਭਾ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਤਰ 'ਸੂਤਰਧਾਰ' ਬਣ ਕੇ ਅੱਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਉਭਾਰਦਾ ਹੈ।

ਸੂਤਰਧਾਰ

ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਉੱਭਰਕੇ ਫਿਰ
ਮੀਡੀਏ ਵਿਚ ਥਾਂ ਮੱਲੀ।
'ਯੁਵਕ ਸਿਆਸੀ ਦੱਲ'[1] ਨੇ ਪਾਈ
ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਰਥੱਲੀ।
ਰਾਣੀ[2] ਮਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਦੀ ਹੁਣ
ਤਾਬ ਨਾ ਜਾਏ ਝੱਲੀ !

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਜਿੱਧਰ ਜਾਵੇ, ਉੱਧਰ ਲੋਕੀਂ,
ਤੁਰਦੇ ਘੱਤ ਵਹੀਰਾਂ।
ਉਸਦੇ ਗਲ ਦਾ ਹਾਰ ਬਣ ਗਈਆਂ,
ਮੇਨਕਾ[3] ਵਰਗੀਆਂ ਹੀਰਾਂ।

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

1. ਯੁਵਕ ਸਿਆਸੀ ਦਲ - ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਯੁਵਕ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗਠਨ
2. ਰਾਣੀ ਮਾਂ - ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ
3. ਮੇਨਕਾ - ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ

ਚੁਗਲਖੋਰ–1

ਇਕ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮੁੱਖ-ਮੰਤਰੀ,
ਗੋਲਾ[1] ਬਣ ਮੁਸਕਾਵੇ।
ਖਲਕਤ ਦੇ ਵਿਚ ਜੁੱਤੀ[2] ਉਸ ਦੀ,
ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵੱਤ ਚਮਕਾਵੇ।

ਚੁਗਲਖੋਰ–2

ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤਕ ਇਹ ਮੁਖੀਆ[3]
ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਲਗਾਵੇ।
ਚਿੱਟਾ ਚੋਲਾ ਪਹਿਨ ਨਵਾਬਣ[4]
ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਖ ਲੜਾਵੇ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਚੁਗਲਖੋਰ–1

ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਣੀ[5] ਨੇ ਇਹ ਮੁਖੀਆ,
ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਬੁਲਾਇਆ !
ਇਕ, ਇਕ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ,
ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਬਿਠਲਾਇਆ !

–ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ–

1. ਗੋਲਾ – ਦਾਸ, ਗੁਲਾਮ – ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ।
2. ਜੁੱਤੀ – ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਜਨਤਕ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ, ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਸਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ।
3. ਮੁਖੀਆ – ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ।
4. ਨਵਾਬਣ – ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਨਵਾਬ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਾਜਦਾ ਬੇਗਮ, ਜੁ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਾਲ ਵਿਚ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸੀ, ਨਾਲ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਚਰਚੇ ਸਨ।
5. ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਣੀ – ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਚੁਗਲਖੋਰ–2

ਇਕ, ਇਕ ਕਰਕੇ, ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਉਸ ਲਈ,
ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਹਰ ਬੂਹਾ।
ਆਸ਼ਿਕ ਪਿੰਜਰੇ ਕੈਦ ਹੋ ਗਿਆ,
ਸ਼ੇਰ ਤੋਂ ਬਣਿਆਂ ਚੂਹਾ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਚੁਗਲਖੋਰ–1

ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਸੀ ਜਿਹੜਾ,
ਨੱਕ ਮੋਮ ਦਾ ਬਣਿਆਂ !
ਇਤਿਹਾਸ ਦਿਆਂ ਛੇਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ,
ਰੇਤ ਵਾਂਗਰਾਂ ਛਣਿਆਂ !

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਚੁਗਲਖੋਰ–2

ਮੁਹਰ ਰਬੜ ਦੀ ਬਣਿਆਂ ਏਥੇ,
ਨੀਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਤੇ।
ਆਪਣੇ ਬੋਲ ਗਵਾ ਲਏ ਉਸਨੇ,
ਸੱਖਣੇ ਉਸ ਦੇ ਵਰਕੇ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਚੁਗਲਖੋਰ–1

ਯੁੱਵਰਾਜ[1] ਦੀ ਵਧਦੀ ਸ਼ਕਤੀ,
ਮਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਰੜਕੇ।

1. ਯੁੱਵਰਾਜ – ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਉੱਬੜਵਾਹੇ ਉੱਠੇ ਜਦ ਵੀ,
ਤਾਕੀ ਬੂਹਾ ਖੜਕੇ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ–2

ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦਾਰੂ,
ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖਾਵੇ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ–1

ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਖਾਤਰ, ਸਦ ਸ਼ਕਤੀ,
ਲੀਕ ਲਹੂ ਵਿਚ ਪਾਵੇ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ–2

ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤ ਨਾ ਰਿਸ਼ਤਾ,
ਸ਼ਕਤੀ ਪੁੱਤ, ਪਿਓ, ਮਾਂ ਆਪਣੀ—
ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੂਰਜ,
ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸ਼ਕਦੀ ਦੀ ਛਾਂ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ–1 ਤੇ ਚੁਗ਼ਲਖੋਰ–2 (ਇਕੱਠੇ)

ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤ ਨਾ ਰਿਸ਼ਤਾ,
ਸ਼ਕਤੀ ਪੁੱਤ, ਪਿਓ, ਮਾਂ ਆਪਣੀ,
ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੂਰਜ,
ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਛਾਂ !!!

–ਪਿਛੋਕੜ ’ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਫੇਡ ਆਊਟ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ–ਦ੍ਰਿਸ਼–4

ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ
ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਦੇ ਪਰਦੇ ਉੱਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਚੱਲ–ਚਿਤਰ ਜਾਂ ਸਲਾਈਡ–ਸ਼ੋ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਸੱਤਾ ਦੀ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉੱਭਰਦੇ ਹਨ। ਤਣਾ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਹੈ।

–ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਹੈ–

ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ

ਇਕ ਮਿਆਨ 'ਚ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ,
ਕੀਕੂੰ ਸਕਣ ਸਮਾ !
ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਭਿੜ ਇਕ ਹੋਵਣ,
ਦੋ ਵਗਦੇ ਦਰਿਆ !

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਵਾਵਰੋਲੇ ਵਿਚ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ,
ਬਣਦੀਆਂ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ !
ਇਸਦਾ ਰਸਤਾ ਜੋ ਵੀ ਰੋਕੇ,
ਹੋ ਜਾਵੇ ਢਹਿ ਢੇਰੀ !

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕ਼ਫ਼ਾ–

ਇਹ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ ਪੁੱਤਰਾ,
ਤੂੰ ਹੈਂ ਇਕ ਪਿਆਦਾ।

ਰਾਜਾ, ਰਾਣੀ, ਘੋੜੇ, ਫੀਲੇ,
ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ ਹਾਥੀ—
ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਤੈਂ ਲਈ,
ਬੰਦ ਹੈ ਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

–ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਾਤਬ ਹੋ ਕੇ, ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ–

ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ

ਤੈਂ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਬਾਪ ਵਿਗਸਿਆ,
ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦਰਿਆ।
ਮੈਂ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਵਿਚਰਿਆ,
ਵੀਰਜ ਦਾ ਕਤਰਾ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਤੇਰੀ ਕੁੱਖ 'ਚੋਂ ਜੰਮਿਆਂ ਸੂਰਜ,
ਮੈਂ ਹਾਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨ।
ਅੱਜ ਮੈਂ ਲੋੜਾਂ ਧਰਤੀ ਆਪਣੀ,
ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਮਾਨ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ

ਮੇਰੇ ਹੇਠਾਂ ਵਧਣ ਨਾਂ ਬੂਟੇ,
ਮੈਂ ਹਾਂ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ।
ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੂੰ ਏਸ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ,
ਚਮਕੇ ਮੇਰਾ ਨਾਂ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਪੁੱਤਰ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈ,
ਮੈਂ ਹਾਂ ਤੇਰੀ ਮਾਂ।
ਸ਼ਕਤੀ ਮੈਂ ਵਿਚ, ਮੈਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ,
ਸ਼ਕਤੀ ਮੇਰਾ ਨਾਂ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿਚ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵਲ ਬਿਟਰ ਬਿਟਰ ਤੱਕਦਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।–

–ਫੇਡ ਆਊਟ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-5

ਝਾਕੀ-1, ਝਾਕੀ-2, ਝਾਕੀ-3 ਅਤੇ ਝਾਕੀ-4 ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਪਾਤਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

'ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ' ਉੱਤੇ ਹੋਏ 'ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ' ਸੰਬੰਧੀ ਝਾਕੀਆਂ ਵਿਖਾ ਕੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੀ, ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ ਮੰਤਵ ਹੈ। ਇਹ ਝਾਕੀਆਂ ਵੀਡੀਓ/ਟੀ.ਵੀ. ਤਕਨੀਕ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰੀ ਜੁਗਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਵਿਖਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 'ਫ਼ਿਲਮ ਫੁਟੇਜ' ਦੁਆਰਾ ਵੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਜੀਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਝਾਕੀ–1

ਇਸ ਝਾਕੀ ਦਾ ਮੰਤਵ, ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਹੇਠ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਵਾਲਾ ਦੇ ਸਾਥੀ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ, ਸ਼ਸਤਰ–ਬੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਵਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਏ.ਕੇ. 47 ਤੇ ਹੋਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਫੌਜੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਸਿਰਜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਝਾਕੀ–2

ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਕੇ.ਐਸ. ਬਰਾੜ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਹੇਠ, ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜਾਂ ਵਲੋਂ, 'ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ' ਦੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ, ਟਰੈਫਿਕ ਬੰਦ, ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਉੱਤੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮ–ਸਮਰਪਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਝਾਕੀ-3

'ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ' ਉੱਤੇ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਹਮਲਾ। ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹਬੇਗ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ! ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਜੀਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਰੌਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਧੁਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ 'ਫਿਲਮ ਫੁਟੇਜ' ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਝਾਕੀ-4

ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੀਆਂ ਛਲਣੀ, ਛਲਣੀ ਕੰਧਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਏਥੇ ਵਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲਾਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਵਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਫੁਟੇਜ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-6

ਟਿਪਣੀਕਾਰ-1
ਟਿਪਣੀਕਾਰ-2
ਟਿਪਣੀਕਾਰ-3
ਸੱਥ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੱਥ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ। 'ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ' ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਟਿਪਣੀ ਕਰ ਰਹੇ, ਕੁਝ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ !

ਟਿਪਣੀਕਾਰ–1

ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਉੱਤੇ,
ਇੰਦਰਾ ਦਾ ਲਸ਼ਕਰ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ।
ਗੁਰੂ–ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕੀਤਾ,
ਸੋਚ, ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਇਆ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਕੀਤਾ, ਲੁੱਟਿਆ,
ਸਿੱਖ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ !
ਗ਼ਜ਼ਨੀ ਅਤੇ ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ,
ਮੰਦਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਹਰਾਇਆ !!

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਟਿਪਣੀਕਾਰ–2

ਸਿੱਖ–ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਕਿਸ ਸੂਰੇ ਨੇ,
ਗੁਰੂ–ਘਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਢਾਲ ਬਣਾਇਆ ?

ਸ਼ਾਹਬੇਗ ਨੇ ਨੇਂਦਾ ਦੇ ਕੇ,
ਇਸ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਆਪ ਬੁਲਾਇਆ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਮੋਰਚੇ ਪੁੱਟੇ,
'ਹਰਿਮੰਦਰ' ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾਇਆ !
ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਬਾਰੂਦ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ,
'ਹਰਿਮੰਦਰ' ਦਾ ਹਰ ਬਿੰਬ ਢਾਇਆ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

'ਗੁਰੂ-ਗ੍ਰੰਥ' ਦਾ ਅਮਨ-ਸੁਨੇਹਾ,
ਪੁਰਜ਼ਾ, ਪੁਰਜ਼ਾ ਕਰ ਬਿਖਰਾਇਆ !
ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਜ਼ਖ਼ਮੀਂ ਕਰਕੇ,
ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਹੀ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਇਆ !

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਤਸਕਰ, ਮੁਜਰਮ ਭੀੜ 'ਚ ਰਲ ਗਏ,
ਭੇਖ ਧਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਹੀ ਢਾਇਆ।
ਇੱਛਿਆਧਾਰੀ ਸੱਪ ਸਨ ਉਹ, ਪਰ
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝ ਨਾ ਪਾਇਆ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਟਿਪਣੀਕਾਰ–3

ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂ ਨਾ,
ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ?
ਭੁੱਖ ਤੇ ਤੇਹ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕਰਦੇ,
ਆਪੇ 'ਆਪ-ਸਮਰਪਨ' ਪ੍ਰਾਣੀ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਜੰਗ ਵਿਚ ਸੂਝ ਨਾ ਨੀਤੀ ਵਰਤੀ,
ਜ਼ੁਲਮ ਜਬਰ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਹਾਣੀ।
ਮੁਨਸਫ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਸੀ ਅੰਨ੍ਹਾਂ,
ਸੱਤਾ ਦੀ ਵੀ ਅੱਖ ਸੀ ਕਾਣੀ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਸਾਗਰ-ਮੰਥਨ 'ਚੋਂ ਵਿਸ਼ ਨਿਕਲੀ,
ਪੱਖ-ਪਾਤ ਦੀ ਫਿਰੀ ਮਧਾਣੀ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਟਿਪਣੀਕਾਰ–1

ਛਲਣੀ, ਛਲਣੀ ਕੰਧਾਂ ਹੋਈਆਂ,
ਤੋਪਾਂ, ਟੈਂਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਢਾਇਆ।
ਪੁਰਜ਼ਾ, ਪੁਰਜ਼ਾ ਕਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ,
ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਪੁਚਾਇਆ।
ਆਪੇ ਲਾਈ ਚੁਆਤੀ ਤੇ ਫਿਰ,
ਵਣ ਨੂੰ ਦਾਵਾਨਲ ਬਣਾਇਆ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਟਿਪਣੀਕਾਰ–2

ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ,
ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਪਨਾਹ ਲੈਣਾ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਛੱਡਕੇ,
ਉੱਥੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਲੈਣਾ।

–ਵਕਫ਼ਾ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ,
ਇਹ ਗੰਧਲੀ ਸਿਆਸਤ ਸੀ।
ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਵੀ,
ਖੇਹ ਉਡਾਈ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ।

ਟਿਪਣੀਕਾਰ-1

ਜੁੱਤੀ ਥੱਲੇ ਰੱਖ ਜ਼ੈਲਾ[1],
[2]ਉਹਨੇ [3]ਘੁੱਗੀ ਪੁਆ ਦਿੱਤੀ।
ਇੰਦਰਾ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ,
ਉੱਤੇ ਫ਼ੌਜ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ।

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

ਟਿਪਣੀਕਾਰ-3

ਹਿੰਸਾ 'ਚੋਂ ਮਿਲੇ ਹਿੰਸਾ,
ਸਿੰਘਾਂ ਇੰਦਰਾ ਹੀ ਚੁੰਡ ਦਿੱਤੀ।
ਗੰਧਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ,
ਉਹਨਾਂ ਬੋਦੀ ਹੀ ਮੁੰਡ ਦਿੱਤੀ।

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਵਕਫ਼ਾ-

-ਫ਼ੇਡ ਆਊਟ-

1. ਜ਼ੈਲਾ - ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ
2. ਉਹਨੇ - ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ
3. ਘੁੱਗੀ ਪੁਆ ਦਿੱਤੀ - ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤਾਂ ਹੇਠ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ। 'ਘੁੱਗੀ' ਸ਼ਬਦ ਦਸਤਖ਼ਤ ਜਾਂ ਹਸਤਾਖ਼ਰ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-7

ਜੱਗਿਆਸੂ
ਇਤਿਹਾਸ
ਝਾਕੀ-1, ਝਾਕੀ-2 ਅਤੇ ਝਾਕੀ-3 ਦੇ ਪਾਤਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਇਨ੍ਹਾਂ ਝਾਕੀਆਂ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ '1984 ਦੇ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ' ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਿਨਮੈਟਿਕ ਤੇ ਜਾਂ ਵੀਡੀਓ/ਟੀ.ਵੀ. ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰੀ ਜੁਗਤਾਂ ਵੀ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਆਰਕਾਈਵਜ਼'[1] 'ਚੋਂ ਫਿਲਮੀਂ ਫੁਟੇਜ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਜੀਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਝਾਕੀ-1

ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਗਾਰਡ ਸਨ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ' ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਇਕ ਬਦਲਾ-ਲਊ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ।

ਝਾਕੀ-2

ਇਹ ਦੰਗੇ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ, ਲਾਮਬੰਦ/ਜੱਥੇਬੰਦ ਢੰਗ ਨਾਲ, ਕੱਟੜ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਹਥਿਆਰ, ਪਟਰੋਲ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਅਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਾਮਗਰੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਏਥੇ ਵਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਣਾਂ ਉੱਤੇ ਦੰਗਾਕਾਰੀ ਢੋਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

1. ਆਰਕਾਈਵਜ਼ : Archives

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਝਾਕੀ-3

ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਤੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼। ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਬਲਦੇ ਟਾਇਰ ਪਾਉਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਹਾਹਾਕਾਰ, ਚੀਕ-ਚਿਹਾੜਾ, ਹਫੜਾ ਦਫੜੀ, ਲਾਸ਼ਾਂ, ਜ਼ਖਮੀਂ ਆਦਿ ਏਥੇ ਵਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਜੱਗਿਆਸੂ' ਅਤੇ 'ਇਤਿਹਾਸ' ਨਾਮ ਦੇ ਪਾਤਰ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੱਗਿਆਸੂ

ਇਹ ਕਤਲੋ-ਗ਼ਾਰਤ ਕਿਉਂ ?

ਇਤਿਹਾਸ

ਇਹ ਭੜਕੇ ਹੋਏ, ਬਦਲਾ-ਲਊ,
ਸ਼ੁਦਾਈ ਇਨਸਾਨ ਦਾ
ਹਿੰਸਕ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੈ।

-ਵਕ਼ਫ਼ਾ-

ਕੱਟੜਪੰਥੀ, ਸੰਪਰਦਾਇਕ—
ਬੇਤਰਕੀ, ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ,
ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ 'ਨ੍ਹੇਰੀ ਦਾ ਅਨ੍ਹਾਂ ਜਨੂੰਨ ਹੈ !

ਜੱਗਿਆਸੂ

ਮਾਨਵ ਦੀ,
ਮਾਨਵਹੀਣਤਾ ਦਾ ਇਹ ਕਾਂਡ—
ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ?

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਇਤਿਹਾਸ

ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ, ਬੱਤੀ ਬੁਝਾ ਕੇ,
'ਨ੍ਹੇਰੇ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।
ਤਰਕਸ਼ਾਸਤਰ ਅਨੁਸਾਰ,
ਇਸਦਾ ਨਿਆਏਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਜੱਗਿਆਸੂ

ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਵੀ,
ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ,
ਸੋਚ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਦੀਪਕ,
ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਲਿਆ ?

ਇਤਿਹਾਸ

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਕੇ ਵੀ,
ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ !!!

-ਵਕ਼ਫ਼ਾ-

ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਦੀ,
ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਤੋਂ,
ਬੇਮੁੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਅਸਵਥਾ ਹੈ।

ਜੱਗਿਆਸੂ

ਖ਼ੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥ ਪੱਥ
ਹੈਵਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਵੀ,
ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੰਨਿਆਂ ਉੱਤੇ,
ਸੰਭਾਲੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ !!!
ਕਿਉਂ ???

ਇਤਿਹਾਸ

ਅੱਜ ਦੀ ਗ਼ਲਤੀ,
ਕੱਲ੍ਹ ਲਈ ਰਸਤੇ ਖੋਲ੍ਹੇ—
ਇਸ ਲਈ !!!

-ਵਕ਼ਫ਼ਾ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਮੇਰੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਚੋਂ,
ਫ਼ਲਸਫ਼ੀ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀ
ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ—
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਵੀ।

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਸੰਗੀਤਕ ਧੁਨਾਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੋਲ !-

"ਇਕ ਨੂਰ ਤੋਂ ਸਭ ਜੱਗ ਉਪਜਿਆ,
ਕੌਣ ਭਲੇ, ਕੋ ਮੰਦੇ"
... ...
... ...
"ਮਾਣਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸੱਭੈ
ਏਕੋ ਪਹਿਚਾਣਬੋ—"

-ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ-

-ਫੇਡ ਆਊਟ-

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼-8

ਇਨਕਲਾਬੀ-1
ਇਨਕਲਾਬੀ-2
ਫ਼ਲਸਫ਼ੀ
ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪਾਤਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਰੋਤੇ ਹਨ।

ਇਨਕਲਾਬੀ–1

ਦੰਗੇ ਕਰਨ, ਕਰਾਵਣ ਵਾਲੇ,
ਸਾਰੇ ਬਚ ਗਏ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅੰਨ੍ਹੀਂ,
ਸੰਗਲ ਪਾ ਕੇ ਪਕੜ ਬਿਠਾਈਏ !
ਭਰਸ਼ਟਾਚਾਰ 'ਚ ਰਲ ਗਏ ਸਾਰੇ,
ਦਸ਼ਾ 'ਚੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਖਾਈਏ !

ਇਨਕਲਾਬੀ–2

"ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੀ ਈਜਾਦ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ",
ਖੋਜੀ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗ ਲਗਾਈਏ।
ਕਦ ਤਕ ਵੰਗਾਂ ਪਾ ਬੈਠਾਂਗੇ ?
ਦਾਸਪੁਣੇ ਦੇ ਸੰਗਲ ਲਾਹੀਏ।

ਇਨਕਲਾਬੀ–1

ਲੋਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਕੱਟੀਏ,
ਨੀਤੀ ਦੇ ਸਭ ਕੁਟਲ ਪਾਸਾਰੇ।
ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਰੀਏ ਹਿੰਸਾ,
ਲਾਮਬੰਦ ਹੋ ਸਾਰੇ !

ਇਨਕਲਾਬੀ–2

ਸੱਤਾ ਦੇ ਇਸ ਟੱਬਰੀਕਰਨ ਦਾ,
ਕਿੱਸਾ ਹੁਣ ਮੁਕਾਈਏ !
ਸੁੱਤੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ,
ਸੂਰਜ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹਾਈਏ !

ਇਨਕਲਾਬੀ–1

ਬੰਦੇ ਹੀ ਹਥਿਆਰ ਬਨਣ ਤੇ,
ਬੰਦੇ ਬਣ ਜਾਣ ਢਾਲਾਂ।
'ਨ੍ਹੇਰੇ ਦਾ ਯੁੱਗ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ,
ਘਰ, ਘਰ ਬਲਣ ਮਸ਼ਾਲਾਂ।

ਇਨਕਲਾਬੀ–2

ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਦੇ ਨਵੇਂ ਹੀ ਸੁਫਨੇ,
ਨਵੀਂ ਕੋਈ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈਏ !
ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਉਸਾਰੀ,
ਪਛੜੇ ਮੰਦਰ ਢਾਈਏ !

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

–ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੰਚ ਉੱਤੇ 'ਫ਼ਲਸਫ਼ੀ' ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਕੋ ਸਮੇਂ 'ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ' ਅਤੇ 'ਦਰਸ਼ਕਾਂ' ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਦਾ ਹੈ :

ਫ਼ਲਸਫ਼ੀ

ਸਭ ਲਹਿਰਾਂ ਪਰਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ,
ਗੁੱਸੇ, ਬੇਬਸੀਆਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ !

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਬੂੰਦ, ਬੂੰਦ ਕਰ ਜੁੜੇ ਜੇ ਪਾਣੀ,
ਸਾਗਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇੜੇ ਦਿੱਸੇ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਦੀਪ ਤੋਂ ਦੀਪ ਜਗੇ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਹੀ,
ਚਾਨਣ ਆਉਂਦਾ ਸਭ ਦੇ ਹਿੱਸੇ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

'ਨਕਸਲਬਾੜੀ', 'ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ',
ਹਿੰਸਕ ਲਹਿਰਾਂ, ਨਿਸਫਲ ਕਿੱਸੇ।
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾ ਨਾ ਸਕੇ,
ਨਿਰੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਆਈ ਹਿੱਸੇ।

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

ਸਿੱਖੋ ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ,
ਲਵੋ ਨਾ ਝੂਠੇ, ਫੋਕੇ ਖ਼੍ਵਾਬ।
ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਹੀ,
ਆ ਸਕਦਾ ਕੋਈ ਇਨਕਲਾਬ !!!

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

'ਫ਼ਲਸਫ਼ੀ', 'ਇਨਕਲਾਬੀ–1' ਅਤੇ 'ਇਨਕਲਾਬੀ–2', ਇਕੱਠੇ, ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲਦੇ ਹਨ :

ਸਿੱਖੋ ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ,
ਲਵੋ ਨਾ ਝੂਠੇ, ਫੋਕੇ ਖ਼੍ਵਾਬ।
ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਹੀ,
ਆ ਸਕਦਾ ਕੋਈ ਇਨਕਲਾਬ।

ਇਨਕਲਾਬੀ–1

ਇਨਕਲਾਬ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਇਨਕਲਾਬੀ–2

ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ

ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ

ਇਨਕਲਾਬ, ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ !

–ਪਿਛੋਕੜ 'ਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਬੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਧੁਨੀਆਂ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਹਨ–

–ਵਕਫ਼ਾ–

–ਫੇਡ ਆਊਟ–

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ–ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਰੰਗਮੰਚ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-A2**

ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਮੰਚਨ : ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

ਹੁਣ ਤਕ, ਮੈਂ ਕੁਲ 16 ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ 12 ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, 1976 ਤੋਂ 2016 ਤਕ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ, ਨਾਮਵਰ ਰੰਗਕਰਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਖੇਡੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ :

1. ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ (The Sick Century - 1974)

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਸਰਬ-ਭਾਰਤੀ ਨਾਟ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੌਰਾਨ, 1976 ਵਿਚ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਪਟਿਆਲਾ, ਭਾਰਤ) ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, 1977 ਵਿਚ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਅਤੇ ਯਮੁਨਾ ਨਗਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। 1986 ਵਿਚ, ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ। ਐਸ.ਡੀ. ਕਾਲਜ, ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਵਿੱਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ, ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਨੂੰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਯੁਵਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਦਰਜਾ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਹੀ, ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ, ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, 'ਮਰਦ' ਪਾਤਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਿਆ।

1.1.1977 ਵਿਚ, 'ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ', ਪ੍ਰੋ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, ਐਸ.ਡੀ. ਕਾਲਜ, ਅੰਬਾਲਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ, ਹਰਿਆਣਾ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਦੇ 'ਯੂਥ ਫੈਸਟੀਵਲ' ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤਿਆ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ੋ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪ੍ਰੋ. ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਸ਼ੈਲੀ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ, 'ਔਰਤ' ਦੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ।

2. ਚੌਕ ਨਾਟਕ (The Play at the Cross Roads-1984)

ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੇ 28 ਤੇ 29 ਮਈ, 1986 ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ੋ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੋਆ ਵਿਚ ਵੀ ਖੇਡਿਆ। 1987 ਵਿਚ, ਇਹ ਨਾਟਕ, ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਕਾਲਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ, ਯੁਵਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ, ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਨੇ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ੋ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੇ। ਡਾ. ਕਮਲੇਸ਼ ਉੱਪਲ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਚੌਕ ਨਾਟਕ', ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਸਟੇਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

3. ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ (The Soul of the Punjab - 1984)

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ' ਵਲੋਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ, ਦਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਤ ਨਾਟਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ, ਇਹ ਗੀਤ-ਨਾਟਕ 26 ਸਤੰਬਰ, 1987 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੰਚਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਇਸ ਗੀਤ-ਨਾਟਕ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ੋ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। 1988 ਵਿਚ, ਇਹ ਗੀਤ-ਨਾਟਕ, ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, ਯੁਵਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ। ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਨੇ ਹੀ ਇਸ ਗੀਤ-ਨਾਟਕ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸ਼ੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਗੀਤ-ਨਾਟਕ ਦੀ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ (ਪੰਜਾਬ) ਨੇ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਵੀ ਬਣਾਈ। ਡਾ. ਮਨਜੀਤਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ, 2 ਫਰਵਰੀ, 1995 ਨੂੰ, ਇਸ ਗੀਤ-ਨਾਟਕ ਦਾ, 'ਪੰਜਾਬ ਆਰਟਸ ਕੌਂਸਲ', ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ, ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ੋ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ।

4. ਸਿਫ਼ਰ ਨਾਟਕ (The Zero Play - 1987)

ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, 1987 ਤੇ 1988 ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਮੰਚਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੀ, ਡਾ. ਕਮਲੇਸ਼ ਉੱਪਲ ਦੀ ਟਿਪਣੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਸਿਫ਼ਰ ਨਾਟਕ', ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਮੰਚਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

5. ਮੱਕੜੀ ਨਾਟਕ (The Spider Play - 1989)

ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਨੇ 12 ਨਵੰਬਰ, 1989 ਨੂੰ ਮਾਨਸਾ, 14 ਨਵੰਬਰ 1989 ਨੂੰ ਲੰਬੀ ਅਤੇ 15 ਨਵੰਬਰ, 1989ਨੂੰ ਸਰਦੂਲ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ। ਲੰਬੀ ਵਾਲੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ 6000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, 1990 ਵਿਚ "ਤਿੰਨ ਨਾਟਕ" ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਛਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਸਕ੍ਰਿਪਟ (ਖਰੜੇ) ਤੋਂ, 1989 ਵਿਚ, ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। "ਮੱਕੜੀ ਨਾਟਕ", ਮੰਚਨ-ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਮੰਚਨ-ਵੇਰਵੇ ਸਮੇਤ, "ਤਿੰਨ ਨਾਟਕ" ਦੇ 1990 ਵਿਚ ਛਪੇ ਪਹਿਲੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਛਪਿਆ।

6. ਪਛਾਣ ਨਾਟਕ (The Identity Play - 1990)

ਡਾ. ਮਨਜੀਤਪਾਲ ਕੌਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, 6 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1993 ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਵਿਚ ਮੰਚਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

7. ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ (The Mind Mates - 2005)

ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ (ਹੀਰ) ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦੇ, ਹੁਣ ਤਕ, ਸੱਤ ਸ਼ੋ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। 3 ਦਸੰਬਰ, 2008 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 30 ਜਨਵਰੀ, 2009 ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ, 31 ਜਨਵਰੀ, 2009 ਨੂੰ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ (ਦਾਖਾ), 20 ਫਰਵਰੀ, 2009 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਸੈਂਟਰ, ਦਿੱਲੀ, 4 ਮਾਰਚ, 2009 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 9 ਅਕਤੂਬਰ, 2009 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ 22 ਅਕਤੂਬਰ, 2009 ਨੂੰ ਫਿਰ ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਮੰਚਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

8. ਮਖੌਟੇ ਤੇ ਹਾਦਸੇ (The Masks and the Accidents - 2008)

ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੰਚਨ, 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਆਫ ਡਰਾਮਾ' (ਦਿੱਲੀ) ਅਤੇ 'ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ' (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ, 1 ਜੁਲਾਈ, 2009 ਨੂੰ, 'ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

9. ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ (The Chakravyuh and the Pyramid - 2010)

ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਆਫ ਡਰਾਮਾ' (ਦਿੱਲੀ) ਅਤੇ 'ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ' (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ 5 ਜੁਲਾਈ, 2012 ਨੂੰ 'ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ।

10. ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ (Noon at Midnight - 1983)

ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ 'ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ' (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ, 4 ਜੁਲਾਈ, 2013 ਨੂੰ, 'ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ।

11. ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ (The Frozen Realities - 1980)

ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ 'ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ' (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ, 4 ਜੁਲਾਈ, 2013 ਨੂੰ 'ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਮੰਚਤ ਕੀਤਾ।

12. ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ (The Sick Century - 1974)

ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਰੰਗਕਰਮੀਂ ਕੀਰਤੀ ਕਿਰਪਾਲ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : "ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ" ਦਾ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ, 6 ਸਤੰਬਰ, 2015 ਨੂੰ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਭਾਰਤ) ਵਿਖੇ, ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੰਚਨ ਕੀਤਾ।

ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ, ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ।

13. ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ (Being and Nothingness - 2016)

"ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ", 2 ਜੁਲਾਈ, 2016 ਨੂੰ 'ਮੰਚ-ਰੰਗਮੰਚ' (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ, ਨਾਮਵਰ ਰੰਗਕਰਮੀ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, 'ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਭਾਰਤ) ਵਿਖੇ ਮੰਚਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਮੰਚਨ ਬਾਰੇ ਟਿਪਣੀਆਂ ਤੇ ਹਵਾਲੇ

DR. SURJIT SINGH SETHI
Professor and Head
Department of Dramatic Art

Ph. : 3364, 3365 Ext. 52
Punjabi University,
Patiala-147002

ਨੰਬਰ 36/ਡੀ.ਏ.
ਮਿਤੀ 3.7.86

ਪਿਆਰੇ ਰਵੀ ਜੀ,

ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਟਕ "ਚੌਕ ਨਾਟਕ" ਸਾਡੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਸਟੇਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ। ਇਥੇ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਾਟਕ ਨਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਰਾਂਗੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਤਲਾਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਤੁਹਾਨੂੰ 1500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਸੀਦ ਭੇਜਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹਾਲਾਂ ਤਕ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਰਸੀਦ ਭੇਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਛੇਤੀ ਭੇਜ ਦੇਣਾ।

ਨਾਟਕ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਛੇ ਤਸਵੀਰਾਂ 8×10 ਦੀਆਂ ਨਾਲ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਮੇਰੇ ਯੋਗ ?

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ
(ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ)

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ"

ਇਕ ਦਰਸ਼ਕ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ : *ਬੀਰ ਇੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਅੱਜ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ" ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਖੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਾਟਕ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਰਿਕਸ, ਮਿਊਜ਼ਿਕ, ਐਕਟਿੰਗ, ਐਕਸ਼ਨ, ਲਾਈਟਿੰਗ ਆਦਿ ਬਖੂਬੀ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਗੂੰਜ ਰਹੀਆਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸੇਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਵਾਲੀ ਆਪਸੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਾਵਿਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਮਦਾਰ ਹੈ :

ਇੱਕ

ਕਵੀ ਮਿੱਤਰ ਜੁ ਲਿਖੇ, ਮੈਂ ਜੀਵਾਂ ?
ਜਾਂ ਜੁ ਜੀਵਾਂ, ਕਾਵਿ ਬਣੇ ?

ਦੋ

ਦੋਂਹਾਂ ਸੂਰਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵਨ,
ਕਵੀ ਬਣੇ ਤੇ ਕਾਵਿ ਜਣੇ।

ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੰਵਾਦ ਨਾਲ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸੀ :

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਵਿਸ਼ਵ-ਖੌਫ ਦੀ ਤੋੜੇਗੀ ਹੁਣ,
ਵਿਸ਼ਵ-ਕੋਲੀਸ਼ਨ ਹੀ ਸਰਦਾਰੀ।
ਰਕਤ-ਬੀਜ ਦੀ ਰੱਤ ਪੀਣ ਲਈ,
'ਦੁਰਗਾ' ਕੀਤੀ ਖੂਬ ਤਿਆਰੀ।

"ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ" ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਜੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ 'ਮੰਚ-ਰੰਗਮੰਚ' ਦੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ, ਇਹ ਇਕ ਲਾਜਵਾਬ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਸੀ।

---

* ਬੀਰ ਇੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵੇਖਕੇ, ਇਸ ਦੇ ਮੰਚਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, 'ਫੇਸ ਬੁੱਕ' ਉੱਤੇ, ਮੇਰੇ 'ਇਨ ਬਾਕਸ' ਵਿਚ, ਆਪਣਾ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਭੇਜਿਆ ਹੈ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

'ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ' ਅਤੇ 'ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ' ਦਾ ਮੰਚਨ

ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਦੇ ਦੋ 'ਫੇਸ ਬੁੱਕ' ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰ ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਵੀ ਦੀ ਇਕ ਈ-ਟਿਪਣੀ

1

ਪਿਆਰੇ ਰਵੀ ਜੀ !

ਸਲਾਮ !

ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਮੰਚਨ ਕਰਕੇ ਕਮਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਟੈਕਸਟ (Text) ਤਾਂ ਪਾਵਰਫੁਲ (Powerful) ਸੀ ਹੀ, ਅੱਜ ਦੇ ਗਲੋਬਲ ਬੰਦੇ ਦੀ agony ਅਤੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ—ਨਾਲ ਹੀ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਵੀ, ਸੱਚਮੁਚ ਬਹੁਤ ਯਾਦ ਆਇਆ। ਸਲਾਮ !

ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ
ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਅਨ ਸਕੂਲ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ)

Posted on "Face Book", on July 14, 2013

2

Congratulations for your historical and valuable contribution, I am happy that Punjabi reader and audience is responding to complex texture of your plays, To write meaningful and artistic poetic drama is not everybody's cup of tea. It is rather equally difficult to present this type of ambigiuous & complex text on the stage. Congratulations, once again.

Dr. Harbhajan Singh Bhatia
School of Punjabi Studies,
Guru Nanak Dev University, Amirtsar, Punjab (India)
Posted on "Face Book", on July 8, 2013

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

'ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ' ਤੇ 'ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ' ਦੇ ਮੰਚਨ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਇਰ ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਵੀ ਦੀ ਇਕ ਈ-ਟਿੱਪਣੀ

"... ... well directed, well acted and performed plays. Kewal Dhaliwal did a wonderful job."

ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਵੀ
ਜੁਲਾਈ 10, 2013 ਦੀ ਈ-ਮੇਲ ਵਿੱਚੋਂ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੇ ਹਵਾਲੇ

1. Ravinder Ravi's "Beemar Sadi" and "Chowk Naatak" are rich in theme and have been presented by the Drama Department of the Punjabi University (Patiala), with theatrical excellence.

-Dr. Kamlesh Uppal

An excerpt from an article : 'Punjabi Theater',
published in the inaugural issue (February-March, 1989)
of the 'Punjabi Scene'

2. ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ੋਨ ਦਾ ਨਾਟਕ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ 'ਚੌਕ ਨਾਟਕ' ਸੀ। ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਕਾਇਨਾਤੀ ਵਿਸਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸ਼ੌਕੀਆ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਆਚ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਨਸਿਜ਼ ਵੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੰਗਮੰਚੀ ਨਿਕਸੁਕ ਵਿੱਚੋਂ ਜੁ ਪੱਲੇ ਪਿਆ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ : ਹਿਟਲਰ ਤੋਂ ਹੋ ਚੀ ਮਿੰਨ੍ਹ, ਵਲਾਇਤ ਤੋਂ ਵੀਅਤਨਾਮ, ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਇਕ ਜੰਗਲੀ ਚੌਰਾਹਾ, ਅਸੀਂ ਸਭ ਜਿਊਣ ਦਾ ਭਰਮ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਾਣਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ? ਇਸ ਚੌਕ ਤੋਂ ਉਸ ਚੌਕ ਤਕ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਮੌਤ ... ਆਦਿ। ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਚ ਤਮਾਮ ਥੀਏਟਰਬਾਜ਼ੀ ਸੀ।

–ਡਾ. ਕਮਲੇਸ਼ ਉੱਪਲ

'ਅਕਸ', ਅਪ੍ਰੈਲ 1987

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

3. 'ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ', 'ਚੌਕ ਨਾਟਕ' ਤੇ 'ਸਿਫ਼ਰ ਨਾਟਕ' ਦੇ, ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮੰਚਨ ਬਾਰੇ ਇਕ ਟਿੱਪਣੀ

"'ਸਪਾਰਟੇਕਸ', 'ਸੰਡੇ ਵੀਕ', 'ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ', 'ਚੌਕ ਨਾਟਕ', 'ਸਿਫ਼ਰ ਨਾਟਕ', 'ਟਾਈਪਿਸਟਸ', 'ਕੰਜੂਸ', 'ਨੱਥੇ ਦੀ ਮਾਸੀ', 'ਇਸ ਚੌਕ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ', 'ਕਾਲ ਚੱਕ੍ਰ', 'ਚੜ੍ਹਦਾ ਰੂਪ ਸਵਾਇਆ', 'ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ ਦੋਸਤੋ' ਆਦਿ ਕੁਝ ਕੁ ਬਿਹਤਰੀਨ ਨਾਟਕ ਸਨ, ਜੋ ਪੁਰੀ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਖੇਡੇ। ਸੱਤ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸ ਦੇ ਖਿਡਵਾਏ ਨਾਟਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਯੁਵਕ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤਦੇ ਰਹੇ।"

–ਡਾ. ਕਮਲੇਸ਼ ਉੱਪਲ

'ਕਲਾ ਦੀ ਆਭਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਥਣ', ਵਿੱਚੋਂ,
'ਅਕਸ', ਜੂਨ-ਜੁਲਾਈ, 2006 (ਪੰਨੇ 50 ਤੋਂ 52)

4. "ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਮੱਕੜੀ ਨਾਟਕ', 'ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ', 'ਚੌਕ ਨਾਟਕ', 'ਸੂਰਜ ਨਾਟਕ', 'ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ' ਆਦਿ ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਕਰਮੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ, ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ, ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ, ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਤੇ ਡਾ. ਮਨਜੀਤਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਖੇਡ ਕੇ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੀ ਮੂਲਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ।"

–ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਪੁਸਤਕ : "ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ-ਨਾਟ" (ਪੰਨੇ 9 ਤੋਂ 10)
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਅਲਕਾ ਸਾਹਿਤ ਸਦਨ, ਚੌਕ ਮੰਨਾਂ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - 2006

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : ਤਿੰਨ ਰਾਵਾਂ

1.

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਵਾਂਗ 1974 ਵਿਚ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ "ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ" ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ। ਰਵੀ ਨੇ ਦਰਜਨ ਦੇ ਲਗਭਗ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਲਿਖੇ ਤੇ ਛਪਵਾਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮੰਚਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਕੁ ਤੋਂ ਵਿਗਸਣ ਤੇ ਮੌਲਣ ਵਾਲੀ ਕਾਵਿ-ਨਾਟ ਵਿਧਾ ਨੂੰ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੇ ਧਰੋਹਰ ਵਾਗ ਪਾਲਿਆ ਹੈ। ਰਵੀ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ, ਪੜਚੋਲ, ਉਲੇਖ, ਟਿਪਣੀ ਆਦਿ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਭ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ, ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਖਿਡਵਾਇਆ ਹੈ। ਰਵੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਮੀਖਿਅਕਾਂ ਨੇ ਗਲੋਬਲੀ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡੀ ਵਿਸਥਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਟਕਕਾਰ ਗਰਦਾਨਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਥੀਮ, ਤਕਨੀਕ, ਸ਼ਿਲਪ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਨਾਟਕ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਅਧਿਆਤਮਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੂਪ ਅਜੋਕੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਯੁੱਗ ਦੇ ਨਾਟਕ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਤਕਨੀਕ ਪੱਖੋਂ ਅਤੇ ਮੰਚਣ ਵਿਧੀ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਵਿਲੱਖਣ ਹਨ।

ਲੇਖ : ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ : ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਅਤੀਤ ਦੀ ਸੰਵਾਦਕਤਾ ਵਿੱਚੋਂ
ਪੁਸਤਕ : **ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ : ਸਰੂਪ ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ**, ਪੰਨਾ 22
ਸੰਪਾਦਕ : ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਡਾ.
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਐਨ ਸਕੂਲ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਰਤ, ਛਪਣ ਸਾਲ : 2015

ਕਮਲੇਸ਼ ਉੱਪਲ, ਡਾ.

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

2.

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟ ਅਜੋਕੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੁੱਗ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਭਿੰਨ, ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟ ਵਿਸ਼ੇ, ਰੂਪ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ ਪੱਖੋਂ ਸਫਲ ਕਿਰਤਾਂ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ : **ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : ਵਿਭਿੰਨ ਪਰਿਪੇਖ**, ਪੰਨਾ 190
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 143002,
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਾਲ : 2015

ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ

"BEEMAR SADI" :
A very powerful theme and a very good performance
-Dr. Harbhajan Singh Bhatia

Staged by "Natyam" (The Theatre Group, Registered),
under the direction of Kirti Kirpal,
On : September 6, 2015, at Virsa Vihar, Amirtsar, India

Today, 'Beemar Sadi' (Ravinde Ravi) was presented by the Bathinda based 'Natyam' group.

The theme of the drama is very powerful. It presents not only the tensions of the modern world but also the basic predicaments of human life.

Without doubt, to present a poetic drama on the stage is not everybody's cup of tea. From this angle, team deserves all praise. New techniques were used to present quality theatre. Even then, it is my observation that something more was expected from the director.

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

So. it was very good but certainly not excellent performance.

Congratulations for writing this powerful, meaningful and very relevant drama.

I have gone through this play many times. Even today, I feel it is very very relevant. It is very suggestive and has many layers.

Dr. Harbhajan Singh Bhatia

(Guru Nanak Dev University, Amirtsar, India)

From the Face Book In-box Message for Ravinder Ravi

September 6, 2015

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਮੰਚਨ : ਟਿੱਪਣੀ ਤੇ ਵੇਰਵਾ

ਰਵੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਸੁਚੇਤ ਤੌਰ ’ਤੇ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ ਪਰ ਕੁਝ ਆਲੋਚਕ ਉਸ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਾਮੁਕ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਚੀਕਰਣ ’ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮੁਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੇਖਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਉਲਾਰੂ ਕਾਮ-ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੌੜਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਲੇਖਕ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪਾਠਕ/ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੀਮਾਰ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪਰ ਰਵੀ ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕਾਫੀ ਸੁਚੇਤ ਹੈ। ਉਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਮੰਚ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਚਿਤਰਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਨਾਟਕ ਆਧੁਨਿਕਤਮ ਤਕਨੀਕੀ ਤੇ ਮੰਚਨ-ਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖ਼ੂਬੀ ਹੀ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਸਤ ਤਕਨੀਕੀ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਢੁਕਵੇਂ ਮੰਚ-ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਮੰਚਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸੰਕੇਤ/ ਸੁਝਾਅ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ; ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਸਿਨਮੈਟਿਕ, ਵੀਡੀਓ, ਟੀ. ਵੀ. ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਦਰਭ, ਤਸਵੀਰਾਂ, ਮੂਰਤੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਜ਼ ਅਤੇ ਰੋਟੇਟਿੰਗ ਚਿਤਰਪੱਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸੰਕੇਤਾਂ/ਸੁਝਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ’ਤੇ ਹੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਅਧੀਨ ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਪੰਜਾਬ/ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਖੇਡੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ‘ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ’ ਦਾ ਮੰਚਨ 1976 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਤੇ 1976 ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ 'ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਹਿੰਦੀ ਸੈਮੀਨਾਰ' ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ 'ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ' ਖੇਡਿਆ ਜਾਣਾ, ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਅਤੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਰੰਗਕਰਮੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਨਾਟਕ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ (1977) ਤੇ ਯਮੁਨਾ ਨਗਰ (1977), ਬੰਬਈ 1986) ਵਿਚ ਵੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ, ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਵਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। 'ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ' ਐਸ. ਡੀ. ਕਾਲਜ ਅੰਬਾਲਾ ਵਲੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਯੁਵਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜੇਤੂ ਵੀ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1987 ਵਿਚ 'ਚੌਕ ਨਾਟਕ' ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਯੁਵਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਕਾਲਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਲੋਂ ਇਤਨੀ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਮੰਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। 1988 ਵਿਚ ਵੀ ਰਵੀ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ 'ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ('ਆਖਰ ਕਬ ਤਕ') ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਯੁਵਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ। 'ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਖੇਡਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਰਵੀ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ/ਪੰਜਾਬੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਤੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਲਾ-ਸਮਰੱਥਾ ਲਈ 'ਚੁਣੌਤੀ' ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਦੀ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਵੀ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਾਟਕ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪੂਰੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਖੇਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਕੇਵਲ ਪਾਠਗਤ ਲਿਖਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਫਲ ਮੰਚੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਨਾਟਕ-ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਮੰਚ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ।

–ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ

"ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ-ਪੰਨਾ 112-113)

ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਐਮ. ਫਿਲ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੋਜ-ਨਿਬੰਧ (1986-87) ਵਿੱਚੋਂ।

ਪੁਸਤਕ : 'ਨਾਟਕਕਾਰ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ' ਵਿਚੋਂ,

ਸੰਪਾਦਕ : ਡਾ. ਗੁਰੂਮੇਲ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ, ਸੰਸਕਰਣ : 2003

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਮੰਚਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ

'ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ' ਦਾ ਮੰਚਨ

'ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ' ਕਾਵਿ-ਨਾਟ, 26 ਸਤੰਬਰ 1976 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਰਬ ਭਾਰਤੀ ਨਾਟਕ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਸੱਤ-ਰੋਜ਼ਾ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਸਮੇਂ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਕ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸਟੂਡੈਂਟ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ, ਮਈ 1976 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ, 1978 ਵਿਚ, ਸਟੂਡੈਂਟ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ।

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ : ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ
ਵੇਸ਼-ਭੂਸ਼ਾ, ਮੰਚ-ਸੱਜਾ,
ਰੌਸ਼ਨੀ ਤੇ ਡੀਜ਼ਾਇਨਰ : ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ
ਸੰਗੀਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ : ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ
ਲਾਈਟ ਓਪਰੇਟਰ : ਸੁਖਬੀਰ ਕੰਗ
ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ : ਹਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ (ਪਿੰਕੀ)

ਪਾਤਰ

ਚਿੱਟਾ ਮਖੌਟਾ : ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ
ਕਾਲਾ ਮਖੌਟਾ : ਅਸ਼ੋਕ ਹੰਸ
ਮਸਖ਼ਰਾ : ਰਾਜਿੰਦਰ ਬਿਲਾਸ
ਮਰਦ : ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ
ਔਰਤ : ਹਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ (ਪਿੰਕੀ)
ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਕੰਟਰੋਲ ਤੇ
ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ : ਸੁਖਬੀਰ ਕੰਗ

–ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

‘ਚੌਕ ਨਾਟਕ’ ਦਾ ਮੰਚਨ

*‘ਚੌਕ ਨਾਟਕ’ ਦਾ ਮੰਚਨ ਪੰਜਾਬੀ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਹੈ। ‘ਚੌਕ ਨਾਟਕ’ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਹਾਂ-ਨਾਟ (Epic Play) ਹੈ, ਜੋ ਰੂਪ, ਵਿਧਾ, ਮੰਚ-ਜੁਗਤਾਂ, ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਤੇ ਥੀਮ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਹੀ ਜਟਿਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਮੰਚਨ ਲਈ ਅਦਾਕਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਤਕਨੀਸ਼ਨ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਨ। ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੰਚ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇੰਜ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ‘ਚੌਕ ਨਾਟਕ’ ਦੇ ਮੰਚਨ ਨੂੰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ, ਜੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਥੀਏਟਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੱਲ ਗੈਰ-ਪੇਸ਼ਾਵਰ (Amature) ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਹੋਇਆ ਪਹਿਲਾ ਯਤਨ ਕਹਿ ਲਈਏ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਤਿ-ਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ‘ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ’ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ‘ਚੌਕ ਨਾਟਕ’ ਦੇ ਮੰਚਨ ਨਾਲ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ, ਪ੍ਰੌਢ ਬਾਲਗਾਂ ਦੇ ਥੀਏਟਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਇਕ ਹਕੀਕਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਨਾਟਕ-ਕਲਾ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਇਹ ਨਾਟਕ ਮਈ, 1986 ਵਿਚ ਮੁੰਬਈ ਵਿਖੇ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, ਏਸ ਅਤਿ ਜੱਟਿਲ ਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਪੱਖੋਂ ਕਠਨ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕਤਮ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਸਮਰੱਥ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਵਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਵਾਂ-ਗਾਰਦ ਨਾਟਕ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ, ਪਰ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।

–ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ	:	ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ
ਲਾਈਟਿੰਗ	:	ਪੀ. ਐਨ. ਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਗੌਤਮ
ਪੋਸ਼ਾਕਾਂ ਤੇ ਡੀਜ਼ਾਇਨ	:	ਸ੍ਵਰਗਵਾਸੀ ਡਾ. ਮਨੋਹਰ ਸੇਠੀ
ਸੈਟ-ਡੀਜ਼ਾਇਨ	:	ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ
ਸੰਗੀਤ	:	ਧਰਮਵੀਰ ਨਾਗਰਾ ਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ
ਪਬਲੀਸਿਟੀ	:	ਮਿਸਿਜ਼ ਕਮਲੇਸ਼ ਉੱਪਲ
ਮੇਕ-ਅੱਪ	:	ਰਨਬੀਰ ਕਿੰਗਰਾ ਤੇ ਸੁਨੀਤਾ ਧੀਰ
ਕਾਸਟ	:	ਨਾਟਕ-ਕਲਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ
ਮੰਚਨ-ਮਿਤੀ	:	28 ਮਈ, 1986
ਸਥਾਨ	:	ਬੰਗਾਲੀ ਸਕੂਲ, ਦਾਦਰ, ਬੰਬਈ
ਮੰਚਨ-ਮਿਤੀ	:	29 ਮਈ, 1986
ਸਥਾਨ	:	ਕੋਲੀਵਾੜਾ, ਬੰਬਈ

–ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ

‘ਸਿਫ਼ਰ ਨਾਟਕ’ ਦਾ ਮੰਚਨ

‘ਸਿਫ਼ਰ ਨਾਟਕ’ ਨੂੰ 1987 ਤੇ 1988 ਵਿਚ ਸੁਭਾਸ਼ ਪੁਰੀ ਨੇ ਮੰਚਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਡਾ. ਕਮਲੇਸ਼ ਉੱਪਲ ਦੀ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀ ਟਿਪਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

'ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਦਾ ਮੰਚਨ ਤੇ ਫ਼ਿਲਮੀਕਰਨ

ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ, ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ ਆਯੋਜਿਤ ਨਾਟਕ-ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ 'ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' (ਗੀਤ-ਨਾਟਕ) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰੰਗਕਰਮੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ 26 ਸਤੰਬਰ, 1987 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੰਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਗੀਤ-ਨਾਟਕ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਇਸ ਗੀਤ-ਨਾਟਕ ਦੀ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਫ਼ਿਲਮ ਵੀ ਬਣਾਈ ਗਈ।

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ	:	ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ
ਕੈਮਰਾ	:	ਚਰਨਜੀਤ ਚੰਨੀ
ਸੰਗੀਤ	:	ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਵਨਦੀਪ
ਕਲਾਕਾਰ	:	ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸੁਖਦੇਵ ਪ੍ਰੀਤ, (ਸ੍ਰੀਮਤੀ) ਰੇਣੂੰ ਸਿੰਘ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਹ. ਸ. ਰੰਧਾਵਾ, ਜਸਵੰਤ ਸ. ਜੱਸ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

'ਮੱਕੜੀ' ਨਾਟਕ ਦੇ ਮੰਚਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ, ਮਾਨਸਾ ਵੱਲੋਂ 'ਮੱਕੜੀ' ਨਾਟਕ ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ 12 ਨਵੰਬਰ, 1989 ਨੂੰ, ਲੋਕ ਕਲਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੰਗ-ਮੰਚ, ਮਾਨਸਾ ਵਿਖੇ 50 ਕੁ ਚੋਣਵੇਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ 14 ਨਵੰਬਰ 1989 ਨੂੰ ਛੇ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾਟਕ ਲੰਬੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ।

ਕਲਾਕਾਰ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਰੁਪਾਲ	:	ਸੁਨਹਿਰੀ
ਰਵੀ ਨੰਦਨ	:	ਚਿੱਟਾ
ਜਗਤਾਰ ਔਲਖ	:	ਮਜ਼ਦੂਰ
ਇੰਦਰਜੀਤ ਦਿਓਗਣ	:	ਕਾਮਰੇਡ
ਮਨਜੀਤ ਚਾਹਿਲ	:	ਗਭਰੂ
ਬਲਵੰਤ ਰੁਪਾਲ	:	ਫ਼ਲਸਫ਼ੀ
ਲੱਖਾ ਲਹਿਰੀ	:	ਕਾਲਾ
ਜਸਬੀਰ ਜੱਸ	:	ਕਿਸਾਨ
ਸੁਪਨਦੀਪ ਚਾਹਿਲ	:	ਮੁਟਿਆਰ

(ਸਾਮੂਹਿਕ ਝਾਕੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਕਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ)

ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰਤ	:	ਮਨਜੀਤ ਔਲਖ
ਸਿੱਖ ਔਰਤ	:	ਸੁਪਨਦੀਪ ਚਾਹਿਲ
ਹਿੰਦੂ ਔਰਤ	:	ਬਿਮਲਜੀਤ ਕੌਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਮੁਸਲਮਾਨ/ਬੁੱਢਾ	:	ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਮਾਨ
ਬੁੱਢੀ	:	ਸੁਜਾਨ ਕੌਰ
ਹਿੰਦੂ ਜਨੂੰਨੀ	:	ਜਸਬੀਰ ਜੱਸਾ
ਸਿੱਖ ਜਨੂੰਨੀ	:	ਬਲਜੀਤ ਚਾਹਿਲ
ਸਾਧਾਰਨ ਹਿੰਦੂ/ਮਜ਼ਦੂਰ	:	ਮਨਜੀਤ ਚਾਹਿਲ
ਹਿੰਦੂ ਬੱਚਾ	:	ਨਵਦੀਪ (ਨਵ)
ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੱਚਾ	:	ਅਜਮੀਤ (ਲੀਜ਼ਾ)
ਸਿੱਖ ਬੱਚਾ	:	ਅਣੂ
ਈਸਾਈ ਬੱਚਾ	:	ਸੁਹਜਦੀਪ (ਜੋਤੀ)
ਈਸਾਈ	:	ਨਵੀਨ ਸ਼ਰਮਾਂ
ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਨੂੰਨੀ	:	ਸੁਖਜੀਤ ਗੋਗਾ
ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ	:	ਅਮਰਜੀਤ ਦਿੱਲੀ
ਗੀਤ ਗਾਇਕ	:	ਰਵੀ ਨੰਦਨ
ਸੰਗੀਤ	:	ਰਵੀ ਨੰਦਨ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ
ਮੇਕ ਅੱਪ	:	ਪ੍ਰੀਤਮ ਰੁਪਾਲ
ਕਾਸਟਿਊਮਜ਼	:	ਪ੍ਰੀਤਮ ਰੁਪਾਲ ਤੇ ਅਮਰਜੀਤ ਦਿੱਲੀ
ਸਟੇਜ-ਸੈਟਿੰਗ	:	ਪ੍ਰੀਤਮ ਰੁਪਾਲ, ਜਸਬੀਰ ਜੱਸਾ ਤੇ ਇੰਦਰਜੀਤ ਦਿਓਗਣ
ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਮੈਨੇਜਰ	:	ਮਨਜੀਤ ਔਲਖ
ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ	:	ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਮਾਨਸਾ
ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ	:	ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ, ਮਾਨਸਾ
ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ	:	ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ

–ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ

ਨੋਟ : ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਚਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ 'ਪਛਾਣ ਨਾਟਕ' ਦਾ ਮੰਚਨ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ 'ਪਛਾਣ ਨਾਟਕ' ਨਵ-ਨਾਟ ਮੰਚ (ਰਜਿ.) ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਮੰਚਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਮੰਚਨ ਸੰਬੰਧੀ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ	:	ਡਾ. ਮਨਜੀਤਪਾਲ ਕੌਰ
ਕਲਾਕਾਰ-ਪਾਤਰ	:	ਔਰਤ : ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭਾਟੀਆ (ਐਮ. ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ)
ਕਾਮਦੇਵ	:	ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਭੱਟੀ (ਐਮ. ਏ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ)
ਮਸਖ਼ਰਾ	:	ਰਾਜਿੰਦਰ ਰਾਹੁਲ (ਐਮ. ਏ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ)
ਕਵੀ	:	ਅਸ਼ੋਕ ਭਾਰਤੀ (ਐਮ. ਏ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ)
ਦੂਜੀ ਔਰਤ	:	ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (ਐਮ. ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ)
ਮੰਚਨ-ਮਿਤੀ	:	6 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1993
ਮੰਚਨ-ਸਥਾਨ	:	ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਟਾਫ਼ ਕਾਲਜ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਸੰਗੀਤ	:	ਸ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ
ਆਵਾਜ਼	:	ਰਾਜਿੰਦਰ ਰਾਹੁਲ, ਅਸ਼ੋਕ ਭਾਰਤੀ
ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ	:	ਰਵਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ
ਸਹਾਇਕ	:	ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ
ਵੀਡੀਓ ਰੀਕਾਡਿੰਗ	:	ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ
ਮੁੱਖ ਵਕਤਾ	:	ਅਮਰਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ
ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ	:	ਡਾ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

–ਡਾ. ਮਨਜੀਤਪਾਲ ਕੌਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਗੀਤ-ਨਾਟਕ : 'ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਦਾ ਮੰਚਨ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਗੀਤ-ਨਾਟਕ 'ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ' ਨਵ-ਨਾਟ ਮੰਚ (ਰਜਿ.) ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪਰਿਸ਼ਦ (ਪੰਜਾਬ ਆਰਟਸ ਕੌਂਸਲ) ਦੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੰਚਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ : ਡਾ. ਮਨਜੀਤਪਾਲ ਕੌਰ

ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ : ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ (ਲੈਕਚਰਰ, ਬੇਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਬਟਾਲਾ)

ਮੰਚਨ-ਸਥਾਨ : ਪੰਜਾਬ ਆਰਟਸ ਕੌਂਸਲ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਮੰਚਨ-ਮਿਤੀ : 2 ਫਰਵਰੀ, 1995

ਕਲਾਕਾਰ :

1. ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ, ਲੈਕਚਰਰ, ਬੀ. ਬੀ. ਕੇ. ਡੀ. ਏ. ਵੀ. ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—ਇਸਤਰੀ ਪਾਤਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਤੇ ਹੋਰ ਨਿੱਕੀਆਂ, ਨਿੱਕੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ)
2. ਵਿਜੇ ਸ਼ਰਮਾ (ਟੀ. ਵੀ. ਆਰਟਿਸਟ) ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਰੋਲ।
3. ਨਰਿੰਦਰ ਜੱਟੂ (ਟੀ. ਵੀ. ਆਰਟਿਸਟ) ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ।
4. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਨਾਨ-ਟੀਚਿੰਗ ਵਰਕਰ)- ਮਸਖ਼ਰਾ ਪਾਤਰ

5. ਵਿਪਨ ਧਵਨ (ਸਟੇਜ ਕਲਾਕਾਰ)
6. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਜੌਲੀ
7. ਪਰਮਜੀਤ ਰਾਹੀ-ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ।
8. ਸੁਚਰਿਤਾ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਤੇ ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ (ਕ੍ਰਮਵਾਰ) ਬੀ.ਬੀ.ਕੇ.ਡੀ. ਏ. ਵੀ. ਕਾਲਜ ਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਫਾਰ ਵਿਮਨ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਹਨ)
9. ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ-ਸਿੱਖ ਮੁੰਡਾ ਪਾਤਰ

ਗਾਇਨ (ਪਿਛੋਕੜ ਚੋਂ) : ਜੋਤੀ ਜੱਟੂ

ਗਾਇਨ (ਪਾਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ) : ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੁੱਖ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਗਾਇਕ : ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਢੋਲਕੀ ਵਾਦਨ : ਸੁਰਜੀਤ ਗਿੱਲ

ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਉਂਤ ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ : ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਚਦੇਵਾ (ਟੀ. ਵੀ. ਆਰਟਿਸਟ, ਟੀ. ਵੀ. ਸਕਰਿਪਟ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਨਾਟਕਕਾਰ)

-ਡਾ. ਮਨਜੀਤਪਾਲ ਕੌਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

"ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ" ਦੇ ਮੰਚਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

1. ਮੰਚਨ ਮਿਤੀ : 3 ਦਸੰਬਰ, 2008
   ਮੰਚਨ ਸਥਾਨ : ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ, ਸੈਕਟਰ-46-ਬੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
2. ਮੰਚਨ ਮਿਤੀ : 30 ਜਨਵਰੀ, 2009
   ਮੰਚਨ ਸਥਾਨ : ਬਠਿੰਡਾ ਟੀਚਰਜ਼ ਹੋਮ, ਬਠਿੰਡਾ, ਭਾਰਤ
3. ਮੰਚਨ ਮਿਤੀ : 31 ਜਨਵਰੀ, 2009
   ਮੰਚਨ ਸਥਾਨ : ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕਲਾ ਭਵਨ, ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ (ਦਾਖਾ) ਭਾਰਤ

*4. ਮੰਚਨ ਮਿਤੀ : 20 ਫਰਵਰੀ, 2009
   ਮੰਚਨ ਸਥਾਨ : ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਸੈਂਟਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਭਾਰਤ

*5. ਮੰਚਨ ਮਿਤੀ : 4 ਮਾਰਚ, 2009
   ਮੰਚਨ ਸਥਾਨ : ਟੈਗੋਰ ਥੀਏਟਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ

6. ਮੰਚਨ ਮਿਤੀ : 9 ਅਕਤੂਬਰ, 2009
   ਮੰਚਨ ਸਥਾਨ : ਪੰਜਾਬ ਨਾਟ-ਸ਼ਾਲਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

*7. ਮੰਚਨ ਮਿਤੀ : 22 ਅਕਤੂਬਰ, 2009
   ਮੰਚਨ ਸਥਾਨ : ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਆਡੋਟੋਰੀਅਮ,
   ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
   ਮੰਚਨ ਸੰਸਥਾ : ਅਦਾਕਾਰ ਮੰਚ (ਰਜਿ.), ਮੁਹਾਲੀ
   ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ : ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

---

*4. ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ, ਦਿੱਲੀ, ਵੱਲੋਂ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

*5. "ਨੈਸ਼ਨਲ ਥੀਏਟਰ ਫੈਸਟੀਵਲ" ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਆਰਟਸ ਕੌਂਸਲ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ, ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

*7. ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ, "ਹਿੰਦ-ਪਾਕ ਸਦ-ਭਾਵਨਾ ਪੰਜ ਪਾਣੀ ਨਾਟਕ ਉਤਸਵ" (21 ਤੋਂ 26 ਅਕਤੂਬਰ, 2009) ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਅਦਾਕਾਰ ਪਤਨੀ : ਅਨਮੋਲ ਭਾਰਤ
ਮਰਦ : ਹਰਮਨਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਪਤੀ : ਮਨੀਸ਼ ਕਪੂਰ
*ਕੋਰਸ : ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਕਰਨ ਚਾਹਲ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਹਰਜਾਪ ਕੌਰ
ਸੰਗੀਤ : ਜਤਿੰਦਰ ਸ਼ਾਹ
ਗਾਇਕ : ਤਰੰਨੁਮ ਤੇ ਜਤਿੰਦਰ ਸ਼ਾਹ
ਵੇਸ਼ ਭੂਸ਼ਾ : ਰਜਿੰਦਰ ਰੋਜ਼ੀ
ਰੂਪ ਸੱਜਾ : ਲੱਖਾ ਲਹਿਰੀ
ਮੰਚ ਸੱਜਾ : ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਰੌਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ : ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਕੋਰੀਓਗਰਾਫ਼ੀ : ਸ਼ਵੇਤਾ ਸੂਦ
ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਬੰਧ : ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ
ਮੰਚ ਸਾਮਗਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ : ਹਰਪਿੰਦਰ ਰਾਜਪੂਤ
ਵਿਓਂਤਕਾਰੀ : ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

ਨੋਟ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ 'ਇੱਕ', 'ਦੋ' ਤੇ 'ਮਸਖਰਾ' ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਰਸ/ਨ੍ਰਿਤ-ਨਾਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਵਲੋਂ **-ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

*"ਮਖੌਟੇ ਤੇ ਹਾਦਸੇ" ਦੇ ਮੰਚਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

"ਮਖੌਟੇ ਤੇ ਹਾਦਸੇ" ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੰਚਨ ਮਿਤੀ 1 ਜੁਲਾਈ, 2009 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ :

1. ਔਰਤ (ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ) : ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
2. ਔਰਤ-2 : ਵੀਰਪਾਲ ਕੌਰ
3. ਮਸਖਰਾ (ਨਟ) : ਗੁਰਜੋਤ ਗੁੱਗੂ
4. ਮਸਖਰੀ (ਨਟੀ) : ਵੀਰਪਾਲ ਕੌਰ
5. ਦੱਲਾ : ਕੁਲਦੀਪ ਬੱਲ
6. ਤਸਕਰ : ਬਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
7. ਅਤੰਕ : ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ
8. ਕਵੀ : ਅਮਿਤ ਅਨੇਜਾ

ਕੋਰਸ-1 : ਰਜੀਵ ਜਿੰਦਲ, ਰਾਹੀ ਬਤਰਾ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਜੱਜ, ਰਾਹੁਲ ਅਹੂਜਾ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮਾਹੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਵਿਕਾਸ ਜੋਸ਼ੀ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸੋਢੀ, ਰਾਜਬੀਰ ਮਕਨਾ

ਕੋਰਸ-2 : ਰਕੇਸ਼ ਲੂਥਰਾ, ਜਗਜੀਵਨ ਸਿੰਘ, ਰੋਬਿਨ ਚੀਮਾ, ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਕਰਨ ਸਭਰਵਾਲ, ਮਨਦੀਪ ਜੋਸ਼ੀ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਤੇਜ ਖਾਨ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਸੰਗੀਤ : ਹਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ
ਮੁੱਖ ਗਾਇਕ : ਹਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ
ਢੋਲਕ : ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ
ਪੇਂਟਿੰਗ : ਡਾਲੀ ਤੇ ਪਿਕਾਸੋ
ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ : ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ
*ਨਾਟ ਗਰੁੱਪ : ਮੰਚ-ਰੰਗਮੰਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

-ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ

* ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਆਫ਼ ਡਰਾਮਾ (ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ) ਅਤੇ 'ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ' (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ, Young Theater Worker's Theatre Workshop ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ :
"ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ" : ਮੰਚਨ ਅੰਕੜੇ

ਮੰਚਨ-ਮਿਤੀ :	5 ਜੁਲਾਈ, 2012
ਮੰਚਨ-ਸਥਾਨ :	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ, ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ)

ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੰਚ-ਪਰਵੇਸ਼ (Actors on Stage)

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਗੀਤ

ਅਮਨਦੀਪ ਕੁਮਾਰ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਹੈਰੀ, ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਸੀਨ ਪਹਿਲਾ

ਐਕਟਰ ਇਕ - ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ
ਐਕਟਰ ਦੋ - ਸਟਾਲਿਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਐਕਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ - ਮੁਹੰਮਦ ਕੈਸਰ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ, ਜਗਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਜਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਸੀਨ ਦੂਜਾ

ਇਕ - ਜਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਦੋ - ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਐਕਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ - ਅਭਿਸ਼ੇਕ, ਜਗਜੋਤ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਚਿਨ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਵਰਿਆਮ, ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਸੀਨ ਤੀਜਾ

ਇਕ - ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਹੈਰੀ
ਦੋ - ਪਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਐਕਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ - ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੱਸੀ, ਪੁਨੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸੰਜੋਗ ਸਿੰਘ, ਜਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਗਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ

ਸੀਨ ਚੌਥਾ

ਮੁੰਡਾ - ਪਰਨਦੀਪ ਕੈਂਥ
ਕੁੜੀ - ਪਾਇਲ ਕਾਲੜਾ
ਐਕਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ - ਅਭਿਸ਼ੇਕ, ਅਮਨਦੀਪ ਕੁਮਾਰ, ਸਚਿਨ, ਮੁਹੰਮਦ ਕੈਸਰ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ

ਸੀਨ ਪੰਜਵਾਂ

ਸੂਤਰਧਾਰ-1 - ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਸੂਤਰਧਾਰ-2 - ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਭੰਗੂ
ਐਕਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ - ਨਵਜੋਤ, ਸਿਮਰਨਜੀਤ, ਮੁਹੰਮਦ ਕੈਸਰ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਵਰਿਆਮ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ

ਸੀਨ ਛੇਵਾਂ

ਇਕ - ਅਮਨਦੀਪ ਕੁਮਾਰ
ਦੋ - ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਐਕਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ - ਜਗਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਜੋਗ ਸਿੰਘ, ਪਾਇਲ ਕਾਲੜਾ, ਮੁਹੰਮਦ ਕੈਸਰ, ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸੀਨ ਸੱਤਵਾਂ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੱਸੀ, ਜਤਿੰਦਰ ਸੋਨੂੰ, ਪੁਨੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਹੈਰੀ, ਜਗਜੋਤ, ਪਰਨਦੀਪ, ਸਟਾਲਿਨਜੀਤ, ਨਵਜੋਤ, ਸਿਮਰਨਦੀਪ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ, ਸੁਖਜੀਤ, ਪਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਵਰਿਆਮ, ਜਤਿੰਦਰਪਾਲ, ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪਾਇਲ ਕਾਲੜਾ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਸੀਨ ਅੱਠਵਾਂ

ਫਲਸਫੀ - ਮੁਹੰਮਦ ਕੈਸਰ
ਮੁੰਡਾ - ਪਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਕੁੜੀ - ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੱਸੀ
ਨਸ਼ੜੀ ਤੇ ਹੋਰ - ਸਿਮਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਦਿਨੇਸ਼, ਨਵਜੋਤ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ, ਜਤਿੰਦਰਪਾਲ

ਸੀਨ ਨੌਵਾਂ

ਮਰਦ - ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ
ਔਰਤ - ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਐਕਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ - ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਜੋਗ ਸਿੰਘ, ਪਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਵਰਿਆਮ

ਸੀਨ ਦਸਵਾਂ

ਕਲਾਕਾਰ-1 - ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਨੂੰ
ਕਲਾਕਾਰ-2 - ਪੁਨੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਰੌਕ-ਨ-ਰੋਲ ਕੋਰਸ- ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਹੈਰੀ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ, ਪਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸਿਮਰਨਜੀਤ, ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇ ਵ ਸਿੰਘ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੱਸੀ, ਅਮਨਦੀਪ

ਸੀਨ ਗਿਆਰ੍ਹਵਾਂ

ਕੋਡਾ - ਜਸਵਿੰਦਰ ਜੱਸੀ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਹੈਰੀ, ਜਤਿੰਦਰ ਸੋਨੂੰ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ, ਸਿਮਰਨਜੀਤ, ਪਵਨਦੀਪ, ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਆਖਰੀ ਗੀਤ ਵੇਲੇ

ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਲਾਕਾਰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਨੇ।

ਸਟੇਜ ਪਿੱਛੇ

ਸੰਗੀਤ - ਹਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ
ਮੇਕਅਪ - ਸਰਬਜੀਤ ਲਾਡਾ
ਢੋਲਕ - ਸੋਨੀ
ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਇੰਚਾਰਜ- ਸੰਜੋਗ ਸਿੰਘ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਵੇਸ਼ਭੂਸ਼ਾ ਇੰਚਾਰਜ - ਜਤਿੰਦਰ ਸੋਨੂੰ
ਵੇਸ਼ਭੂਸ਼ਾ, ਲਾਈਟ,
ਡੀਜ਼ਾਇਨ ਅਤੇ
ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ - ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : "ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ', 5 ਜੁਲਾਈ, 2012 ਨੂੰ, ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ 'ਮੰਚ ਰੰਗਮੰਚ' ਵਲੋਂ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਆਫ਼ ਡਰਾਮਾ (ਦਿੱਲੀ) ਅਤੇ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ, ਮੰਚਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

"ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ" ਦੇ ਮੰਚਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਮੰਚਨ ਸੰਸਥਾ : 'ਮੰਚ ਰੰਗਮੰਚ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ)
ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਸਥਾ : 'ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ)
ਮੰਚਨ ਮਿਤੀ : 4 ਜੁਲਾਈ, 2013
ਮੰਚਨ ਸਥਾਨ : 'ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ)

Cast : ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਰੋਲ

ਆਵਾਜ਼-1	:	ਆਕਾਸ਼ ਅਰੋੜਾ
ਆਵਾਜ਼-2	:	ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ
ਦੀਪਕ	:	ਨਰਿੰਦਰ ਸੇਠੀ
ਰੌਸ਼ਨੀ	:	ਜੋਤਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ
ਕੋਰਸ	:	ਤਰੁਨ ਸ਼ਰਮਾ
		ਲਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
		ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
		ਵਿਲਸਨਪ੍ਰੀਤ
		ਪੰਕਜ ਸ਼ਰਮਾ
		ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ
		ਨਵਦੀਪ ਅਰੋੜਾ
		ਅਭਿਸ਼ੇਕ
		ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੰਗੀਤ	:	ਹਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ
ਡੀਜ਼ਾਇਨ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ	:	ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

"ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ" ਦੇ ਮੰਚਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਮੰਚਨ ਸੰਸਥਾ : 'ਮੰਚ ਰੰਗਮੰਚ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ)
ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਸਥਾ : 'ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ)
ਮੰਚਨ ਮਿਤੀ : 4 ਜੁਲਾਈ, 2013
ਮੰਚਨ ਸਥਾਨ : 'ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ)

Cast : ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਰੋਲ

ਰੇਡੀਓ ਆਵਾਜ਼	:	ਮਨਜਿੰਦਰ ਅਨਜਾਨ
ਨੌਜਵਾਨ ਕਵੀ	:	ਜੇ.ਟੀ. ਜਤਿੰਦਰ
ਆਵਾਜ਼ ਪਾਤਰ	:	ਅਭਿਸ਼ੇਕ
ਆਵਾਜ਼ ਪਾਤਰ	:	ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਭਗਵਾਨ	:	ਗੁਰਬਾਜ ਸਿੰਘ
ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੇਵ	:	ਸਟਾਲਿਨਜੀਤ
ਅਸਤਰ	:	ਨੀਰਜ ਸ਼ਰਮਾ
ਆਤੰਕਵਾਦੀ	:	ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ
ਸਿੱਧਾ	:	ਸੁਰਜਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਪੁੱਠਾ	:	ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀ	:	ਤਨੂਪ੍ਰੀਤ
ਔਰਤ	:	ਜੱਸੀ ਜਸਵਿੰਦਰ
ਸੂਤਰਧਾਰ	:	ਕੁਲਦੀਪ
ਨਟ	:	ਸਟਾਲਿਨਜੀਤ
ਨਟੀ	:	ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ
ਜਨ ਸਾਧਾਰਣ-1	:	ਜੇ.ਟੀ. ਜਤਿੰਦਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਜਨ ਸਾਧਾਰਣ-2	:	ਤਰੁਨ ਸ਼ਰਮਾ
ਜਨ ਸਾਧਾਰਣ-3	:	ਸਟਾਲਿਨਜੀਤ
ਜਨ ਸਾਧਾਰਣ-4	:	ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਜਨ ਸਾਧਾਰਣ-5	:	ਨਵਦੀਪ
ਕੋਰਸ	:	ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੰਕਜ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਿਲਸਨਪ੍ਰੀਤ, ਲਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ
ਸੰਗੀਤ	:	ਹਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ
ਡੀਜ਼ਾਇਨ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ	:	ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ

"ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ" ਦੇ ਮੰਚਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਮੰਚਨ ਮਿਤੀ : ਸਤੰਬਰ 6, 2015
ਮੰਚਨ ਸਥਾਨ : ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ)
ਮੰਚਨ ਸੰਸਥਾ : ਨਾਟਯਮ ('ਦਾ ਥੀਏਟਰ ਗਰੁੱਪ' ਰਜਿ.)
ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ : ਕੀਰਤੀ ਕਿਰਪਾਲ

ਕਲਾਕਾਰ

ਮਰਦ	:	ਜਗਦੀਪ ਸੰਧੂ
ਔਰਤ	:	ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਜੌਹਲ
ਮਸਖਰਾ	:	ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਚਿੱਟਾ ਮਖੌਟਾ	:	ਪਲਵਿੰਦਰ ਬਾਸੀ
ਕਾਲਾ ਮਖੌਟਾ	:	ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੰਗੀਤ	:	ਹਰਜੋਤ ਨਟਰਾਜ
ਲਾਈਟਿੰਗ	:	ਜਸਦੀਪ ਬਰਾੜ 'ਜਸ'
ਮੇਕ-ਅੱਪ	:	ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਡੀਜ਼ਾਈਨਿੰਗ	:	ਕੀਰਤੀ ਕਿਰਪਾਲ
ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਮੈਨੇਜਰ	:	ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ 'ਰਿੰਪੀ' ਅਤੇ ਗੁਰਨੂਰ ਸਿੰਘ 'ਨੂਰ'

–ਜਗਦੀਪ ਸੰਧੂ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

"ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ" ਦੇ ਮੰਚਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ : ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਗਾਇਕ : ਲੋਪੋਕੇ ਬ੍ਰਦਰਜ਼-ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੰਚਨ-ਸੰਸਥਾ : 'ਮੰਚ-ਰੰਗਮੰਚ' (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ)
ਮੰਚਨ-ਮਿਤੀ : 2 ਜੁਲਾਈ, 2016
ਮੰਚਨ-ਸਥਾਨ : ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਆਡੀਔਰੀਅਮ, ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਰਤ

ਕਲਾਕਾਰ

ਕੋਰਸ	:	ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਗੌਤਮ, ਨਦੀਮ ਅਬਾਸ, ਇਮਰਾਮ ਖ਼ਾਨ, ਰੋਹਿਤ ਕੁਮਾਰ, ਗੌਤਮ, ਅਭੀਸ਼ੇਕ, ਕਵਲਜੀਤ, ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ, ਰਮਨ ਨਾਗੀ, ਜਗਰੂਪ।	
ਕਵੀ	:	ਗੁਰਪਿਆਰ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੋ
ਇਕ	:	ਅਸ਼ੀਸ਼	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤਿੰਨ
ਦੋ	:	ਮੁਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤਿੰਨ
ਔਰਤ	:	ਸਾਫ਼ੀ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤਿੰਨ
ਕਵਿਤਰੀ	:	ਰਾਵੀ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚਾਰ
ਇਕ	:	ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੰਜ
ਦੋ	:	ਜੋਹੇਬ ਹੈਦਰ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੰਜ
ਔਰਤ	:	ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੰਜ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਕਵੀ	:	ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਛੇ
ਮਸਖਰਾ	:	ਅਰਪਨਜੀਤ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਛੇ
ਕਵਿਤਰੀ	:	ਕਵਲਜੀਤ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਛੇ
ਔਰਤ	:	ਸਤਪਾਲ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੱਤ
ਇਕ	:	ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੱਤ
ਦੋ	:	ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੱਤ
ਆਈਸਿਸ ਕਮਾਂਡਰ	:	ਰਮਨ ਨਾਗੀ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅੱਠ
ਆਈਸਿਸ ਸੈਨਿਕ-1	:	ਸਕਸ਼ਮਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅੱਠ
ਆਈਸਿਸ ਸੈਨਿਕ-2	:	ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅੱਠ
ਕਵੀ	:	ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੌਂਵਾਂ
ਇਕ	:	ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੌਂਵਾਂ
ਦੋ	:	ਰੋਹਿਤ ਕੁਮਾਰ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੌਂਵਾਂ
ਔਰਤ	:	ਸਾਫ਼ੀ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੌਂਵਾਂ
ਮਸਖਰਾ	:	ਨਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੱਸਵਾਂ
ਮਸਖਰੀ	:	ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੱਸਵਾਂ
ਕਵੀ	:	ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਗਿਆਰਵਾਂ
ਕਵਿਤਰੀ	:	ਨਵਦੀਪ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਗਿਆਰਵਾਂ
ਇਕ	:	ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਾਹਰਵਾਂ
ਦੋ	:	ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਾਹਰਵਾਂ
ਔਰਤ	:	ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਾਹਰਵਾਂ
ਕੋਡਾ ਟੋਲੀ-1	:	ਸੁਖਵੀਰ ਸਿੰਘ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੇਰਵਾਂ
ਟੋਲੀ-2	:	ਰਵਨੀਤ	ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੇਰਵਾਂ

(ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਮੂਹਿਕ ਗੀਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ)

-ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਨੋਟ : ਇਹ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਮੰਚਨ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਰੀਵੀਊ

6000 ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ 'ਮੱਕੜੀ ਨਾਟਕ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ (ਕੈਨੇਡਾ) ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੇ 'ਮੱਕੜੀ ਨਾਟਕ' ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਵੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਪ੍ਰੋ. ਔਲਖ ਦੇ ਘਰ ਬਣੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੰਗਮੰਚ ਵਿਚ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਸਬੇ ਲੰਬੀ ਦੇ ਇਕ ਉੱਚੇ ਤੇ ਲੰਬੇ-ਚੌੜੇ ਥੜ੍ਹੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ (6000) ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਈ।

ਪੱਛਮ ਦੀ ਵਿਕਸਿਤ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਖੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ. ਔਲਖ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਦੇ ਤੱਤ ਵਰਤ ਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬੌਧਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਸਤੂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਇਹ ਨਾਟਕ, ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਸਧਾਰਨ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਤਰ-ਮੁਗਧ ਕਰਦਾ ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ।

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਇਹ ਨਾਟਕ ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਸੰਤਾਪ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬੁਣਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ, ਵਿਆਪਕ ਉਥੱਲ ਪੁੱਥਲ, ਬੇਚੈਨੀ ਤੇ ਖੂਨ ਖਰਾਬੇ ਵੱਲ ਕਲਾਤਮਿਕ ਰਮਜ਼ਾਂ ਸੁੱਟਦਾ, ਭੰਬਲ-ਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਈ ਸਮੁੱਚੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਇਕ ਵਿਰਾਟ ਰੂਪਕ (ਮੈਟਾਫਰ) ਬਣ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਤਿ ਬੌਧਕ ਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਔਲਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਹੱਦ ਤਕ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਸਤੂ ਆਮ ਪੇਂਡੂ ਦੇ ਦਿਲ-ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਵੀ ਹਲੂਣ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ।

'ਸੁਨਹਿਰੀ', 'ਚਿੱਟੇ' ਤੇ 'ਕਾਲੇ' ਨੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸੁਨਹਿਰੀ, ਚਿੱਟੇ ਤੇ ਕਾਲੇ ਮੱਕੜੀ ਦੇ ਜਾਲੇ ਵਾਲੇ ਚੋਲੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। 'ਕਾਮਰੇਡ' ਦੇ ਚੋਲੇ ਉੱਤੇ ਤਰੇੜਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ/ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਨਾਂ, ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੀ ਫੁੱਟ ਤੇ ਬਿਖਰਾਵ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋ ਨਿੱਬੜਦੇ ਹਨ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਰੁਪਾਲ ਨੇ 'ਸੁਨਹਿਰੀ', ਰਵੀ ਨੰਦਨ ਨੇ 'ਚਿੱਟੇ', ਲੱਖੇ ਲਹਿਰੀ ਨੇ 'ਕਾਲੇ', ਬਲਵੰਤ ਰੁਪਾਲ ਨੇ 'ਫ਼ਲਸਫ਼ੀ', ਇੰਦਰਜੀਤ ਨੇ 'ਕਾਮਰੇਡ' ਦੇ ਰੋਲ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਧੂੜੀ ਰਖਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਗਾਤਾਰ ਔਲਖ (ਮਜ਼ਦੂਰ), ਜਸਬੀਰ ਜੱਸਾ (ਕਿਸਾਨ), ਅਮਰਜੀਤ ਦਿੱਲੀ (ਮਜ਼ਦੂਰ), ਮਨਜੀਤ ਚਾਹਲ, ਸੁਪਨਦੀਪ ਚਾਹਲ, ਬਿਮਲਜੀਤ, ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਲ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਜੋਤੀ, ਅਣੂੰ, ਲੀਜ਼ਾ ਤੇ ਨਵੂ ਨੇ ਵੀ ਫਸਾਦੀ ਝਾਕੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਕਮਾਲਤਾ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਭਾਰੀ ਭਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਰਵੀ ਨੰਦਨ ਦੇ ਗੀਤ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਨੇ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਗੂੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਇਕ ਸਫਲ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਔਲਖ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 'ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ, ਮਾਨਸਾ' ਦੇ ਹੰਢੇ ਹੋਏ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

–ਅਵਤਾਰ

'ਅਜੀਤ' (ਜਲੰਧਰ)–29 ਨਵੰਬਰ, 1989

ਇਕੱਲੇਪਣ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਨਾਟਕ "ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ" ਪੇਸ਼

(ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 3 ਦਸੰਬਰ : ਅਦਾਕਾਰ ਮੰਚ ਮੁਹਾਲੀ ਵੱਲੋਂ ਉਘੇ ਨਾਟਕਕਾਰ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਅਤੇ ਕਵੀ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਕਾਵਿ ਨਾਟਕ "ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ" ਦਾ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮੀਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ, ਸੈਕਟਰ–46 ਦੇ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਮੰਚਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡੇਢ ਘੰਟੇ ਦੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਉੱਤੇ ਅਮਿੱਟ ਛਾਪ ਛੱਡੀ। ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੁੱਟਦੇ ਮਾਨਵੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਾਵਿ ਵਿਧੀ ਵਿਚ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਕੇ. ਐੱਸ. ਸਲੂਜਾ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਈ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦਾ ਇਹ ਨਾਟਕ ਇਨਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਗਵਾਚਦੀਆਂ ਅਤੇ ਟੁੱਟਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਉੱਤੇ ਤਿੱਖੇ ਕਾਵਿਕ ਸੰਵਾਦਾਂ ਨਾਲ ਕਰਾਰੀ ਚੋਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਕ ਅਮੀਰ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੀ–ਲਿਖੀ ਔਰਤ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਰਦ ਪੈਸੇ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦਾ ਅਸਫਲ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਰ ਜਵਾਨ ਅਤੇ ਇਕਲਾਪੇ ਦੀ ਮਾਰੀ ਇਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਕੈਦ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਾਣੀ ਗਵਾਚ ਗਏ ਹੋਣ, ਮੁਹੱਬਤ ਮਰ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਜ਼ੰਗ ਲੱਗ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਨਾਟਕ ਦੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੰਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਤਿੱਖੇ ਕਾਵਿ ਰੂਪਕਾਂ ਵਿਚ ਨਾਟ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਪਤੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਮਨੀਸ਼ ਕਪੂਰ ਨੇ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕੁਮਾਰੀ ਅਨਮੋਲ ਭਾਰਤ ਨੇ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਕਰਨ ਚਹਿਲ, ਕੁਮਾਰੀ ਹਰਜਾਪ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਉੱਤੇ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਿਆ।

"ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ",
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ ਦਸੰਬਰ 4, 2008

Punjabi Play "Mann De Haani" Staged

(Our Correspondent) Chandigarh, December 3 : The Adakar Manch, Mohali, staged a Punjabi play "Mann De Haani" (soul mate) in the auditorium of Government College, Sector-46, here today. The play with altogether new theatrical perception was a treat to watch for its dialogues in verse and actors competence to render these with the emotional feel bringing out the intent of the script. The poineering musical play written in verse form with dialogues in poetry was sculpted by Ravinder Ravi and directed by Dr. Sahib Singh with an excellent comprehension of the complexities of human relationships.

Engrossed in the transport business and other money generating pursuits the protagonist ignores his loving wife, who failing to compromise and having no option finds a sympathetic partner in her life.The lighting effects by Jaspal Singh and musical score by Jatinder Shah augmented the production level.

Versatile actress Anmol Bharat and Harman Pal led the cast with Manish Kapoor, Gurbir, Manjit Kaur, Karan and Harjot Kaur. Former editor Punjabi Tribune Gulzar Singh Sandhu welcomed the chief guest Principal Dr. K. S. Saluja.

"Hindustan Times", Chandigarh, India,
Dec. 4, 2008

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

कविता के साथ संवाद ने रंग भर दिया

चंडीगढ़ : किस तरह मन की खुशी के लिए इन्सान तड़पता है वह खुशी पाने के लिए अपने सामाजिक रिश्तों और प्यार को भूलकर किस तरह गलत राह चल पड़ता है। कुछ इसी तरह की कहानी ''मन दे हाणी'' नामक पंजाबी नाटक की है। नाटक का मंचन सैक्टर-46 के सरकारी कालेज में हुआ। अदाकार मंच मोहाली की ओर से प्रस्तुत किए गए नाटक की थीम ऐक्सट्रा मेरीटिल अफेयर्स थी। इसे कविता संवाद के साथ प्रस्तुत किया गया।

नाटक की कहानी पति पत्नी और प्रेमी के इर्द-गिर्द घूमती है, कोरस में सभी डायलाग पंजाबी कविता के जरिए बोले गए हैं। नाटक की कहानी रविन्द्र रवि ने लिखी और बैक ग्राउंड म्यूजिक जतिन्द्र ने दिया है। ''मन दे हाणी'' नाटक में तीनों पात्र अपनी आत्मा और मन की शांति के लिए हर वह काम करते हैं जो समाज की नजरों में गलत है। प्ले को देखने के लिए काफी संख्या में दर्शक उपस्थित हुए। प्ले को शहर के मशहूर थियेटर कलाकार डा. साहिब सिंह ने निर्देशित किया। प्ले में सभी कलाकारों ने बेहतरीन अदाकारी को प्रदर्शन किया। (ब्यूरो)

"ਅਮਰ ਉਜਾਲਾ', ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ
ਦਸੰਬਰ 4, 2008

अकेलेपन व व्यस्तताओं की दास्तां ''मन दे हाणी''

चंडीगढ़ 3 दिसंबर (हेमा) : पति अक्सर काम की व्यस्तताओं में खोया रहे तो पत्नी को भावनात्मक अकेलेपन का अहसास होने लगता है। वह मन की बातें अपने जीवन साथी से सांझा करना चाहती है। किन्तु पति के पास वक्त ना होने के कारण वह किसी दूसरी की तरफ आकर्षित हो जाती है। अंदरूनी कश्मकश के अंत में जिस्म के रिश्ते से जीत जाता है मन का रिश्ता।

सैक्टर-46 के राजकीय कालेज के सभागार में आज सायं डा. साहिब सिंह द्वारा निर्देशित पंजाबी नाटक ''मन दे हाणी'' मंचित किया गया। नाटक में पत्नी, जो कि अपने जीवन साथी के साथ बादलों के पंखों पर उड़ना चाहती है, जो हवा के संग-संग जीवन के गीत गुनगुनाना चाहती है, जो पति की छूअन में भी किसी कविता की पंक्तियों का स्पर्श चाहती है। किन्तु पति अपनी पत्नी और परिवार को सुविधाएं देना चाहता है। सो उसका ध्यान हर समय अपनी ट्रांसपोर्ट कंपनी के बढ़ाने में ही लगा रहा है। दोनें की अपनी मजबूरियां हैं, अपनी कश्मकश है और अपने ही तर्क हैं। किन्तु कोई एक-दूसरे के अनुरूप ढलना नहीं चाहता।

एक दिन पत्नी को अपने मन का हाणी मिल जाता है, जो उसकी भावनाओं को समझता है तथा दोनों में मन का रिश्ता कायम हो जाता है। एक रिश्ता, जो तन के रिश्ते से ऊपर है। एक दिन पति पत्नी को उसके प्रेमी के साथ देख लेता है तथा यह कह कर लौट जाता है कि शायद वह गलत जगह पर आ गया है। मंच की पृष्ठभूमि में नीला आसमान और उस पर जाल पड जाता है तो मन का परिंदा किस तरह से फड़फड़ाता है आजाद होने को। नाटक के संवाद काव्यात्मक शैली में लिखे होने के कारण उसे एक अलग पहचान प्रदान करते हैं। यही नहीं, इसमें गीत व कोरियोग्राफी को भी शामिल किया गया था। पत्नी की भूमिका अनमोल भारत ने निभाई। आक्रोश एवं मोहब्बत के पलों को उन्होंने मंच पर बाखूबी दर्शया। इसके इलावा पति की भूमिका मनीष कपूर ने तथा प्रेमी की हरमनपाल सिंह ने निभाई। नाटक की कहानी रविन्द्र रवि ने लिखी तथा संगीत जतिन्द्र शाह ने दिया।

"ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰੀ", ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ,
ਦਸੰਬਰ 4, 2008

पैसे ने किया रिश्ते को दरकिनार

नीतू लतांत, चंडीगढ़ः आज के भौतिकवादी युग में हर इन्सान पैसे की चाह में भाग रहा है, ताकि वह सुविधाएं जुटा सके। पैसे के चक्कर में ही इन्सान अपने हर रिश्ते को दरकिनार कर देता है। उसके लिए किसी की भावनाओं का भी कोई महत्व नहीं रह जाता है। इसी थीम पर आधारित था पंजाबी नाटक ''मन दे हाणी''। अदाकार मंच मोहाली की ओर से इस नाटक

का मंचन बुधवार को सैक्टर-46 स्थित गवर्नमैंट कालेज में किया गया। नाटक में हर संवाद काव्य शैली में बोला गया, जो दर्शकों के लिए एक अलग अनुभव था। नाटक में एक स्त्री के अंर्तमन के संघर्ष को दर्शाया गया है। रविन्द्र रवि के लिखे और डा. साहिब सिंह ने निर्देशन में मंचित इस नाटक में एक दंपती की कहानी है। इसमें पैसे के चक्कर में पति अपनी पत्नी को समय नहीं दे पाता है। पति की नजर में स्त्री केवल पुरुष के मनोरंजन का सामान है और उसका कर्तव्य अपने पति और बच्चों का ख्याल रखना है। पति के रूखेपन की वजह से पत्नी का प्रेम संबंध किसी अन्य पुरुष के साथ बन जाता है।

पत्नी कई बार अपने पति को पैसे कमाने के अलावा उसके अन्य कर्तव्यों की ओर भी ध्यान दिलाना चाहती है, लेकिन वह असफल रहती है। ऐसे में वह अंत में अपने पति को दूसरी व्यक्ति कें साथ प्रेम संबंध के बारे में भी बता देती है। नाटक में कसे संवाद और पात्रों द्वारा अपनी भूमिका के साथ किए न्याय की वजह से यह दर्शकों पर अमिट छाप छोड़ने में कामयाब रहा। नाटक में मुख्य भूमिका अनमोल भारत, मनीष कपूर, हरमनपाल सिंह, गुरबीर, अरुण चहल और मनजीत कौर ने निभाई है।

"चंडीगढ़-भास्कर", ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ
ਦਸੰਬਰ 4, 2008

Theatre Lovers get a Masked Treat

Neeraj Bagga (Tribune News Service, Amritsar, July 3) Ravinder Ravi's poetic play "Makhote Te Hadse" was staged on the first day of the theatre festival being held at Virsa Vihar here yesterday, unlike plays unfolding sequenced narrative displaying development of characters, especially, protagonists, the play was an artistic attempt to explore and comment on defining the changing role of women over the time. Artists wearing masks of various shapes and sizes, covered with apparels of different hues, articulated the fate of women in the past and present. Receptive audience gathered in the hall lapped up the concept conveyed with the help of movement of hands and dance.

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

The play does not talk about oppression on women confined to a particular geograpical region, class or country in this way. It has universalised its appeal by addressing the problems of entire womanhood. It conveyed that religious despotic rulers, politicians and societies have contributed to the woes of women in the way on the past.

The play colminated with the advance of the advice that an attempt should be made to re analyse the past by being above petty religious and political beliefs.

Kewal Dhaliwal directed the play while Harinder Sohal was the musician. The cast included Jaswinder Kaur, Kuldeep Bal, Amit Aneja, Gurtej Singh, Virpal Kaur, Gurjot Singh and Barinder.

"The Tribune", July 4, 2009

''मुखौटे ते हादसे'' ने बयां की नारी व्यथा

वरिष्ठ संवाददाता, अमृतसर : बुधबार को विरसा विहार में खेला गया नाटक ''मखौटे ते हादसे'' ने नारी की व्यथा बयां कर दी। यह नाटक एन.आर. आई लेखक रविंदर रवि निवासी कनाडा द्वारा लिखा गया था। नाटक एक कोठे पर वेश्वा (नाचने वाली) की व्यथा पर फोकस था। किस तरह नारी कोठे से बचकर समाज के बीच रहने का प्रयत्न करती है, लेकिन लोग उसे जीने नहीं देते। नाटक के अंत में नारी जब बगावत में उतर आती है तो समाज को उसके सिद्धांत के आगे सिर झुकाना ही पड़ता है। इसके पहले विरसा विहार में शिरोमणी नाटकार केवल धालीवाल के नाटकों को पांच दिवसीय मेला शुरू हुआ। यह नाटक मंच रंगमंच नाट्य संस्था की ओर से एक महीना के वर्कशाप के दौरान तैयार किए गए हैं। बुधवार को उद्घाटन रस्म डी.सी. काहन सिंह पन्नू ने अदा की। समारोह की अध्यक्षता पाकिस्तान से आए रमेश लाल मोतवानी कैबिनेट सचिव गवर्नमेंट आफ पाकिस्तान ने की।

इसमें कुल पांच नाटक खेले जाने हैं। मेले का पहला नाटक रविन्द्र रवि द्वारा लिखित ''मुखौटे ते हादसे'' पेश किया गया, जो कि एक कलात्मक पेशकारी बन गई। इस काव्य नाटक में महिला की अथाह शक्ति को प्रतीकात्मक रूम में अग्र भूमि में रख कर समूची इंसानियत तथा मानव जाति को आतंक, जुर्म, तस्करी व ऐसी और

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

शक्तियों के विरूद्ध महायुद्ध में शामिल होने के लिए आह्वान किया गया है।

इस नाटक का संगीत हरिंदर सोहल ने तैयार किया व नाटक में मुख्य भूमिका जसविंदर कौर, कुलदीप बल्ल, अमित अनेजा, गुरतेज सिंह, वीरपाल कौर, गुरुजोत सिंह व बरिन्दर ने निभाई।

केवल धालीवाल के निर्देशन में पेश हुए इस कलात्मक नाटक के दर्शकों को सीट पर बिठाए रखा। इस अवसर पर जतिन्द्र बराड़, टी.एस. राजा, भुपिन्द्र संधु, जसवंत जस्स, डा. मनमोहन, जगदीश सचदेवा, प्रितपाल, पाली, रमेश यादव, सुखविन्द्र विरक, सर्वजीत लाडा, कुलजीत डोनी, परमिन्द्रजीत, डा. साहिब सिंह, डा. आतमजीत सिंह आदि मौजूद थे।

"ਦੈਨਿਕ ਜਾਗਰਣ",

2 ਜੁਲਾਈ, 2009

चेहरे छुपे हैं मुखौटों के पीछे

''मुखौटे ते हादसे'' विरसा विहार में नाटक के जरिए कलाकारों ने दिखाया आइना

सिटी रिपोर्टर, अमृतसर : 'हर चेहरे पर चढ़ा मुखौटा खो गई है पहचान सखे, आज अंधेरे की चौखट पर खड़ा विवश दिनमान सखे' सचमुच चेहरों के ऊपर मुखौटें है। किस मुखौटे के पीछे कौन सा चेहरा छुपा है, कयास लगाना मुश्किल है। अंधेरा इतना भयावह है कि सूरज भी उसके सामने आने से खौफ खाता है, वह बेबस है, लाचार है। अब तो इन मुखौटों से सावधानी ही बचाव है।

इसी थीम पर आधारित नाटक ''मुखौटे ते हादसे'' का मंचन बुधवार की शाम विरसा विहार में हुआ। शिरोमणी नाटककार केवल धालीवाल के नाटकों के पंच-दिवसीय मेले के पहले दिन मंचित इस नाटक का आधार आज के समाज के हालात हैं। आतंकवाद, भ्रष्टाचार, नशाखोरी, नारी उत्पीड़न, कन्या भ्रूण हत्या, गरीबी, भुखमरी आदि मुद्दों को इसमें स्थान दिया गया है। रविन्द्र रवि की पोयटरी पर आधारित इस नाटक का डायरेक्शन केवल धालीवाल ने किया है, जबकि संगीत हरिन्द्र सिंह सोहल का है। नाटक में नारी को मां, धरती, विरसा आदि के रूप में संबोधित किया गया है। इसके जरिए कलाकारों ने कुंठा, दहशत, धार्मिक उन्माद, विश्वासघात, सियासी तिकड़म सभी पर फोकस किया गया है। नाटक में जसविन्द्र कौर, कुलदीप बल्ल, अमित अनेजा, गुरतेज सिंह, वीरपाल कौर, बरिन्द्र आदि ने सराहनीय भूमिका उदा की। इस मौके पर डी.सी. काहन सिंह पन्नू के अलावा पाक सरकार के कैबिनेट सचिव रमेश लाल, जतिन्द्र बराड़, डा. परमिन्द्रजीत, टी.एस. राजा, भुपिन्द्र संधू, जसवंत जस, डा. मनमोहन, जगदीश सचदेवा, प्रितपाल पाली, रमेश यादव, सुखविन्द्र विर्क, सर्वजीत लाडा, कुलजीत डोनी, डा. साहिब सिंह और डा. आतमजीत आदि उपस्थित हुए।

"ਦੈਨਿਕ ਭਾਸਕਰ",

2 ਜੁਲਾਈ, 2009

विरसा विहार में 5 दिवसीय नाटक मेला शुरू

अमृतसर, 1 जुलाई (रणजीत) : मंच रंगमंच नाट संस्था द्वारा एक महीने के वर्कशाप के दौरान तैयार किए गए नाटकों का 5 दिवसीय मेला आज विरसा विहार में शुरू हुआ। इसका उद्घाटन डी.सी. काहन सिंह पन्नू ने किया जबकि इसकी अध्यक्षता गवर्नमैंट आफ पाकिस्तान के कैबेनिट सचिव रमेश लाल (सिंघ) ने की। मेले का पहला नाटक रविन्द्र रवि द्वारा लिखे ''मुखौटे ते हादसे'' पेश किया। इस काव्य नाटक में नारी की अथाह शक्ति को प्रतीकात्मक रूप में सम्पूर्ण इंसानियत व मानव जाति को आतंक, जुर्म, तस्करी और ऐसी ही अनेक न-वाचक शक्तियों के विरूद्ध महायुद्ध में शामिल होने के लिए ललकारा गया है।

नाटक का संगीत हरिन्द्र सोहल ने तैयार किया और नाटक में मुख्य भूमिकाएं जसविन्द्र कौर, कुलदीप बल्ल, अमित अनेजा, गुरतेज सिंह, वीरपाल कौर, गुरजोत सिंह और बरिन्द्र ने निभाईं। केवल धालीवाल ने इस नाटक का निर्देशन किया।

इस मौके पर जतिन्द्र बराड़, टी.एस. राजा, भुपिन्द्र संधू, जसवंत जस्स, डा. मनमोहन, जगदीश सचदेवा, प्रितपाल पाली, रमेश यादव, सुखविन्द्र विर्क, सर्वजीत लाडा, कुलजीत डोनी, परमिन्द्रजीत, डा. साहिब सिंह, डा. आतमजीत सिंह आदि उपस्थित थे।

"ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ",

2 ਜੁਲਾਈ, 2009

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

'ਚੱਕਰਵਿਊ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਾਲ 30 ਰੋਜ਼ਾ ਰੰਗਮੰਚ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਸਮਾਪਤ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਦਾ ਜਾਦੂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 6 ਜੁਲਾਈ (ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੱਸ, ਸੁਖਵਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਹੋੜੂ)- ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੇ ਸ਼ਾਇਰ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ 'ਚੱਕਰਵਿਊ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ' ਦੀ ਭਾਵ ਪੂਰਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਥਾਨਿਕ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਵਿਖੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਆਫ਼ ਡਰਾਮਾ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ ਮੰਚ ਰੰਗਮੰਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ 12ਵੀਂ 30 ਰੋਜ਼ਾ ਰੰਗਮੰਚ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੇ ਸੰਯੋਜਕ ਸ੍ਰੀ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਕਾਰਨ ਕਾਮ, ਲੋਭ, ਪਦਾਰਥਿਕ ਰੁਚੀਆਂ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰਵਿਊ ਵਿਚ ਫਸੀ ਹੋਈ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਗਾਥਾ ਦਾ ਬਾਖੂਬੀ ਵਰਨਣ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜੋਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਵਰਤਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀਆਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕੀ ਜੁਗਤਾਂ ਤੇ ਹਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਜਾਦੂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਬੋਲਿਆ। ਵੇਸ਼ ਭੂਸ਼ਾ ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਸਰਾਹੁਣ ਯੋਗ ਰਹੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਐਨ.ਐਸ. ਡੀ. ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰੋ. ਰੋਬਿਨ ਦਾਸ ਤੇ ਅਮਨਦੀਪ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਾ. ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਟਕ ਦੇ ਰੰਗਮੰਚ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ। ਜਦਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਰੋਬਿਨ ਦਾਸ ਨੂੰ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਚਦੇਵਾ ਵਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਤੋਂ ਆਏ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੱਸੀ, ਗੁਰਜੀਤ ਚੰਨੀ, ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਜਤਿੰਦਰ ਸੋਨੂੰ, ਮੁਹੰਮਦ ਕੈਸਰ, ਪਾਇਲ ਕਾਲੜਾ, ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਹੈਰੀ, ਸਟਾਲਿਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੈਂਥ, ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਵਿੱਕੀ, ਅਮਨਦੀਪ ਕੁਮਾਰ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ, ਜਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ, ਸਚਿਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਸੰਯੋਗ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਜਗਜੋਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਨਾਟਕ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

'ਅਜੀਤ', ਜਲੰਧਰ, ਭਾਰਤ,
7 ਜੁਲਾਈ, 2012

ज्वलंत मुद्‌दों पर कविताओं से कटाक्ष

वरिष्ठ संवाददाता, अमृतसर : विरसा विहार में पिछले एक महीने से चल रही अंतरराष्ट्रीय रंगमंच आर्टिस्ट वर्कशाप का वीरवार को समापन हो गया। समापन के पहले इस वर्कशाप में हिस्सा लेने वाले भारत-पाकिस्तान के कलाकारों ने एक मंच पर नाटक चक्रव्यूह ते पिरामिड का मंचन किया। यह नाटक केवल कविताओं पर आधारित था। नाटक चक्रव्यूह ते पिरामिड के साथ ही कलाकारों ने एक-दूसरे से विदा लिया।

नाटक में कलाकारों ने सभी ज्वलंत मुद्‌दों पर कविताओं के जरिए कटाक्ष किया। नशे के बढ़ते दलदल को लेकर कहा कि :

'गैंग युद्ध विच्च बदल गए ने
नशेया दे जिस्मां दे व्यापार
धन दा मायाजाल जिवें
इक अनार सौ बीमार'

आज के दौर में प्यार की बदलती परिभाषा पर कटाक्ष कुछ यूं किया :

'किथे तुर गए हीर रांझे
किथे तुर गए ने मिर्जा साहिबा
किथे हुस्न इश्क दे किस्से
सच्चा सुच्चा दिल दा प्यार'

आज के दौर में लचर गीतों पर कलाकारों ने कुछ यूं कविता के जरिए टिप्पणी की :

'इस गीत विच्च कोई अर्थ नहीं है
ऊल जुलूल है रौला रप्पा
जिस मुद्रा विच्च दिल न छलके
निरा फिजूल है अड्‌डी-टप्पा'

आखिर में जल संरक्षण को लेकर कलाकारों ने कहा कि :

'तेरा शब्द मैं तेरा अर्थ
मिटे न आप न हो बेअर्थ

तुरदी रहे यह सदा कहानी
पानी विच्च तुरदा जिऊं पानी
नूर बीज विच नूरी पानी'

इस वर्कशाप में हिस्सा लेने वाले मेरठ के गुरजीत सिंह, नवांपिंड के जतिंदर पाल सिंह, संगरूर के सिमरन धालीवाल, अमनदीप कुमार, गुरप्रीत भंगू, बंगा के सुनील कुमार, अबोहर के नवजोत सिंह सिद्धु, बठिंडा के पवनदीप सिंह, हैरी संधू, फाजिल्का के अशोक, फरीदकोट के बलविंदर वरियाम, पटिआला के सुखजीत सिंह व प्ररणदीप सिंह, लुधियाना के अभिषेक, राजिंदर सैनी, बटाला की जसविंदर कौर जस्सी और मलेरकोटला के गुरजीत सिंह चन्नी, लाहौर के मोहम्मद कैसर अली के अतिरिक्त दिल्ली की पुनीत धालीवाल, पायल, राजिंदर सैनी, जसविंदर कौर जस्सी, पुनीत धालीवाल, गुरदेव सिंह, सचिन प्रसाद ने कहा कि हम सभी को इस वर्कशाप में हिस्सा लेकर बहुत कुछ सीखने को मिला। विरसा विहार सोसायटी के प्रधान व शिरोमणी नाटककार केवल धालीवाल ने कहा कि ऐसी वर्कशाप आयोजिक करके कला को बढ़ावा देना ही हमारा प्रयास है, इसमें नेशनल स्कूल आफ ड्रामा (एनएसडी) का हमें भारी सहयोग मिला।

'ਜਾਗਰਣ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਰਤ
6 ਜੁਲਾਈ, 2012

चक्रव्यूह में उलझा तानाबाना

विरसा विहार में आयोजित 12वीं वार्षिक थियेटर वर्कशाप में नाटक मंचित

भास्कर नयूज, अमृतसर

विरसा विहार में वीरवार की शाम भारतीय और पाकिस्तानी कलाकारों ने चक्रव्यूह और पिरामिड नाटक को मंचन किया। करतार सिंह दुग्गल आडिटोरियम में खेले गए इस नाटक का कला प्रेमियों ने आनंद उठाया। नेशनल स्कूल आफ ड्रामा, रंग-मंच और विरसा विहार सोसायटी की तरफ से आयोजित 12वीं वार्षिक मासिक वर्कशाप में कलाकारों ने कला के गुर सीखे। रविंदर रवि लिखित और शिरोमणी नाटककार केवल धालीवाल द्वारा निर्देशित नाटक में पिरामिड तकनीक और स्टेज क्राफट का अनोखा और नया प्रयोग देखने को मिला।

दस दिशाओं और एक आरंभिक थीम गीत पर आधारित मंचित इस नाटक को 10 मिनी या लघू नाटक भी कहा जाता है। नाटक में संगीत हरिंदर सोहल की तरफ से दिया गया। इस नाटक में गुरजीत चन्नी, दिनेश कुमार, जतिंदर सोनू, मुहम्मद कैसर, पायल कालरा, राजिंदर कौर, जसविंदर जस्सी, हरप्रीत हैरी, स्टालिनजीत सिंह, सिमरनजीत सिंह, परनदीप सिंह कैंथ, गुरजीत सिंह, सुखजीत सिंह, हरजीत सिंह, अमनदीप सिंह, गुरजीत सिंह, बलविंदर विक्की, अमनदीप कुमार, अशोक कुमार, जतिंदरपाल सिंह, पवनदीप, अभिषेक, सचिन प्रसाद, संयोग सिंह, गुरदेव सिंह आदि ने अपनी कला दिखाई। इस अवसर पर अमनदीप अस्पताल की डायरेक्टर डा. अमनदीप कौर, आर्थो सर्जन अवतार सिंह तथा जतिंदर बराड़ मौजूद थे।

'ਭਾਸਕਰ', ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਭਾਰਤ)
6 ਜੁਲਾਈ, 2012

ਨਾਟਕ 'ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ' ਤੇ 'ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ' ਦਾ ਮੰਚਨ

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 4 ਜੁਲਾਈ

ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਉਤਸਵ ਦੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਅੱਜ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਦੋ ਨਾਟਕ 'ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ' ਅਤੇ 'ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ' ਦਾ ਮੰਚਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਨਾਟਕ 'ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ' ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਹੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਹੇਠ ਜਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਲੋਕੀਂ ਤੁਰ ਤਾਂ ਰਹੇ ਨੇ ਪਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਮਨੁੱਖ ਜੁ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਕੱਲਤਾ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ 'ਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਬੀਮਾਰ ਹੈ। ਧਰਮ, ਕਰਮ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਇਕ ਚੌਰਾਹੇ ਵਿਚ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤਕ ਦਾ ਸਫਰ ਚੌਰਾਹੇ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸੱਚ ਥੰਮ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਸਮਾਜਕ, ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪੇ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਫ਼ਲ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਾਟਕਕਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੂੰ ਜੀਣ ਯੋਗ ਬਣਾ ਲਈਏ, ਚੰਨ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਨਰਿੰਦਰ ਸੇਠੀ, ਜੋਤਪ੍ਰੀਤ, ਆਕਾਸ਼ ਅਰੋੜਾ, ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਨਾਟਕ 'ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ' ਵਿਚ ਅੱਜ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਦਰਸ਼ਕ ਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੀ। ਇਹ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਗਈ ਕਿ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੋਵੇ, ਹੋਵੇ ਨਵਾਂ ਸਵੇਰਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਹਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਜੇ.ਟੀ. ਜਤਿੰਦਰ, ਤਨੂਪ੍ਰੀਤ, ਸਟਾਲਿਨਜੀਤ, ਸੂਰਜਪਾਲ, ਨੀਰਜ ਸ਼ਰਮਾ, ਪੰਕਜ ਸ਼ਰਮਾ, ਨਵਦੀਪ ਅਰੋੜਾ, ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ, ਕੁਲਦੀਪ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ, ਤਰੁਣ ਸ਼ਰਮਾ, ਪਰਵਿੰਦਰ ਤੇ ਗੁਰਬਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਜਗਦੀਸ਼ ਸਚਦੇਵਾ, ਵਿਜੇ ਸ਼ਰਮਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਹਿਲਾਂਵਾਲਾ, ਨਾਟਕਕਾਰ ਜਸਪਾਲ ਸੇਠੀ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੱਸ, ਪਵੇਲ ਸੰਧੂ, ਦਲਜੀਤ ਅਰੋੜਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਰੰਗਮੰਚ ਉਤਸਵ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਤੇ 5 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਨਾਟਕ 'ਵਕਤ ਹੈ ਬਰੇਕ ਦਾ' ਦਾ ਮੰਚਨ ਸ਼ਾਮੀਂ ਸਾਢੇ 6 ਵਜੇ ਹੋਵੇਗਾ।

'**ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ**', ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ
5 ਜੁਲਾਈ, 2013

...और छेड़ दी संविधान पर बहस

भास्कर न्यूज । अमृतसर

मंच रंगमंच थिएटर ग्रुप की तरफ से शुरू की गई सातवें 'पंजाबी रंगमंच उत्सव' की श्रृंखला के तहत वीरवार को विरसा विहार के मंच से दो नाटकों का मंचन किया गया। 2 जुलाई से शुरू इस उत्सव में पेश नाटक 'रुके हुए यथार्थ' और 'आधी रात दोपहर' रविंदर रवि द्वारा लिखित हैं। इनका निर्देशन ग्रुप के डायरेक्टर तथा उत्सव आयोजक केवल धालीवाल ने किया है।

इंसाफ की गुंजाइश कम : नाटक रुके हुए यथार्थ वर्तमान की युवा पीढ़ी को लेकर तैयार किया गया है। विकास और तरक्की की दौड़ में सभी शामिल हैं। लोग भाग रहे हैं। उनकी दिशा तो है, मगर लक्ष्य अथवा मंजिल का पता नहीं, बस मची हुई है भागमभाग। नाटक संविधान पर भी बहस छेड़ता है, क्योंकि इसमें आम आदमी के लिए इंसाफ की गुंजाइश कम है। बहस का निचोड़ निकलता है कि संविधान बनाने वाले नुकीली कील पर बैठ कर इसकी रचना करें। इस नाटक में नरिंदर सेठी, जोत प्रीत, आकाश अरोड़ा ने दमदार अभिनय किया है।

परफयूम नहीं पसीना चाहिए : दूसरे नाटक 'आधी रात दोपहर' की थीम संघर्ष के इर्द-गिर्द बुनी गई है। इसमें लेखक ने उन सोए हुए लोगों को जगाने की कोशिश की है जो बंजर में भी दरिया बहा देते हैं। नाटक सवाल करता है कि पसीने से सोना उगाने का मादा रखने वाले कहां चले गए। हमारी युवा पीढ़ी पसीने की बजाए परफयूम बहाने में लगी हुई है। इन दोनों ही नाटकों में संगीत दिया हरिंदर सोहल ने और निर्देशित किया केवल धालीवाल ने।

'दैनिक भास्कर',
5 जुलाई, 2013

कलाकारों ने अपनी कला से किया दर्शकों को मंत्रमुग्ध नाटक 'रुके हुए यथार्थ' और 'आधी रात दोपहर' का मंचन

अमृतसर, 4 जुलाई (रामबनी) : मंच रंगमंच व विरसा विहार अमृतसर की ओर से 13वीं थियेटर वर्कशाप के दौरान नाटक 'रुके हुए यथार्थ' व 'आधी रात दोपहर' का मंचन किया गया। दोनों नाटकों के कलाकारों गुरतेज मान, अमनप्रीत बल, विशु शर्मा, तरुण शर्मा, गुरकीरत संधू, स्टालिनजीत व अभिषेक के अपनी कला से दर्शकों को मंत्रमुग्ध कर दिया। लेखक रविंदर रवि के नाटकों का निर्देशन शिरोमणी नाटककार केवल धालीवाल ने किया। इस मौके पर जगदीश सचदेवा, गुरजिंदर सिंह माहल, भूपिंदर सिंह, गुरदेव सिंह, डा.

परमिंदर सिंह, डा. सतिंदर औलख, डा. अरविंदर कौर, सतिंदरपाल सिंह विशेष रूप से मौजूद थे।

'दैनिक सवेरा', जालंधर, पंजाब, भारत
5 जुलाई, 2013

करतार सिंह दुग्गल ऑडिटोरियिम में नाटक पेश

अमृतसर, 4 जुलाई (भील) : मंच-रंगमंच की ओर से विरसा विहार के सहयोग से चल रहे 7वें पंजाबी रंगमंच उत्सव आज के तीसरे पड़ाव पर, शिरोमणी नाटककार केवल धालीवाल के निर्देशन तले 2 नाटक विरसा विहार के करतार सिंह दुग्गल ऑडिटोरियम में पेश किए गए। कैनेडियन पंजाबी नाटककार रविंदर रवि का लिखा नाटक 'रुके हुए यथार्थ' आज के युग के इंसान की कहानी है, जो अपनी ही रोशनी के तले जलता जा रहा है, वह जानता है कि उसने करना क्या है, लेकिल कैसे करना है, यह उसकी समझ से बाहर है, लोग चल तो रहे हैं, लेकिन पहुंचते कहीं भी नहीं। इस नाटक में नरिंदर सेठी, ज्योतिप्रीत, आकाश अरोड़ा, संतोष कुमार ने खूबसूरत भूमिकाएं निभाई। दूसरा नाटक 'अधी रात दोपहर' भी रविंदर रवि का लिखा कावि-नाटक पेश किया गया।

इन दोनों नाटकों का संगीत हरिंदर सोहल ने दिया, जिसमें आज के मनुष्य को बढिया जिंदगी के लिए संघर्ष करने की प्रेरणा दी गई। इस नाटक में जे.टी. जतिंदर, तनुप्रीत, स्टालिनजीत, सूरजपाल, नीरज शर्मा, नवदीप अरोड़ा, दिलप्रीत, कुलदीप, अभिषेक, तरुण शर्मा, जसविंद्र जस्सी, परविंद्र, पंकज शर्मा और गुरबाज सिंह ने प्रमुख भूमिका निभाई।

इस मौके पर विरसा विहार के महासचिव जगदीश सचदेवा, विजय शर्मा, गुरदेव सिंह महिलांवाला, पवनदीप, तलविंद्र सिंह, भुपिंद्र सिंह संधू, जसवंत सिंह जस और गुरजिंद्र सिंह माहल आदि उपस्थित थे।

5 जुलाई को नाटक 'वक्त है ब्रेक का' मंचन शाम 6.30 बजे विरसा विहार के करतार सिंह दुग्गल ऑडिटोरियम में होगा। इस नाटक के डायरैक्टर शिरोमणी नाटककार केवल धालीवाल हैं।

'पंजाब केसरी',
5 जुलाई, 2013

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

Punjabi Theatre Fest presents innovative storytelling technique

Tribune News Service
Amirtsar, July 4

The two plays staged at the seventh Punjabi Theatre Festival being held at Virsa Vihar, celebrated poetry. The plays 'Ruke Hoye Yatharth' and 'Adhi Raat Dupehar', based on Punjabi poet Ravinder Ravi's poetry and directed by Kewal Dhaliwal, were a compilation of Ravi's poetry in social context. The plays were appreciated for bringing out the emotions in the verse.

Both the plays used physical and musical theatre as well as stage as a prop for their presentation. The four-day festival. which is dedicated to the Punjabi theatre, will bring together different theatre groups and techniques weaved with story-lines that will entertain and educated the audience in Amirtsar. The festival organised by Manch Rang-macnch at Virsa Vihar, is an attempt by noted theatre personality Kewal Dhaliwal, to present innovative techniques of storytelling on stage. As may as five stage production will be presented in four days in the theatre fest by young theatre artistes from the region. "The plays have different styles of production from physical theatre to musicals and are based on classic adaptations." said Kewal.

'Amritsar Times' , Amirtsar,
July, 2013

7ਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਉਤਸਵ 2013 'ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ' ਤੇ 'ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 4 ਜੁਲਾਈ (ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੱਸ)—ਨਾਟਕ ਸੰਸਥਾ ਮੰਚ ਰੰਗਮੰਚ ਵਲੋਂ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਸ੍ਰ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਸੱਤਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਉਤਸਵ ਦੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰ ਤੇ ਨਾਟਕਕਾਰ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਦੋ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ 'ਚ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ 13ਵੀਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੰਗਮੰਚ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੌਰਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲਾ ਨਾਟਕ 'ਕਰਟਨ ਰੇਜ਼ਰ' ਵਜੋਂ 'ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ' ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਦੂਸਰਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ 'ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ' ਵੀ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਗੀਤ ਹਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਚਦੇਵਾ, ਨਾਟਕਕਾਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ, ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਪਾਵੇਲ ਸੰਧੂ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਚੀਮਾ, ਸ੍ਰੀ ਵਿਜੇ ਸ਼ਰਮਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਅੱਜ ਦਾ ਨਾਟਕ : 'ਵਕਤ ਹੈ ਬਰੇਕ ਦਾ' ਇਸ ਰੰਗਮੰਚ ਉਤਸਵ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ 5 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ 'ਵਕਤ ਹੈ ਬਰੇਕ ਦਾ' ਦਾ ਮੰਚਨ ਸ਼ਾਮ 6.30 ਵਜੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਹਨ।

'ਅਜੀਤ', ਜਲੰਧਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ
5 ਜੁਲਾਈ, 2013

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ" ਦੇ ਮੰਚਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੈੱਸ ਰੀਵੀਊ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ" ਨਾਮਵਰ ਰੰਗਕਰਮੀ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ, 'ਮੰਚ-ਰੰਗਮੰਚ' (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਰਤ) ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ, ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ, 2 ਜੁਲਾਈ, 2016 ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ।

'The Tribune', 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਅਤੇ 'ਅਜੀਤ' ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਮੰਚਨ ਸੰਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ, 3 ਜੁਲਾਈ, 2016 ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਏ :

1. The Tribune, Chandigarh, India - Published in July 3, 2016 issue written by the "Tribune News Service", Amirtsar, on July 2

Three different plays by noted playwrights were staged on the second day of the "Theatre Festival" at Virsa Vihar here today.

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

The first play : "Hond Nihond" by playwright Ravinder Ravi, was a critical analysis on person's existence and metaphors of life. Dramatist Ravinder Ravi is an experimentalist Canadian Punjabi playwright, whose stories are inspired from real life experiences and based on themes of terrorism, violence, abuse, wars, ethnic hatred, besides social injustices.

Convenor of the festival, Kewal Dhaliwal, said the plays staged during the festival touched chords of social issues relevant today.

"All three plays staged today showcase issues that we face every day as individuals, family or as professionals. The emotions we deal with while dealing with such issues are depicted beautifully through these stories. All the playwrights have been credited for their dramas. We want to continue with quality Punjabi theatre on the remaining three days of the festival." said Dhaliwal.

2. ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ - ਜੁਲਾਈ 3, 2016 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 2 ਜੁਲਾਈ

'ਮੰਚ-ਰੰਗਮੰਚ' ਵਲੋਂ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਥੀਏਟਰ ਉਤਸਵ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਨਾਟਕ ... "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ" (ਲੇਖਕ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ) ਦਾ ਮੰਚਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ" ਨਾਟਕ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋਂਦ, ਹੋਣ ਅਤੇ ਨਿਹੋਂਦ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵਵਾਦੀ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨਾਲ, ਸੁਚੇਤ ਅਚੇਤ, ਜੂਝਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਅਰਥ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਾਵਿ-ਗੀਤ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਾਤਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ, ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਤੇਜ ਮਾਨ, ਪਵਨ ਸੰਧੂ, ਭੋਲੀ ਸੰਡਲ, ਜਤਿੰਦਰ ਸੋਨੂੰ, ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੌਤਮ, ਮੁਲਕ ਸ਼ਰਮਾਂ, ਅਰਪਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਨਵਜੋਤ, ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਆਦਿ ਨੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

3. ਅਜੀਤ, ਜਲੰਧਰ, ਭਾਰਤ – ਜੁਲਾਈ 3, 2016 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ
ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੱਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ – ਜੁਲਾਈ 2

ਇੱਥੇ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਵਿਖੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਉਤਸਵ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲਘੂ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। 'ਮੰਚ-ਰੰਗਮੰਚ' (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਲੋਂ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ 30 ਦਿਨਾਂ 16ਵੀਂ ਰੰਗਮੰਚ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਾਟਕਾਂ 'ਚੋਂ ਅੱਜ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ... ਕਾਵਿ/ਗੀਤ ਨਾਟਕ "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ" (ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ), ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਯਾਦਗਾਰੀ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ 'ਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ" 'ਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹੋਂਦ, ਹੋਣ ਅਤੇ ਨਿਹੋਂਦ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵਵਾਦੀ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨਾਲ ਸੁਚੇਤ/ਅਚੇਤ, ਜੂਝਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲਤਾ 'ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਅਰਥ ਲੱਭ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਚਦੇਵਾ, ਡਾ. ਇਕਬਾਲ ਕੌਰ ਸੌਂਧ, ਦੀਪ ਦਵਿੰਦਰ, ਦੇਵ ਦਰਦ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀ ਸਮੇਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਅੰਤਿਕਾ

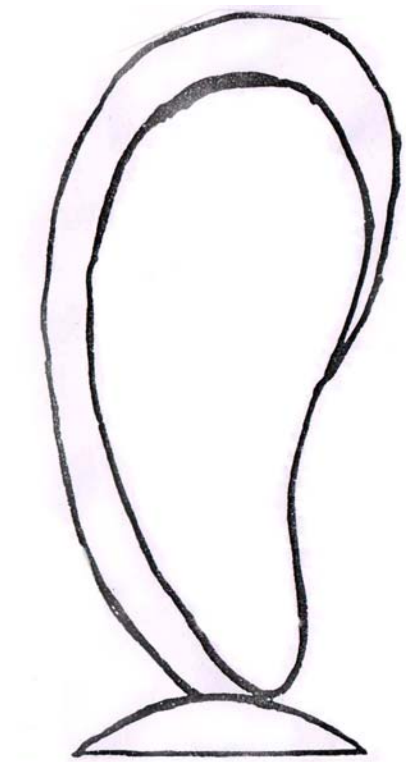

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

1. ਦਿਲ ਦਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਡੂੰਘੇ—ਧਨਪਤ ਰਾਏ ਐਂਡ ਸਨਜ਼, ਜਲੰਧਰ—1961
2. ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਵਿਚ ਚੋਰ—ਹਿੰਦ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਜਲੰਧਰ—1963
3. ਬਿੰਦੂ—ਦੌਲਤ ਰਾਮ ਸਹਿਦੇਵ ਐਂਡ ਸਨਜ਼, ਜਲੰਧਰ—1965
4. ਮੌਨ ਹਾਦਸੇ—ਰਾਜ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਜਲੰਧਰ—1967
5. ਦਿਲ-ਟ੍ਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ—ਨਿਊ ਬੁਕ ਕੰਪਨੀ, ਜਲੰਧਰ—1969
6. ਸ਼ਹਿਰ ਜੰਗਲੀ ਹੈ—ਨਿਊ ਬੁਕ ਕੰਪਨੀ, ਜਲੰਧਰ—1970
7. ਮੇਰੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਵਾਰੀ—ਨਿਊ ਬੁਕ ਕੰਪਨੀ, ਜਲੰਧਰ—1972
8. ਜਲ ਭਰਮ-ਜਲ—ਕੇ. ਲਾਲ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, ਜਲੰਧਰ—1976
9. ਚਿੱਟੇ ਕਾਲੇ ਧੱਬੇ—ਕੇ. ਲਾਲ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, ਜਲੰਧਰ—1978
10. ਸੀਮਾਂ ਆਕਾਸ਼—ਰਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—1980
11. ਸ਼ੀਸ਼ੇ ’ਤੇ ਦਸਤਕ—ਨਵਯੁੱਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ—1983
12. ਆਪਣੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼—ਨਵਯੁੱਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ—1986
13. ਸੂਰਜ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—1989
14. ਗੰਢਾਂ—ਰਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—1993
15. ਸ਼ਬਦੋਂ ਪਾਰ—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—1999
16. ਪੱਤਰ ਤੇ ਦਰਿਆ—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2003
17. ਛਾਵਾਂ ਤੇ ਪਰਛਾਵੇਂ—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2007
18. ਬਾਜ਼ ਦੀ ਨਜ਼ਰ—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2010
19. ਨਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਸਲ—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2013
20. ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2014
21. ਨਿਹੋਂਦ ਦਾ ਗੀਤ—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2015

ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ (Collected works)

1. ਅਕੱਥ ਕਥਾ (1955 ਤੋਂ 1966, ਭਾਰਤ)
   —ਰਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—1988
   ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2005
2. ਵਣ ਵਾਣੀ (1967 ਤੋਂ 1974, ਕੀਨੀਆ)
   —ਰਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—1988
   ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2005

3. ਪਿਆਸਾ ਬੱਦਲ (1974 ਤੋਂ 1986 ਕੈਨੇਡਾ)
—ਰਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—1990
ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2005
4. ਸ਼ਬਦ ਸਾਗਰ (1986 ਤੋਂ 2003 ਕੈਨੇਡਾ)
—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2004
5. ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ (2003 ਤੋਂ 2014 ਕੈਨੇਡਾ)
—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2015

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ

Restless Soul—Indo-Candian Publishers,
Surrey, B.C. Canada-1978
Second Edition—National Book Shop, Delhi-2008

ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ

1. ਸੂਰਯ ਕਾ ਤਕੀਆ—ਪ੍ਰਤੀਕ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼, ਲੁਧਿਆਣਾ—1998
ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2009

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ

1. ਗੰਢਾਂ (ਗੁਰਮੁਖੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ)
—ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਸਕਾਫ਼ਤ, ਬਿਲਾਲ ਗੰਜ, ਲਾਹੌਰ—1999
2. ਸ਼ਬਦੋਂ ਪਾਰ (ਗੁਰਮੁਖੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ)
—ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਸਕਾਫ਼ਤ, ਬਿਲਾਲ ਗੰਜ, ਲਾਹੌਰ—1999
3. ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਚੋਗ—ਚੋਣਵੀਂ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ—1974-1989—(ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ)
—ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਸਕਾਫ਼ਤ, ਬਿਲਾਲ ਗੰਜ, ਲਾਹੌਰ—2002
4. ਪੱਤਰ ਤੇ ਦਰਿਆ (ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ)
—ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਸਕਾਫ਼ਤ, ਬਿਲਾਲ ਗੰਜ, ਲਾਹੌਰ—2005
5. ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ (ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ)
—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਗੁਲਸ਼ਨ-ਏ-ਅਦਬ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼, ਲਾਹੌਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ-2016
6. ਨਿਹੋਂਦ ਦਾ ਗੀਤ (ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ)
—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਗੁਲਸ਼ਨ-ਏ-ਅਦਬ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼, ਲਾਹੌਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ-2016
7. ਨਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨਸਲ (ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ)
—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਗੁਲਸ਼ਨ-ਏ-ਅਦਬ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼, ਲਾਹੌਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ-2017

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

1. "ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ"—ਮੁਹਿੰਦਰ ਪਾਲ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਜਲੰਧਰ—1974
2. "ਦਰ ਦੀਵਾਰਾਂ"—ਰਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—1981
3. "ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ"—ਨਵਯੁੱਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ—1983
4. "ਚੌਕ ਨਾਟਕ"—ਨਵਯੁੱਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ—1984
(ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ)—ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ—2002
5. "ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ"—ਦੀਪਕ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਜਲੰਧਰ—1984
(ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ)—ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ—2002
6. "ਸਿਫ਼ਰ ਨਾਟਕ"—ਰਵੀ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—1987
(ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ)—ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ—2002
7. "ਤਿੰਨ ਨਾਟਕ"—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—1990
(ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ)—ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ—2002
8. "ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ"—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2005
9. "ਮਖੌਟੇ ਤੇ ਹਾਦਸੇ"—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2009
10. "ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ"—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2010
11. "ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆ"—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2015
12. "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ"—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2016
13. "ਪਰਤੱਖ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ" (ਦੋ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : "ਭਰਮ-ਜਲ" ਅਤੇ "ਸਿਆਸੀ ਦੰਦ-ਕਥਾ")
—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2017

ਥੀਮਕੀ ਤਿੱਕੜੀ (Thematic Trilogy)

1. "ਸੂਰਜ ਨਾਟਕ" (ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ, ਦਰ ਦੀਵਾਰਾਂ ਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ)
—ਨਵਯੁੱਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ—1985
(ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ)—ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ—2002
ਨਾਟਕ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ : ਦੋ ਨਾਟਕ ਤੇ ਰੰਗਮੰਚ
—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2014

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ

1. "ਮੰਚ ਨਾਟਕ" (197490)—ਰਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—1993
2. "ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ-1" : ਸੈਂਚੀ ਪਹਿਲੀ (1974-1983)
   —ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2007
3. "ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ-2" : ਸੈਂਚੀ ਦੂਜੀ (1984-1987)
   —ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2007
4. "ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ-3" : ਸੈਂਚੀ ਤੀਜੀ (1990-2005)
   —ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2007
5. "ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ-4" : ਸੈਂਚੀ ਚੌਥੀ (2008-2010)
   —ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2013

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ :

1. "ਮੰਚ ਨਾਟਕ" (1974-1990)
   —ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਸ਼ਕਾਫ਼ਤ, ਲਾਹੌਰ, 2001

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ

1. "ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ"
   —ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਸ਼ਕਾਫ਼ਤ, ਲਾਹੌਰ, 2005

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

	ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ	ਪੰਨੇ
1.	ਚਰਾਵੀ	ਦੌਲਤ ਰਾਮ ਸਹਿਦੇਵ ਐਂਡ ਸਨਜ਼, ਜਲੰਧਰ ਤਿੰਨ ਰੁਪਏ—1963 ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ—ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 2010	115
2.	ਜੁਰਮ ਦੇ ਪਾਤਰ	ਨਿਊ ਬੁਕ ਕੰਪਨੀ, ਜਲੰਧਰ ਪੰਜ ਰੁਪਏ—1968 ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ—ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 2010	155
3.	ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜੰਗਲ	ਰਾਜ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਜਲੰਧਰ ਪੰਜ ਰੁਪਏ—1969 ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ—ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 2010	120
4.	ਕੌਨ ਪ੍ਰਤੀਕੌਨ	ਹਜ਼ੂਰੀਆ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਕੰਪਨੀ, ਜਲੰਧਰ 5175 ਰੁਪਏ—1971 ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ—ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 2010	83
5.	ਮੈਲੀ ਪੁਸਤਕ	ਮੁਹਿੰਦਰਪਾਲ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ, ਜਲੰਧਰ ਅੱਠ ਰੁਪਏ—1973 ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ—ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 2010	96
6.	ਜਿੱਥੇ ਦੀਵਾਰਾਂ ਨਹੀਂ	ਕੇ. ਲਾਲ. ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, ਜਲੰਧਰ ਵੀਹ ਰੁਪਏ—1978 ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ—ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 2010	139
7.	ਕੰਪਿਊਟਰ ਕਲਚਰ	ਨਵਯੁਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ-6 ਪੈਂਤੀ ਰੁਪਏ—1985 ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ—ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 2010	128
8.	ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਟਾਪੂ	ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ-6 ਸੱਠ ਰੁਪਏ—1992 ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ—ਲੋਕਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 2010	120
9.	ਗੋਰੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ	ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ-6 225 ਰੁਪਏ—2010	160

ਸਮੁੱਚੇ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ

1.	ਅਘਰਵਾਸੀ (1955-1983)	ਨਵਯੁਗ ਪਲਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ-6 ਅੱਸੀ ਰੁਪਏ—1984	436
2.	ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ (1955-2005)	ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ-6 495 ਰੁਪਏ—2006	648
3.	ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (1955-2010)	ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ-6	2017

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਚੋਣਵੇਂ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ

1.	ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ (1955-1989)	ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ-6 140 ਰੁਪਏ—1989	322
2.	ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿੰਜਰੇ (1955-2000)	ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ 325 ਰੁਪਏ—2001	376
3.	ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਇਸਤਰੀ-ਮਰਦ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਾਲੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ)	ਕੁਕਨੁਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਜਲੰਧਰ 75 ਤੇ 40 ਰੁਪਏ—2002	111
4.	ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ-2 (ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਕ ਚੇਤਨਾ)	ਕੁਕਨੁਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਜਲੰਧਰ-2008	

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ (ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਵਿਚ)

1.	ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿੰਜਰੇ	ਇਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਸਕਾਫ਼ਤ, ਲਾਹੌਰ 450 ਰੁਪਏ—2000	432

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਗਹਿਨ ਅਧਿਅਨ

1.	*ਯੁਕਲਿਪਟਸ ਤੇ ਹੈਮਿੰਗਵੇ—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ ਲੇਖਕ : ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ—35 ਰੁਪਏ—1989	112
2.	**ਕਥਾ ਸਨਮੁਖ—ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਸੰਪਾ: ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ—140 ਰੁਪਏ—2001	168
3.	***ਕਥਾ ਸਨਮੁਖ-2—ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ ਸੰਪਾ: ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ—350 ਰੁਪਏ—2012	204

* "ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਯੂਕਲਿਪਟਸ ਤੇ ਅੱਗ" ਅਤੇ "ਇਕ ਹੋਰ ਹੈਮਿੰਗਵੇ" ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਹਿਨ ਅਧਿਅਨ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

** "ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਯੂਕਲਿਪਟਸ ਤੇ ਅੱਗ" ਅਤੇ "ਇਕ ਹੋਰ ਹੈਮਿੰਗਵੇ" ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਗਹਿਨ ਅਧਿਅਨ ਅਤੇ "ਹਮ ਛਿਣ" ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ ਡਾ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦਾ ਗਹਿਨ-ਅਧਿਅਨ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

*** "ਕਥਾ ਸਨਮੁਖ-2" ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਗਹਿਨ ਅਧਿਐਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ :

1. ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਯੂਕਲਿਪਟਸ ਤੇ ਅੱਗ -ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਡਾ. ਵਨੀਤਾ
2. ਇਕ ਹੋਰ ਹੈਮਿੰਗਵੇ - ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
3. ਹਮ ਛਿਣ -ਡਾ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ
4. ਸ਼ਾਦੀ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ -ਡਾ. ਅਕਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਾਹਲ
5. ਕੰਪਿਊਟਰ ਕਲਚਰ -ਮਨਜੀਤ ਮੀਤ (ਕੈਨੇਡਾ)

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਰਚਿਤ ਫੁਟਕਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ

1.	ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼	ਧਨਪਤ ਰਾਏ ਐਂਡ ਸਨਜ਼, ਜਲੰਧਰ	1979
	(ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ)	ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ	2006

ਵਾਰਤਕ : ਸਾਹਿਤਿਕ ਸ੍ਵੈ-ਜੀਵਨੀ

1.	ਮੇਰੀ ਸਾਹਿਤਿਕ ਸ੍ਵੈ-ਜੀਵਨੀ	ਪੰਜਾਬ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	1994
2.	ਐਟਸੈਟਰਾ-2 (ਰਚਨ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਲੇਖ)	ਤਰਲੋਚਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	2008
3.	ਐਟਸੈਟਰਾ-3 (ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ)	ਤਰਲੋਚਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	2008
4.	ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ, ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਤ (ਸਾਹਿਤਿਕ ਸ੍ਵੈ-ਜੀਵਨੀ)	ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ	2010
5.	ਐਟਸੈਟਰਾ-4 (ਮੁਲਾਕਤਾਂ ਤੇ ਫੁਟਕਲ ਲਿਖਤਾਂ)	ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ	2012

ਸਾਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਤੇ ਸੰਕਲਨ

1.	ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ੀਲ ਕਾਵਿ-ਦਰਪਨ	ਹਜ਼ੂਰੀਆ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਜਲੰਧਰ	1964
	(ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ)	ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ	2007
2.	ਮੇਰਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟ ਲੋਕ	ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ	1990
	(ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ)	ਤਰਲੋਚਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	2008
3.	ਐਟਸੈਟਰਾ-1 (ਖੋਜ-ਪੱਤਰ ਤੇ ਆਲੋਚਨਾ)	ਤਰਲੋਚਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	2008
4.	ਮੇਰਾ ਥੀਏਟਰ ਤੇ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ	ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ	2012

ਸੰਪਾਦਨ (ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ)

1.	ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ	ਰਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	1981
2.	ਕਵਿਤਾ ਸਨਮੁਖ	ਰਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	1994
	(ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ)	ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ	2007
3.	ਕਥਾ ਸਨਮੁਖ	ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ	2001
4.	ਕਥਾ ਸਨਮੁਖ-2	ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ	2012

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

5. ਪਰਵਾਸੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੇਅਰ (ਅਭਿਨੰਦਨ ਗ੍ਰੰਥ)
ਨਵਯੁੱਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ 1992

6. Wind Song (Poetry) ਇੰਡੋ-ਕਨੇਡੀਅਨ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼, ਸਰੀ, ਬੀ.ਸੀ., ਕੈਨੇਡਾ 1978

7. Wind Song-2 (Poetry) ਇੰਡੋ-ਕਨੇਡੀਅਨ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼, ਸਰੀ, ਬੀ.ਸੀ., ਕੈਨੇਡਾ 1984

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਚੋਣਵੀਂ ਕਵਿਤਾ-ਹੋਰ ਕਵੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ

1.	The Rebel Sound	Dave Book Centre, Nairobi, Kenya	1968
2.	The Voices of Dissent	Seema Parkashan, Jalandhar India	1972
3.	Indian Poetry Today (Volume One)	Indian Council for Cultural Relations, New Delhi	1974
4.	Green Snow	Vesta Publications, Cornwall, Ontario, Canada	1976
5.	Hundred Indian Poets	Oxford + IBH Publishing Company, India.	1977

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 7 ਵੀਡੀਓ-ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ, 7 ਵੀਡੀਓ-ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ, ਵੇਖਣ/ਸੁਣਨ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵੈਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਜਾ ਕੇ, **Autobiography** ਭਾਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ : **www.ravinder-ravi.com**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ

1. ਯੂਕਲਿਪਟਸ ਤੇ ਹੈਮਿੰਗਵੇ: (ਦੋ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਤ-ਅਧਿਅਨ)
ਲੇਖਿਕਾ : ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—1989

2. ਮੇਰਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟ ਲੋਕ
ਸੰਪਾਦਕ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—1990
ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ : ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ—2008

3. ਕਵਿਤਾ ਸਨਮੁਖ : 25 ਕੁ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਤ-ਅਧਿਅਨ
ਸੰਪਾਦਕ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਰਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—1994
ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2008

4. ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਰਚਨਾ ਸੰਸਾਰ
ਲੇਖਕ : ਪ੍ਰੋ. ਬ੍ਰਹਮ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਰਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—1999

5. ਕਥਾ ਸਨਮੁਖ : ਤਿੰਨ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਤ-ਅਧਿਅਨ
ਸੰਪਾਦਕ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ—2001

6. ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਮਾਨਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਲੇਖਿਕਾ : ਡਾ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮੱਲ੍ਹੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ—2002

7. ਨਾਟਕਕਾਰ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ
ਸੰਪਾਦਕ : ਡਾ. ਗੁਰੂਮੇਲ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2003

8. ਕਥਾਕਾਰ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ
ਸੰਪਾਦਕ : ਡਾ. ਗੁਰੂਮੇਲ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2004

9. ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ-ਕਲਾ
ਲੇਖਿਕਾ : ਦਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2006

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

10. ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਨਾਟ-ਚਿੰਤਨ
ਲੇਖਕ : ਡਾ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2007

11. ਕਵੀ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ
ਸੰਪਾਦਕ : ਮਨਜੀਤ ਮੀਤ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2008

12. ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ : ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਰਿਪੇਖ
ਲੇਖਕ : ਡਾ. ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਲੋਕ ਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ—2009

13. ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ
ਲੇਖਕ : ਮੁਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2011

14. ਮੇਰਾ ਥੀਏਟਰ ਤੇ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ
ਸੰਪਾਦਕ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿਲੀ—2012

15. ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ : ਪਾਠ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਅਧਿਐਨ
ਲੇਖਿਕਾ : ਮਨਮੀਤ ਕੌਰ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2012

16. ਕਥਾ ਸਨਮੁਖ-2 ਪੰਜ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਤ-ਅਧਿਐਨ
ਸੰਪਾਦਕ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2012

17. ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ "ਥੀਮ ਵਿਗਿਆਨਕ" ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
ਲੇਖਿਕਾ : ਡਾ. ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬੇਦੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2014

18. ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਸਾਹਿਤ-ਸੰਸਾਰ : ਸੰਵੇਦਨਾ ਤੇ ਸੁਹਜ-ਸੰਚਾਰ
ਲੇਖਿਕਾ : ਡਾ. ਕਿਰਨਦੀਪ ਕੌਰ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2014

19. ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਕਾਵਿ : ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤਣਾਓ-ਪਰਵਾਸੀ ਸੰਦਰਭ
ਲੇਖਿਕਾ : ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ—2015

ਨੋਟ : 55 ਪੁਸਤਕਾਂ—ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀਆਂ ਜਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਿਛਲੇ 27 ਸਾਲਾਂ (1987-2016) ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਉੱਤੇ ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਪੱਧਰ ਦਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ

ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ

1. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਮੱਲ੍ਹੀ
ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ
ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਮਾਨਵੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਾਸਾਰ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਰਤ
ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ 2002 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ

2. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ
ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਸ. ਪ. ਸਿੰਘ
ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਧਿਅਨ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਰਤ
ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ, 2005 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ

3. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬੇਦੀ
ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਥੀਮ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਦਿੱਲੀ, ਭਾਰਤ
ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ, 2008-2009 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ

4. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਕਿਰਨਦੀਪ ਕੌਰ
ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ
ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਰਚਨਾ ਸੰਸਾਰ : ਸੰਵੇਦਨਾ ਤੇ ਸੁਹਜ-ਸੰਚਾਰ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਭਾਰਤ
ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ, 2013 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ

5. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਚਿੰਤਨ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ
ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ, 2016 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਇਸ ਸਮੇਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ

1. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੰਬੋਜ
   ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਕਿਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ
   ਵਿਸ਼ਾ : ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ
   ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਲਵਲੀ ਪਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਫਗਵਾੜਾ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ

2. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਕਰਮਜੀਤ ਕੌਰ
   ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ
   ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਰੰਗਮੰਚਕੀ ਅਧਿਅਨ
   ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਭਾਰਤ

3. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਮੁਕੇਸ਼ ਲਤਾ
   ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਹਿਰੂ
   ਵਿਸ਼ਾ : ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ
   ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ

4. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
   ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਸਲ
   ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਧਿਅਨ
   ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਭਾਰਤ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਉੱਤੇ ਐਮ. ਫਿਲ. ਪੱਧਰ ਦਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ

ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ

1. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਅਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
   ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
   ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਚੇਤਨਾ
   ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਰਤ
   —ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ 1985-86 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ।

2. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ
   ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧੀਰ
   ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਅਧਿਅਨ
   ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਭਾਰਤ
   —ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ 1987-88 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ।

3. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ
   ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ
   ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ "ਪਿਆਸਾ ਬੱਦਲ" ਦਾ ਕਾਵਿ-ਅਧਿਅਨ
   ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਦਿੱਲੀ, ਭਾਰਤ
   —ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ 1991-92 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ।

4. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਦਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ
   ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧੀਰ
   ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ-ਕਲਾ
   ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਭਾਰਤ
   —ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ 2003-2004 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ।

5. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਮੁਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ
   ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਰਸ਼ੀ
   ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ "ਸੂਰਜ ਨਾਟਕ" ਦਾ ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਅਧਿਅਨ
   ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਦਿੱਲੀ, ਭਾਰਤ
   —ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ 2006 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

6. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ
ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਰਘਬੀਰ ਕੌਰ
ਵਿਸ਼ਾ : ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ "ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ " ਤੇ "ਸਿਫ਼ਰ ਨਾਟਕ" ਦਾ ਅਧਿਐਨ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਰਤ
—ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ 2007-2008 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ।

7. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਮਨਮੀਤ ਕੌਰ
ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ, "ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ : ਪਾਠ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਅਧਿਐਨ"
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਦਿੱਲੀ
—ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ 2009-10 ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ।

8. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ
ਨਿਗਰਾਨ : ਡਾ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਵਿਸ਼ਾ : ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤਣਾਉ (ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ-ਕਾਵਿ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ)
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਲਵਲੀ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਫਗਵਾੜਾ, ਪੰਜਾਬ
—ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ 2015 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ।

ਐਮ. ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਦੂਜਾ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਰਚੇ ਲਈ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ

1. ਖੋਜਾਰਥੀ : ਪਰਮਦੀਪ ਭੁੱਲਰ
ਨਿਗਰਾਨ : ਪ੍ਰੋ. ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਥਿੰਦ
ਵਿਸ਼ਾ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ : "ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ"-ਇਕ ਅਧਿਅਨ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ : ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਰਤ
—ਇਹ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ 1974-75 ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

	ਪੁਰਸਕਾਰ	ਵਲੋਂ (ਇਦਾਰਾ)	ਸਾਲ
1.	ਸਾਲ 1965 ਦੀ ਸਰਬੋਤਮ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ "ਬਿੰਦੂ" ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਬੋਰਡ, ਜਲੰਧਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	1965
2.	ਸਾਲ 1965 ਦੀ ਸਰਬੋਤਮ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ "ਬਿੰਦੂ" ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਬਾਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	1965
3.	ਪਿਛਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਰਬੋਤਮ ਨਾਟ-ਪੁਸਤਕ "ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ" ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਫ਼ੋਰਮ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ	1975
4.	ਸਾਲ 1974 ਦੀ ਸਰਬੋਤਮ ਕਾਵਿ-ਨਾਟ ਪੁਸਤਕ "ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ" ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਬਾਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	1976
5.	ਸਾਲ 1979 ਦੀ ਸਰਬੋਤਮ ਗੱਦ-ਪੁਸਤਕ "ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼" ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਬੋਰਡ, ਜਲੰਧਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	1979
6.	ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ (ਬਦੇਸ਼ੀ)	ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	1980
7.	ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪੰਜਾਬ ਆਰਟਸ ਕੌਂਸਲ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ	1980
8.	ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ 'ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ' ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਾਸਤੇ	ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	1983
9.	ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ, ਟਰਾਂਟੋ, ਕੈਨੇਡਾ	1989
10.	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਭਾਰਤ	1992
11.	ਸਾਈਂ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਏਸ਼ੀਅਨ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਡੈਨਮਾਰਕ	1993
12.	ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ, ਅਮਰੀਕਾ	1994

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

13.	ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਸਾਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੇਂਦਰ (ਰਜਿ.), ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	1994
14.	ਪੋਇਟ ਆਫ਼ ਦ ਯੀਅਰ ਅਵਾਰਡ Poet of the Year Award	Alumni of The World University, Cornwall, Canada	1996
15.	Man of the Peace Award	ਅਦੀਬ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ, (ਸਾਹਿਰ ਕਲਚਰਲ ਅਕਾਦਮੀ), ਲੁਧਿਆਣਾ, ਭਾਰਤ	1997
16.	ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਹਿਸਦੀ (Millenium) ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਭਾਰਤ	2000
17.	ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਭਾਰਤ	2001
18.	ਸਮੁੱਚੀ ਸਾਹਿਤ-ਸੇਵਾ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਇੰਡੋ-ਕਨੇਡੀਅਨ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਸਰੀ, ਬੀ.ਸੀ. ਕੈਨੇਡਾ	2005
19.	ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ Life-Time Achievement Award	ਇਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਸਕਾਫ਼ਤ, ਲਾਹੌਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ	2006
20.	ਤਮਗ਼ਾ-ਏ-ਹੁਸਨ-ਏ-ਕਾਰਕਰਦਗੀ Pride of Performance Award	World Institute of Punjabi Literature and Heritage, Lahore, Pakistan	2006
21.	ਸੋਨ ਤਮਗ਼ਾ (Gold Medal) ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕਾਂ ਵਾਸਤੇ	ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਐਂਡ ਆਰਟਿਸਟਸ, ਲਾਹੌਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ	2006
22.	ਸੌ ਸਾਲਾ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਦਿਵਸ ਯਾਦਗਾਰੀ "ਵਿਲੱਖਣ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ"	ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਵੈਨਕੂਵਰ, ਬੀ.ਸੀ., ਕੈਨੇਡਾ	2006
23.	ਫੈਲੋਸ਼ਿਪ	ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ, ਲਿਸਟਰ, ਇੰਗਲੈਂਡ	2007
24.	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅਵਾਰਡ ਆਫ਼ ਡਿਸਟਿੰਕਸ਼ਨ	ਸਿਪਸਾ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ, ਟਰਾਂਟੋ, ਕੈਨੇਡਾ	2007

25.	ਸਰਬ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪਰਵਾਸੀ ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ, ਟਰਾਂਟੋ, ਕੈਨੇਡਾ	2008
26.	Honorary Life Time Membership Awrad	ਨਿਸਗਾ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ, ਨਿਊ ਆਏਐਂਸ਼, ਬੀ.ਸੀ., ਕੈਨੈਡਾ	2010
27.	ਨਾਟ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ	ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟ ਅਕਾਦਮੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਭਾਰਤ	2011
28.	ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ, ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਸਰੀ, ਬੀ.ਸੀ., ਕੈਨੇਡਾ	2011
29.	ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ	(ਓਨਬ਼) ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ, ਵੈਨਕੂਵਰ, ਕੈਨੇਡਾ	2011
30.	ਇਕਬਾਲ ਅਰਪਨ ਯਾਦਗਾਰੀ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਅਰਪਨ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ, ਕੈਲਗਰੀ, ਅਲਬਰਟਾ, ਕੈਨੇਡਾ	2012
31.	ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਸੀ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਕਲੱਬ, (ਕੈਨੇਡਾ)	2013
32.	ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅਵਾਰਡ ਆਫ਼ ਡਿਸਟਿੰਕਸ਼ਨ	ਸਿਪਸਾ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ, ਟਰਾਂਟੋ, ਕੈਨੇਡਾ	2015

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

	ਸੰਸਥਾ	ਸਾਲ
1.	ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ, ਨੈਰੋਬੀ, ਕੀਨੀਆਂ	1974
2.	ਮਾਸਕ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ', ਜਲੰਧਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	1976
3.	ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ (ਰਜਿ.), ਜਗਤਪੁਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	1981
4.	ਮਾਸਕ 'ਅਕਸ' ਮੰਚ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਭਾਰਤ	1993 ਤੇ 2001
5.	ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ	1993
6.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	1993
7.	ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਫੋਰਮ, ਲਿਸਟਰ, ਇੰਗਲੈਂਡ (U.K.)	1995
8.	ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, ਗਲਾਸਗੋ, ਸਕਾਟਲੈਂਡ (U.K.)	2000
9.	ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	2001
10.	ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਰਜਿ.), ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	2001
11.	ਸਿਰਜਣਾ ਸੰਗਮ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	2001
12.	ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ, ਪਟਿਆਲਾ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	2001
13.	ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਫੋਰਮ, ਪਟਿਆਲਾ ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	2001
14.	ਰਚਨਾ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ, ਨਾਭਾ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	2001
15.	ਲਾਇਲਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਜਲੰਧਰ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	2002
16.	ਨਿਸਗਾ ਸਕੂਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਨਿਊ ਆਏਐਂਸ਼, ਬੀ.ਸੀ. ਕੈਨੇਡਾ	2003
17.	ਨਿਸਗਾ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ, ਨਿਊ ਆਏਐਂਸ਼, ਬੀ.ਸੀ. ਕੈਨੇਡਾ	2004
18.	ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ	2004
19.	ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੰਸਥਾ, ਲਾਹੌਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ	2006
20.	ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਭਾਰਤ	2006
21.	ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਰਜਿ.), ਜਲੰਧਰ, ਭਾਰਤ	2006
22.	ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ, ਜਗਤਪੁਰ (ਰਜਿ.),ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਭਾਰਤ	2006
23.	ਅਦਾਰਾ ਵੀਯਨਜ਼ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ, ਟੀ.ਵੀ., ਬਰੈਂਪਟਨ, ਕੈਨੇਡਾ	2007
24.	ਰਚਨਾ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ, ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.), ਨਾਭਾ	2008
25.	ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ (ਰਜਿ.), ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	2008
26.	ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ	2008
27.	UBC ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ, ਏਸ਼ੀਅਨ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਬੀ.ਸੀ., ਕੈਨੇਡਾ	2010
28.	ਪੰਜਾਬੀ ਅਦਬੀ ਸੰਗਤ, ਸਰੀ, ਬੀ.ਸੀ., ਕੈਨੇਡਾ	2013
29.	ਸੁੱਖੀ ਬਾਠ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ, ਸਰੀ, ਬੀ.ਸੀ., ਕੈਨੇਡਾ	2014

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਇਆਪਾ (I.A.P.A.A.) ਤੇ ਇਸ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਇਆਪਾ (ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਆਥਰਜ਼ ਐਂਡ ਆਰਟਿਸਟਸ) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਮੈਂ, ਡਾ. ਗੁਰੂਮੇਲ, ਸ੍ਵਰਗੀ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੇਅਰ (ਸੰਪਾਦਕ: ਇੰਡੋ-ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਇਮਜ਼), ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਭੂਪਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਆਦਿ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, 3 ਜੁਲਾਈ, 1978 ਨੂੰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ 1981 ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਹੇਠਾਂ 'ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ' ਨਾਮ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 12 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ 100 ਕੁ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਲੋਕ ਮੰਚ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਬਾਹਰਲਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ 1979 ਵਿਚ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 1980 ਵਿਚ 500 ਡਾਲਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ/ਪੱਤਰਕਾਰ/ਕਲਾਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹੁਣ ਤਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲੇਖਕਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ :

1.	ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ	ਭਾਰਤ	1980
2.	ਫ਼ਖਰ ਜ਼ਮਾਨ	ਪਾਕਿਸਤਾਨ	1981
3.	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ	ਭਾਰਤ	1982
4.	ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ	ਡੈਨਮਾਰਕ	1982
5.	ਅਜੀਤ ਕੌਰ	ਭਾਰਤ	1983
6.	ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ	ਇੰਗਲੈਂਡ	1983
7.	ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ	ਭਾਰਤ	1984
8.	ਡਾ. ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ	ਭਾਰਤ	1985
9.	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ	ਭਾਰਤ	1986
10.	ਡਾ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤ	1986
11.	ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਰੰਧਾਵਾ	ਪਾਕਿਸਤਾਨ	1986
12.	ਅਜਾਇਬ ਕਮਲ	ਕੀਨੀਆ	1986
13.	ਡਾ. ਗੁਰੂਮੇਲ	ਅਮਰੀਕਾ	1986
14.	ਦੇਵ	ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ	1986
15.	ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਗਿੱਲ	ਇੰਗਲੈਂਡ	1986
16.	ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤ	1987
17.	ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ	ਭਾਰਤ	1988
18.	ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ	ਭਾਰਤ	1989
19.	ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਚਿਤਰਕਾਰ)	ਕੈਨੇਡਾ	1989
20.	ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤ	1990
21.	ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ	ਭਾਰਤ	1990
22.	ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਲਖ	ਭਾਰਤ	1990
23.	ਡਾ. ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	ਭਾਰਤ	1991
24.	ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਅਕਸ)	ਭਾਰਤ	1992
25.	ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੇਅਰ	ਕੈਨੇਡਾ	1992
26.	ਡਾ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਸਿਰਜਣਾ)	ਭਾਰਤ	1993
27.	ਡਾ. ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗ	ਭਾਰਤ	1994
28.	ਡਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ	ਕੈਨੇਡਾ	1994
29.	ਡਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਆਰ	ਭਾਰਤ	1995
30.	ਡਾ. ਮਨਜੀਤਪਾਲ ਕੌਰ	ਭਾਰਤ	1996
31.	ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ	ਭਾਰਤ	1997
32.	ਪ੍ਰੋ. ਬ੍ਰਹਮਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤ	1997
33.	ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਂਕੇ	ਭਾਰਤ	1998
34.	ਇਲਿਆਸ ਘੁੰਮਣ	ਪਾਕਿਸਤਾਨ	1998
35.	ਅਮਰ ਜਯੋਤੀ	ਨੀਦਰਲੈਂਡਜ਼	1998
36.	ਡਾ. ਅਖਤਰ ਹੁਸੈਨ ਅਖਤਰ	ਪਾਕਿਸਤਾਨ	1999
37.	ਜਸਬੀਰ ਭੁੱਲਰ	ਭਾਰਤ	2000
38.	ਅਜੀਤ ਰਾਹੀ	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	2000
39.	ਬਲਿਹਾਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ	ਇੰਗਲੈਂਡ	2000
40.	ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹਲਵਾਰਵੀ	ਭਾਰਤ	2000
41.	ਅਵਤਾਰ ਜੌੜਾ	ਭਾਰਤ	2001
42.	ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤ	2002
43.	ਪ੍ਰੋ. ਰਾਸ਼ਦ ਹਸਨ ਰਾਣਾ	ਪਾਕਿਸਤਾਨ	2005
44.	ਪ੍ਰੋ. ਆਸ਼ਿਕ ਰਹੀਲ	ਪਾਕਿਸਤਾਨ	2006
45.	ਡਾ. ਵਨੀਤਾ	ਭਾਰਤ	2007
46.	ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤ	2008
47.	ਪ੍ਰਮਿੰਦਰਜੀਤ	ਭਾਰਤ	2009
48.	ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ	ਭਾਰਤ	2010
49.	ਮਨਜੀਤ ਮੀਤ	ਕੈਨੇਡਾ	2010
50.	ਗੁਰਦਿਆਲ ਕੰਵਲ	ਕੈਨੇਡਾ	2010

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

51.	ਚਰਨ ਸਿੰਘ	ਕੈਨੇਡਾ	2011
52.	ਡਾ. ਨਿਗਹਤ ਖੁਰਸ਼ੀਦ	ਪਾਕਿਸਤਾਨ	2012
53.	ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ	ਭਾਰਤ	2013
		(ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਨਟ ਸਮਰਾਟ ਪੁਰਸਕਾਰ)	

ਇਆਪਾ ਦੀ ਸ਼ਾਖ: 'ਸਾਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ, ਕੈਨੇਡਾ' ਵਲੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ/ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ 'ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ-ਚਿੰਨ੍ਹ, ਪੱਤਰ ਤੇ 500 ਡਾਲਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

1.	ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ	ਭਾਰਤ	1983
2.	ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ	ਭਾਰਤ	1984
3.	ਡਾ. ਮ. ਸ. ਰੰਧਾਵਾ	ਭਾਰਤ	1985
4.	ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਫ਼ੀਰ	ਭਾਰਤ	1986-87
5.	ਕੇਵਲ ਧਾਲੀਵਾਲ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਵਿਸ਼ਵ ਰੰਗਕਰਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ)	ਭਾਰਤ	2014

-ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

ਜਨਵਰੀ 1, 2017

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਪੁਸਤਕ ਦਰਸ਼ਨ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਅਸਤਿਤਵ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗਾਥਾ : "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ"

"ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ" ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਚੌਦ੍ਹਵਾਂ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਹੈ। 1974 ਵਿਚ, ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ "ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ" ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ 42 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਰਿਹਾ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਵਿਕੋਲਿਤਰਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਲੇਖਕ ਹੈ।

ਰਵੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ : "ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਹੋਂਦ, ਹੋਣ ਅਤੇ ਨਿਹੋਂਦ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵਾਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੀ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਖਣ-ਪਰਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਪਰਬੁੱਧ ਸੋਚ ਵਾਲਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਨਾਟਕਕਾਰ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਹਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਗਲੋਬਲੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤ੍ਰਸਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖੋਹ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅੱਕੀਂ ਪਲਾਹੀਂ ਹੱਥ ਮਾਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜੋਕਾ ਆਧੁਨਿਕ ਮਨੁੱਖ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਨਿਹੋਂਦ ਵਿਚਲੇ ਫਾਸਲੇ 'ਤੇ ਤੁਰਦਾ ਪਾਂਧੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਨਿਹੋਂਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਊਲ-ਜਲੂਲ ਸੋਚ, ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ, ਵਿਵਸਥਾ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਹਨ। ਬਿਕਮਿੰਗ (ਹੋਣ) ਅਤੇ ਨਥਿੰਗਨੈਸ (ਨਿਹੋਂਦ) ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੀ ਆਧੁਨਿਕ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਦੌਰ ਥਾਣੀਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਅਤਿਵਾਦ, ਆਈਸਿਸ ਦੇ ਖ਼ੂਨੀ ਵਰਤਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਅਤਿਵਾਦ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਨੂੰ ਨਿਹੋਂਦ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਾਮ-ਤ੍ਰਿਪਤੀ, ਮੁਹੱਬਤ ਅਤੇ ਜਿਊਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ। ਮਸਖਰੇ, ਮਸਖਰੀ ਦੀਆਂ ਵਿਅੰਗ-ਟਿਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਉਲਟਬਾਜ਼ੀਆਂ (ਕਬੀਰ ਵਾਲੀਆਂ) ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦੇ ਕਈ ਝਲਕਾਰੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੰਡੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਸ ਦੇ ਤਨ ਤੇ ਜ਼ਿਹਨ 'ਤੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ-ਕਾਵਿ ਟੱਪਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਚੰਗਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਮੰਚਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਢੁੱਕਵੇਂ ਤੇ ਸੁਚੱਜੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਆਲਮੀਂ ਖਤਰਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਣੀ ਅਤੇ ਹੋਂਦ ਪ੍ਰਤੀ ਆਸਵੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਆਸ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਦਿੰਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦੇ ਰੂ-ਬਰੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਆਧੁਨਿਕ ਮਨੁੱਖ ਜਿਊਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ।

–ਕੇ.ਐਲ. ਗਰਗ

'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ', ਸਤੰਬਰ 11, 2016, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਸੱਚ ਦਾ ਹੋਕਾ : *"ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ"

ਚਰਚਾ ਅਧੀਨ ਪੁਸਤਕ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਵਲੋਂ ਰਚਿਆ 14ਵਾਂ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਹੈ। ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਬੜਾ ਚਰਚਿਤ ਹਸਤਾਖਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਉੱਘੇ ਰੰਗਕਰਮੀਆਂ ਨੇ, ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਖੇਡੇ ਵੀ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਿਚ, ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਾਂਗ, ਨਵੀਨਤਮ ਜੁਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਡਰੀ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵੀ। ਅਸਲ 'ਚ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਹੈ।

ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਤੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਨਿਰਖਣ ਪਰਖਣ ਦਾ ਕੀਤਾ ਇਹ ਯਤਨ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਅੱਜ ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਆਂਤਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਡਰ, ਖਤਰੇ ਅਤੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਹੰਢਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਲੋਕ, ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਮਹਿਜ਼ ਪਾਖੰਡ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਕੁਲ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਡਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ। ਹੋਂਦ ਯਾਨੀ ਕਿ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ, ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਂਗ ਯਾਨੀ ਕਿ ਨਿਹੋਂਦ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਪਾਤਰ ਕਵੀ, ਇੱਕ, ਦੋ, ਔਰਤ, ਕਵਿੱਤਰੀ, ਮਸਖਰਾ, ਮਸਖਰੀ, ਆਈਸਿਸ ਕਮਾਂਡਰ, ਆਈਸਿਸ ਸੈਨਿਕ-ਇਕ ਤੇ ਦੋ, ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਥਾਂ ਟੋਲੀ-1, ਅਤੇ 2 ਆਦਿ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਤੇਰਾਂ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਕਾਂਡ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਆਂਤਰਿਕ ਅਤੇ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਐਨ ਸਮਾਨੰਤਰ ਤੁਰ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸਦੀ ਨਿਹੋਂਦ। ਆਓ ਕੁਝ ਸੰਵਾਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਈਏ :

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਅਸੀਂ ਜਿਊਣ ਲਈ ਜੰਮਦੇ
ਪਰ ਮਰਨ ਲਈ ਜਿਊਂਦੇ ਹਾਂ

ਸਾਡਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਫਟ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਵਰਗਾ

ਅਸੀਂ ਹੋਣ ਹੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ
ਨਿਹੋਂਦ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹਾਂ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਣਬਣ ਹੋ ਗਈ ਏ
ਸ਼ੋਰਾਂ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਖੜੋ ਗਈ ਏ
ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਸਿਰ ਨਹੀਂ
ਗਰਦਿਸ਼ ਵਿਚ ਕੁਲ ਲੋਕਾਈ ਏ

ਚਿੰਤਨ ਵੀ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਮੱਘਦੇ
ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ

ਲੱਖ ਕਰੋੜ 'ਚ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹਵੇ
ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਰੁਪੱਈਆ ਖੋਟਾ

ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਇਸ ਯੁੱਗ ਅੰਦਰ
ਬੱਚੇ ਬਣਦੇ ਪਏ ਮਸ਼ੀਨਾਂ

ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਏ
ਮੇਰ ਤੇਰ ਵਿਚ ਪਾਟਣ ਲੱਗੇ

ਅੱਜ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਰਾਸਦੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸੰਵਾਦ :

ਬਾਹਰ ਵੀ ਤੁਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ
ਅੰਦਰ ਵੀ ਮੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ
ਇਸ ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ ਦੀ ਟੱਕਰ ਵਿਚ
ਇਹ ਕੈਸੀ ਰੁੱਤ ਖਲਾਈ ਏ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਇਕ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਸਖਰਾ :

ਬੋਲਾ ਰਾਜਾ ਅੰਨ੍ਹੀਂ ਰਾਣੀ
ਪਰਜਾ ਗੁੰਗਿਆਂ ਦੀ ਹੈ ਢਾਣੀ
ਤਸਕਰਾਂ, ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਪੌਂ ਬਾਰਾਂ
ਮੁਨਸਫ ਦੀ ਵੀ ਅੱਖ ਹੈ ਕਾਣੀ

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਆਤੰਕਵਾਦ ਦੀ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ 'ਚ ਵਿਲੱਖਣ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਦਰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਇਕ ਉਮੀਦ ਵੀ ਜਤਾਈ ਹੈ। ਆਓ ਦੇਖੀਏ ਜ਼ਰਾ :

ਅੱਤਵਾਦੀ ਦੀ ਅੱਖ ਸੁਤੰਤਰ ਵੇਖੇ ਨਾ
ਇਹ ਦੇਖੇ ਉਹ, ਜੁ ਅਸੀਂ ਦਿਖਾਈਏ
ਪੋਚੀ ਹੋਈ ਫੱਟੀ ਦੇ ਉੱਤੇ
ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਪੂਰਨੇ ਪਾਈਏ

ਅੱਲਾ, ਈਸ਼ਵਰ, ਗੌਡ ਅਪੰਗ ਨੇ
ਰਾਜ ਕਰੇ ਸ਼ੈਤਾਨ
ਸੋਚ, ਆਤਮਾ ਘਾਇਲ ਹੋਈ
ਭਾਸ਼ਾ, ਸੱਭਿਅਤਾ ਲਹੂ ਲੁਹਾਣ
ਧਰਮ, ਸਿਆਸਤ ਉਲਝ ਗਏ ਨੇ
ਨਫਰਤ, ਜੰਗ ਘਮਸਾਣ
ਪਾਗਲਪਨ ਦੀ ਆਈ ਸੁਨਾਮੀਂ
ਘਰ, ਘਰ ਮੜ੍ਹੀ ਮਸਾਣ
ਬਲੀ ਚੜ੍ਹੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਤੇ ਬੱਚੇ
ਕਤਲ ਹੀ ਹੈ ਈਮਾਨ
ਮੰਦਰ, ਮਸਜਿਕ, ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ,
ਗਿਰਜੇ ਦਾ ਅਪਮਾਨ
ਮੱਘੇ ਕੱਢਦਾ ਫਿਰੇ ਦਰਿੰਦਾ
ਪੀਰ, ਪੈਗਬੰਰ ਪੂਛ ਹਿਲਾਣ
ਆਪਣੀ ਸਿਖਰੋਂ ਡਿੱਗਾ ਆਪੇ
ਜ਼ਾਲਮ ਬਣ ਇਨਸਾਨ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

'ਕਾਫਿਰ' ਕਹਿ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰਨ ਵਿਚ
ਆਤੰਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ
ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ 'ਨ੍ਹੇਰੀ ਝੁੱਲੀ
ਕਹਿਰ ਗਹਿਰ ਅਸਮਾਲ

ਜਦੋਂ ਸੂਤਰਧਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਵਾਦ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਹੰਝੂ ਤੈਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਾ, ਸਾਡੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਚ ਆਈਆਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਤੇ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਨਾਂ-ਪੱਖੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਵਿਅਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫੈਲੇ ਆਤੰਕ ਨੂੰ, ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਮਿਲਕੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ:

ਵਿਸ਼ਵ ਖੌਫ ਨੂੰ ਤੋੜੇਗੀ ਹੁਣ
ਵਿਸ਼ਵ ਕੌਲੀਸਨ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ
ਰੱਕਤਬੀਜ ਦੀ ਰੱਤ ਪੀਣ ਲਈ
ਦੁਰਗਾ ਕੀਤੀ ਖੂਬ ਤਿਆਰੀ

ਬਾਬਾ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, ਉਹਦੇ ਵਾਂਗ ਹੀ, ਸੱਚ ਦਾ ਗਲੀ ਗਲੀ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ 'ਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਖੁਸ਼-ਆਮਦੀਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਪੁਸਤਕ : ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ ਲੇਖਕ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ, ਪੰਨੇ : 216, ਮੁੱਲ : 325 ਰੁਪਏ

-ਪ੍ਰਿੰ. ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਾਇਰ
ਮਾਸਿਕ 'ਅਕਸ' (ਸਤੰਬਰ, 2016), ਪੰਨਾ 36, ਦਿੱਲੀ, ਭਾਰਤ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਨਵੀਨ ਜੁਗਤਾਂ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਪ੍ਰਯੋਗ : "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ"

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ 14ਵੇਂ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਵਿਚ ਨਵੀਨ ਜੁਗਤਾਂ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਅਜੋਕੇ ਨਾਟਕਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰੰਗਕਰਮੀਆਂ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਧਾਰਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਅਜੋਕਾ ਵਿਸ਼ਵੀ ਮਾਨਵ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਅਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲੁਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਨਵ 'ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ' ਦੇ ਅਸਤਿਤਵਵਾਦੀ ਝੰਜਟਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਗੁਆਚਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਾ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਜਾਂ ਸਹਿਜ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਬੋਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੇ ਤੇਰਾਂ ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਿਰਜੇ ਹਨ। ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਿਆਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕੋਰਸ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ 'ਟੋਲੀ ਇਕ' ਅਤੇ 'ਟੋਲੀ ਦੋ' ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਪਰੰਤ ਔਰਤ, 1, 2, ਕਵੀ, ਕਵਿੱਤਰੀ, ਮਸਖਰਾ, ਮਸਖਰੀ, ਆਈਸਿਸ ਕਮਾਂਡਰ, ਆਈਸਿਸ ਸੈਨਿਕ 1, 2 ਅਤੇ ਹੋਰ 1, 2 ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਸਮਕਾਲੀਨ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਆਂਤਰਿਕ ਸੰਕਟਾਂ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਪਾਤਰ ਕਵੀ ਦੁਆਰਾ ਅਲਾਪਿਆ ਇਹ ਬੋਲ, ਕਿ :

ਬਾਹਰ ਵੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ
ਅੰਦਰ ਵੀ ਮੁੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ
ਇਸ ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ ਦੀ ਟੱਕਰ ਵਿੱਚ
ਇਹ ਕੈਸੀ ਰੁੱਤ ਖਲਾਈ ਏ ?
ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਣਬਣ ਹੋ ਗਈ ਏ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਸ਼ੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚੁੱਪ ਖੜੋ ਗਈ ਏ
ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਸਿਰ ਨਹੀਂ
ਗਰਦਸ਼ ਵਿਚ ਕੁਲ ਲੋਕਾਈ ਏ

ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਨੁਕਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਔਰਤ, 1, 2, ਕਵਿੱਤਰੀ ਅਤੇ ਮਸਖਰਾ-ਮਸਖਰੀ ਜਿਹੇ ਪਾਤਰ ਅਜੋਕੇ ਮਾਨਵ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੇ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਸੋਚ, ਚਿੰਤਨ ਜਿਹੇ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਯਥਾਰਥ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿਚ ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਜ਼ਾਵੀਆ (ਕੋਨ) ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

ਲੇਖਕ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁੱਕ ਸ਼ਾਪ
ਦਿੱਲੀ, ਮੁੱਲ : 325 ਰੁਪਏ, ਪੰਨੇ : 216

–ਡਾ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ

'ਅਜੀਤ', ਜਲੰਧਰ, ਭਾਰਤ, 31 ਜੁਲਾਈ, 2016

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਲੱਪ ਕੁ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਸਮੇਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ : "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ"

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸਾਹਿਤਕ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਬਾਬਾ ਬੋਹੜ ਸ੍ਰੀ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਹੁਰਾਂ ਨਾਲ ਫਿਰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਵਿਚ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਖਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਸ਼ਬਦ 'ਚੋਂ ਹੀ ਗਿਆਨ ਡੁੱਲ੍ਹ ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਉਹ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਕਿ ਬੱਸ ਉਹ ਬੋਲੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸੁਣੀ ਜਾਈਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਨਾਟਕ "ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ" ਕਿਤਾਬੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਹਾਲੇ ਕਿ ਕਾਵਿ ਨਾਟਕ ਵਿਧਾ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਨਜਾਣ ਹਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿਤਾਬ ਰਵੀ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਸਮਰੱਥ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਧਾ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗਰੰਟੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰਵੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚਲਾ ਵਿਸਮਾਦ ਜ਼ਰੂਰ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਾਵਿ ਨਾਟਕ ਲਿਖਣਾ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕੀ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮੇਟਣਾਂ, ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਬੋਲਚਾਲ, ਵੇਸ਼-ਭੂਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੰਚ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਹਰ ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਲੇਖਕ ਦੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਜੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਟਕ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਖੇਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ।

ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕਵੀ, ਕਵਿੱਤਰੀ, ਮਸਖਰਾ, ਆਈਸਿਸ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ ਅਤੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਹੋਰ ਆਮ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸੋਚ, ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦੀ, ਆਈਸਿਸ ਦੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਕੱਟੜਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫ਼ਰਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣੇ ਕਾਵਿਕ ਸੰਵਾਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਾਟਕ ਆਪਣੇ ਅਸਤਿਤਵ ਪ੍ਰਤੀ ਕਾਵਿਕ ਸੰਵਾਦਾਂ ਦਾ ਮਜਮੂਆ ਹੈ।

ਅਤੇ
"ਅਸੀਂ ਜਿਊਣ ਲਈ ਜੰਮਦੇ
ਪਰ ਮਰਨ ਲਈ ਜਿਊਂਦੇ ਹਾਂ।"
ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ

ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਉੱਚ ਪਾਏ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹੈ। ਪੇਸ਼ ਹਨ ਕੁਝ ਅੰਸ਼

ਅਜੋਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਵਾਸਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਆਮ ਪਾਤਰ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਾਇਆ ਗਿਐ:

ਹੋਂਦ ਆਪਣੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਮਝਣ,
ਦਾ ਯਤਨ ਫਿਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।
ਫੇਰ ਧੂੰਆਂ ਫੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ,
ਫੇਰ ਧੂੰਆਂ ਫੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਔਰਤ ਦੀ ਮਰਦ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਕਵਿੱਤਰੀ ਪਾਤਰ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹਨਾਂ ਸਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਣਾ ਵੀ ਕਮਾਲ ਹੈ :

ਛਾਂ ਵੀ, ਧੁੱਪ ਵੀ,
ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ
ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ।
ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਲਈ,
ਸੂਰਜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਨਸਾਨੀ ਭਟਕਣ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਕ ਕਵੀ ਪਾਤਰ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ :

ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਪੁੱਠਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪੁੱਠਾ
ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।
ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਜੀਵਣ ਦੀ ਥਾਵੇਂ,
ਮ੍ਰਿਗਜਲੀ ਵਿਚ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਘੋਲ ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ :

ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ ਦੇ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡੇ,
ਅੱਕ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਥੱਕ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ।
ਮੰਤਵ-ਹੀਣੀ ਜੀਵਨ ਕਿਰਿਆ,
ਸ਼ੂਨਯ-ਬੋਧ 'ਚੋਂ ਚੱਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ।

ਆਈਸਿਸ ਕਮਾਂਡਰ ਅਤੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਜੀ ਨੇ :

ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ,
ਜਹਾਦ ਹੈ ਜਿਹਾਦੀ ਨੇ।
ਪਿੰਡਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ,
ਈਨ ਮੰਨਣੀ ਆਬਾਦੀ ਨੇ।

ਅਤੇ

ਸ਼ਰੀਆ ਦੇ ਕਨੂੰਨ ਚੱਲਦੇ,
ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ਤ ਏ।
ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਲਈ ਹੋਂਦ ਸਾਡੀ,
ਜਿਊਂਦੀ ਮੌਤ ਕਯਾਮਤ ਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਪਾਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੈ। ਪਾਤਰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚਲੀ ਨਿਹੋਂਦ 'ਤੇ ਝੂਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੰਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਕਾਵਿਕ ਸਤਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਸਮੋਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਜ਼ਿਹਨੀ ਪੱਧਰ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਲੱਪ ਕੁ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਮੇਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ।

ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਛਪੇ ਅਤੇ ਖੇਡੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਬਾਕੀ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਹੈ। ਕਿਹੜਾ ਨਾਟਕ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕਿਸ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾਟਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਕੀ ਸੀ, ਨਾਟਕ ਦੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰਹੀ, ਹੁੰਗਾਰਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਿਆ, ਇਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 14 ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ :

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

1. ਬੀਮਾਰ ਸਦੀ, 2. ਚੌਕ ਨਾਟਕ, 3. ਰੂਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, 4. ਸਿਫ਼ਰ ਨਾਟਕ, 5. ਮੱਕੜੀ ਨਾਟਕ, 6. ਪਛਾਣ ਨਾਟਕ, 7. ਮਨ ਦੇ ਹਾਣੀ, 8. ਮਖੌਟੇ ਤੇ ਹਾਦਸੇ, 9. ਚੱਕ੍ਰਵਯੂਹ ਤੇ ਪਿਰਾਮਿਡ, 10. ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੁਪਹਿਰ, 11. ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਯਥਾਰਥ, 12. ਹੋਂਦ ਨਿਹੋਂਦ, 13. ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆ, 14. ਦਰ ਦੀਵਾਰਾਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਖੇਡੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਹੱਥਲਾ ਨਾਟਕ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ 'ਮੰਚ-ਰੰਗਮੰਚ' ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਨਾਮਵਰ ਰੰਗਕਰਮੀ ਸ੍ਰੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ 2 ਜੁਲਾਈ, 2016 ਨੂੰ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਆਖ਼ਰ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਮੈਂ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਰੀਵੀਊਕਾਰ **–ਰਾਜਵੰਤ ਰਾਜ** (ਕੈਨੇਡਾ)
"ਫੇਸ ਬੁੱਕ" (Facebook) ਉੱਤੇ
10 ਅਗਸਤ, 2016 ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਅਜੋਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਖਲਲ ਪਾ ਰਹੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ : "ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆ"

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸਥਾਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ, ਵਾਰਤਕ, ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ, ਨਾਟਕ, ਕਹਾਣੀ, ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਵੀ ਰਵੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ।

"ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆ" ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦਾ ਤੇਰ੍ਹਵਾਂ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅਜੋਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਖਲਲ ਪਾ ਰਹੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸੰਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਤਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਇਕ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਅਤੇ ਟੁੱਟ ਭੱਜ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਦੇ ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ 10 ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫਲਸਫੀ ਤੇ ਜੱਗਿਆਸੂ, ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਕਵੀ, ਪਿਤਾ, ਮਾਂ, ਨੇਤਾ, ਦੱਲਾ, ਗਸ਼ਤੀ, ਬਾਬਾ, ਕੁੜੀ-1, ਕੁੜੀ-2 ਆਦਿ ਪਾਤਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਆਪਸੀ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਨਾਟ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪਾਤਰ 'ਕੋਰਸ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਸਤਰਾਂ ਉਚਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਾਟਕ ਵਿੱਚੋਂ ਉਭਰਨ ਵਾਲੇ ਮੂਲ ਸੁਰ ਨੂੰ 'ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਾਂ ਵਿਚ ਅਟਕੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ', 'ਅੰਗਿਆਰਾਂ', 'ਮਹਿਕਾਂ ਦੀ ਵਿਥਿਆ' ਦੇ ਚਿਹਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਿਚਲਾ ਹਰੇਕ ਪਾਤਰ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਸੰਵਾਦੀ ਸੁਰ ਦੂਜੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੱਚ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸੰਵਾਦੀ ਸੁਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਹੀ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਕਿਉਂ ਨਾ ਵਿਚਰਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਪਰੰਪਰਾ-ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦਾ ਸੰਵਾਦ ਵੀ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਉਲਝੀ ਤਾਣੀ ਵੀ ਹੈ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਾ ਰਹੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵੀ ਹਨ, ਮੰਡੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਦੇਹੀਵਾਦ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਪਾਤਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਤਰਕ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਵਾਦ ਵਿਚੋਂ ਪਾਠਕ ਜੀਵਨ-ਯਥਾਰਥ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਸੁਨੇਹਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੇ ਖੇਡੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ, ਮਿਲੇ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਖੋਜ-ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਵੇ ਰਵਾ ਵੀ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ : ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆ ਨਾਟਕਕਾਰ : ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ
ਮੁੱਲ : 325 ਰੁਪਏ, ਪੰਨੇ : 190, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ

-ਡਾ. ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ

'ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਗਰਣ', ਜਲੰਧਰ, ਭਾਰਤ, 28 ਫਰਵਰੀ, 2016

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆ

ਹਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ 13ਵਾਂ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਨਵੀਂ ਕਾਵਿ-ਨਾਟ ਪਰਿਪਾਟੀ ਦਾ ਸਿਰਜਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰੰਗਕਰਮੀਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਜ਼ਰੀਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਾਟਕਕਾਰ ਆਧੁਨਿਕ ਅਤੇ ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੋਇਆ ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਬੋਧ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਸੀ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵੀ ਗੂੜ੍ਹ-ਗਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ 'ਚ ਹੱਥਲਾ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ ਅਜਿਹੇ ਦਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਅਜੋਕੇ ਛਿਣ-ਭੰਗਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਪੱਧਰ ਦੇ ਮਾਨਵ ਦੀ ਹਸਤੀ ਗ੍ਰਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਘੋਰ-ਅਪਰਾਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਹੈ, ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਤਿੜਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਪੁਰਾਣੇ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲ ਨਵੇਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰਾਓ 'ਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪੀੜ੍ਹੀ-ਪਾੜਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ, ਘਰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ, ਧਰਮ ਕਰਮ, ਨੀਤੀ ਦਰਸ਼ਨ, ਗੱਲ ਕੀ ਹਰੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬਿਰਖ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ, ਹਰ ਟਾਹਣੀ ਵੀ ਕਿਤੇ ਰਹੀ, ਪੱਤਾ ਪੱਤਾ ਆਪਣਾ ਦਰਿਆ ਵਹਾਅ ਰਿਹਾ (ਉੱਖੜ ਰਿਹਾ) ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਵਸਤੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਗਰਜ਼ਾਂ 'ਚ ਸਿਮਟ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਦਰਭਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ, 'ਫਲਸਫੀ', 'ਜਗਿਆਸੂ', 'ਪੁੱਤਰ', 'ਕਵੀ' 'ਨੇਤਾ', 'ਮਾਂ', 'ਪਿਤਾ', 'ਕੁੜੀ', 'ਬਾਬਾ' ਤੇ 'ਗਸ਼ਤੀ' ਆਦਿ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਪਰ ਸਾਰਥਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪਾਂ ਜ਼ਰੀਏ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਸਫ਼ਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਵਿਭਿੰਨ ਨਾਟਕਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਵੀ ਦਰਸਾਈ ਹੈ।

ਮੁੱਲ : 325 ਰੁਪਏ, ਸਫੇ : 190
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, ਦਿੱਲੀ ਫ਼ੋਨ : 011-23264342

–ਡਾ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ
'ਅਜੀਤ', ਜਲੰਧਰ ਭਾਰਤ 3 ਜਨਵਰੀ, 2016

ਸੋਚਵਾਨ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ : "ਨਿਹੋਂਦ ਦਾ ਗੀਤ" (Being and Nothingness)

"ਨਿਹੋਂਦ ਦਾ ਗੀਤ" ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਇਰ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਰਵੀ ਬਹੁ-ਵਿਧਾਵੀ, ਬਹੁ-ਰੰਗ ਕਲਮ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਨਾਟਕ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲਗਾਤਾਰ ਅਰਥ-ਪੂਰਨ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

"ਨਿਹੋਂਦ ਦਾ ਗੀਤ" ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਵਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਉੱਚੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੱਕਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਵੇ। ਉਮਰ ਦਾ ਇਹ ਅੱਠਵਾਂ ਦਹਾਕਾ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਪ੍ਰੌੜ੍ਹ ਸੋਚ ਵਿਚੋਂ ਅਜੋਕੇ ਗਲੋਬਲੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਚਿਤਰਾਵਲੀ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੰਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰਦਿਆਂ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪਰਵਾਸ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ। ਚੁਫੇਰੇ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹਿਲਜੁਲ ਦਾ ਅਸਰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਤੇ ਸੋਚਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰਦਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਅਨੋਮਲ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

"ਨਿਹੋਂਦ ਦਾ ਗੀਤ" ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ 152 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਪਸਤਕ ਵਿਚ ਕੁਲ ਪੰਜਾਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਲੇਖਕ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ

ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਸਾਹਿਤ 'ਤੇ ਹੋਏ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਤੇ ਮਿਲੇ ਮਾਨਾਂ-ਸਨਮਾਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਪਰ ਸਮਰੱਥ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਚੱਜੀ ਸੰਖੇਪਤਾ ਨਾਲ ਸਮੇਟ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਗੁਣ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਉਮਰ 'ਤੇ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਪੈ ਰਹੇ ਅਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਚਿਤਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ :

ਘਰ : ਅਕੇਵਾਂ ਹੈ, ਥਕੇਵਾਂ ਹੈ !!!
ਘਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ,
ਸਲੀਪਿੰਗ ਗੈਸ ਵਰਗਾ,
ਨਿੰਦਰਾਇਆ, ਸੁਸਤ, ਆਲਸੀ !

ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਪਰਬਤ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੋਂ ਤੱਕਦਿਆਂ ਇਨਸਾਨ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਤੇ ਅਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਛੁਪੀਆਂ/ਅਣਛੁਪੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਵੀਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ/ਅਰਥਾਵਲੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ "ਨਿਹੋਂਦ ਦਾ ਗੀਤ" :

ਕੀ ਅਰਥ ਤੇਰਾ ? ਕੀ ਅਰਥ ਮੇਰਾ ?
ਇਹ ਪਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕ੍ਰੋਧ ਮੇਰਾ ?
ਮੇਰੀ ਹਸਤੀ ਹਾਂ-ਮੁੱਖ, ਨਾਂਹ-ਮੁੱਖ ਹੈ,
ਮੇਰੀ ਹਸਤੀ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਮੇਰਾ।

ਤੇ

'ਬਾਹਰ' ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਰੰਗਣ ਦੀ
ਅਸੀਂ ਰੱਟ ਲਗਾਈ
ਬਾਹਰ ਨੇ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ
ਅੰਦਰ ਦੀ ਰੁਸਵਾਈ (ਮੈਂ-ਕੈਦ)
... ...
ਹਵਾਵਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਬੋਲਦੇ
ਵਰੋਲਿਆਂ 'ਚ ਘਿਰ ਗਏ (ਵਰੋਲੇ ਤੇ ਦਾਵਾਨਲ)

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਖ਼ੁਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਕਈ ਵਾਰ, ਗੰਭੀਰ ਮਨੋਕਿਰਿਆਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਕਵਿਤਾ : 'ਉਡੀਕ', ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਗਹਿਰੇ ਛੂਹ ਕੇ ਹੁਲਾਸ ਭਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਉਦਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ :

ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ...
ਪੰਛੀ ਆਇਆ ਸੀ ...
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਆਈ ਸੀ,
ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਗਈ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜੋਕੇ ਉਲਾਰ ਵਰਤਾਰੇ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ : 'ਵਿਆਹ : ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਭਾਵ', 'ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਮਖੌਟੇ', 'ਨਾਂਹ ਦਾ ਨਾਂਹਕਰਨ', 'ਅੰਤਮ ਸਸਕਾਰ : ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਕੇਪ', 'ਮੁੱਖ-ਪੋਥੀ ਪਰਵਾਰ (ਫੇਸ ਬੁੱਕ ਪਰਵਾਰ)' ਅਤੇ 'ਨਵੇਂ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਨਵੇਂ ਖ਼ੁਦਾ' ਆਦਿਕ।

ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਸੋਚਵਾਨ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੈਨਵਸ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੰਗਾਂ ਤੇ ਚਿਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਇਆ, ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲੇ ਤੇ ਬਦਲ ਰਹੇ ਵਰਤਾਰੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਸਾਸ ਮਨ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੇ ਹਨ, ਅੰਦਰਲੇ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਕਰਕੇ ਸਹਿਜੇ ਤੇ ਸੁਹਜ ਭਰੇ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਢਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੀ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਚੁਫੇਰੇ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਕਈ ਕੁਝ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਵਾਸਤੇ ਮਜਬੂਰ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਾਠਕ ਦਾ ਹਾਸਲ ਬਣਦਾ ਹੈ।

–ਅਰਤਿੰਦਰ ਸੰਧੂ

'ਸਾਹਿਤਕ ਏਕਮ', ਮਾਰਚ-ਜੂਨ, 2016 (ਪੰਨਾ 67-68)
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਰਤ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

ਮੇਰੇ ਰਚਨਾ ਕਾਲ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਮਲ, ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਤੇ ਸੁਖਪਾਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਹਸਰਤ ਬੜੇ ਕਰਮਸ਼ੀਲ ਸਨ। ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾਕਾਰੀ ਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਕਮਾਲ ਦੇ ਸਨ। ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਮਲ, ਮਹਿਫ਼ਿਲ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਅਜੀਤ ਉੱਦਮੀ ਤੇ ਧੜੱਲੇਦਾਰ। ਜਲੰਧਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਸਬੀਰ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਾਨੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਫ਼ਸਰੀ ਫਿਆਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਚਮਕਾਉਣ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਸੀ। ਹਸਰਤ ਹਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਬਣ ਬਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰਵੀ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਬੋਲਾਂ ਤੇ ਵਾਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਿਣਗਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਬਰਾਂਚਾਂ ਜਗਤਪੁਰ, ਬਰਨਾਲਾ ਤੇ ਰਾਮਪੁਰ ਸਭ ਦੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਬੁਲੰਦੀ ਸੀ। ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਸਾਂਝ, ਜਗਤਪੁਰ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ ਦੇ ਸਰਗਨਾ ਸਨ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕੋਬੀ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ। ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੇ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਤੇ ਹਸਰਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ ਤੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ।

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਛਲੀ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਆਪਣੇ ਵਸਤਰਾਂ ਦਾ ਬੁਗਚਾ ਚੁੱਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਿਆਂ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜੰਗਲ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿੱਚ। ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਸੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਆਨਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਓਤ ਪ੍ਰੋਤ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਅਰਥ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ:

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਦਰ ਸੌੜੇ ਹਨ
ਤੇ ਕੱਦ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਉੱਚੇ
ਬਹੁ-ਦਿਸ਼ਾਵੀ ਚੇਤੰਨ ਅਨੁਭਵ
ਕੱਵਣ ਸੁ ਦਰ ਜਿਤ ਢੁੱਕੇ
ਸ਼ਬਦਾਂ ਬਾਝੋਂ ਅਰਥ ਬੇ-ਅਰਥੇ
ਮਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਮੋਸ਼ੀ
ਕੋਈ ਸਿਰਜੇ ਕਿਵੇਂ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ।
ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ ਡਲ੍ਹਕਦਾ ਛਿਣ ਛਿਣ
ਅੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੰਧਿਆਵੇ
ਬੇਆਵਾਜ਼ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਛਿਣ ਛਿਣ
ਫੁੱਲ ਵਾਂਗੂ ਖਿੜ ਜਾਵੇ
ਪਕੜੇ ਜੀ ਕੋਈ ਪਕੜੇ ਕੀਕੂੰ
ਮਹਿਕਾਂ ਦੀ ਸਰਗੋਸ਼ੀ
ਕੋਈ ਸਿਰਜੇ ਕਿਵੇਂ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ।

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਇਹ ਨੁਹਾਰ ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਰੁਚੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕੀਨੀਆਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਵਾਹ ਓ ਲੈਵਲ ਦੇ ਵਿੱਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆ। ਉੱਥੇ ਓ ਲੈਵਲ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਡੀ ਐੱਫ.ਏ. ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਅੱਜ ਦੀ ਬੀ.ਏ., ਐੱਮ.ਏ. ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ। ਓਥੇ ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ, ਮਿਲਟਨ, ਵਰਡਸਵਰਥ, ਸ਼ੈਲੀ, ਕੀਟਸ ਤੇ ਹੋਰ ਕਵੀ ਅਤੇ ਨਾਟਕਕਾਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਵਿੱਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਵੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤਾਲਿਬ ਤੇ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਰਦੀ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਰਵੀ ਦੀ ਇਹ ਸਾਂਝ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟੀ। 1976 ਤੋਂ 2003 ਤਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਕਸਬੇ ਨਿਊ ਆਏਐਂਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਉਸ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਧਰਮ ਵੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਆਦਿ ਬਿੰਬ ਇਸੇ ਅਧਿਐਨ ਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਉਪਜ ਹਨ।

ਨਿਊ ਆਏਐਂਸ਼ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਜੀਵਨ ਨੇ ਰਵੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਗੋਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਸਨ: ਉਕਾਬ, ਮਗਰਮੱਛ, ਬਘਿਆੜ ਤੇ ਗਿਰਝਾਂ। ਆਦਿਵਾਸੀ ਬੜੇ ਸਾਦਾ ਤੇ ਖਰੇ ਬੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਵੀ ਨੂੰ ਰੱਜਵਾਂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਨਿੱਘ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਹਦੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਉਸ ਲਈ ਬੇਅਰਥ ਹੋ ਗਈਆਂ :

ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇੰਜ ਸੀ
ਹੁਣ ਪ੍ਰਦੇਸ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇੰਜ ਹੈ
ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਕਿਆ ਹੈ ਪਿਆਰੇ
ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਮੈਂ ਹਾਂ।

ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਦਿਵਾਸੀ ਵਰਤ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ ਹਨੇਰੀਆ ਰਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਬਾਲਣ ਜਾਂ ਤੁਰਦਿਆਂ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਇਸ ਅਮਲ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਜ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਹਨੇਰਾ ਬਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਕਦਮ ਨਾਲ ਵਾਟ ਮੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰਦਿਆਂ ਤੇ ਭੱਜਦਿਆਂ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਲਿਖਦਿਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹਨੇਰਾ ਬਾਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬੇਹੱਦ ਵਾਟ ਮੁਕਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਹਨੇਰੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇੰਜ ਹੀ ਬਾਲੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਦੇ ਕਹੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ :

> "ਨਹੀਂ, ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ 'ਕੱਲੀ ਕਿਵੇਂ ਸੌਂ ਸਕਦੀ ਹਾਂ- ਬੱਦਲ, ਬਿਜਲੀ, ਗਰਜ- ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਕਮਰਾ ਮੈਨੂੰ 'ਕੱਲੀ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਕੱਲੀ ਨਹੀਂ ਸੌਂ ਸਕਦੀ। ਡਾਕਟਰ ਸਮਿੱਥ (ਪਤੀ) ਵੀ ਮੈਨੂੰ 'ਕੱਲੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਚੀਕ ਮਾਰ ਉੱਠਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੇਖਦੀ ਹਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਭੁਆ ਕੇ ਘੂਕ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ। ਇਹ ਕਠੋਰ ਹਕੀਕਤ ਇੱਕੋ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਪਿਆਂ ਸਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਦੀਵਾਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਕਮਰੇ ਉਸਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ-ਖਿਮਾਂ ਕਰਨਾ ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ! ਜਿਸ ਦੀਵਾਰ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਏ ਹਾਂ, ਉਸ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਬੂਹਾ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਬੂਹੇ ਦੀ ਸਾਂਝ ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਮੰਗਦੀ ਹਾਂ। ਹਰ ਦੀਵਾਰ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਬੂਹਾ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਬੂਹੇ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦੇ ਦੇ।"

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਰਵੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਪਾਤਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹਨ ਕੌਣ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਨੇ ਹੀ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਵੀ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਵਿੱਦਿਆਰਥਣ ਸੋਨੀਆਂ ਉਕਾਬ ਨਾਂ ਦੇ ਕਬੀਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਬੀਲਾ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨ ਦਿੰਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸੋਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾਇਆ ਉਹ ਸੋਨੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ :

ਮਾਂ! ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਤਪਦੀ ਹੈ,
ਮਾਂ! ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਫਟਦੀ ਹੈ,
ਮਾਂ! ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਵਧਦੀ ਹੈ,
ਮਾਂ! ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਘਟਦੀ ਹੈ,
ਮਾਂ! ਮੈਨੂੰ ਜੀ ਲੈਣ ਦੇ,
ਮੈਨੂੰ ਨੱਕੋ ਨੱਕ ਡੁੱਬ ਲੈਣ ਦੇ
ਮੈਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਤਿਪ ਪੀ ਲੈਣ ਦੇ।

ਸੋਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਮੋਹ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋਠ ਭੁਆਏ ਸਨ:

ਤੇਰਿਆਂ ਸਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਗੰਧਾਂ,
ਮੇਰੇ ਨੈਣੀ ਵਰ੍ਹਨ ਅੰਗਾਰੇ।
ਤੂੰ ਭਰਵਾਂ ਰੁੱਖ, ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ,
ਬਲਦੀ ਹਿੱਕ ਤੇ,
ਮੈਂ, ਇੱਕ ਭੁੱਜਦੀ ਥਾਂ।
ਅੱਜ ਤਾਂ ਬੱਦਲ ਬਣ ਜਾ,
ਸੁੱਕੇ ਮੇਰੇ ਹੋਠ ਸਿੰਜ ਦੇ।

ਜਦੋਂ ਸੋਨੀਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਕਬੀਲੇ ਨੇ ਕੁੜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਤਮਘਾਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਰਵੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਾਚਿਆ ਤੇ 'ਪੌਣਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਦੀ ਕਵਿਤਾ' (ਵਿੰਡ ਸੌਂਗ ਪੋਇਟਰੀ) ਨਾਂ ਥੱਲੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਵੱਲੋਂ ਛਪਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਇਸੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸੋਨੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਵਾਰਡ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਿਹੜਾ ਕਵਿਤਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਵਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਸੀ। ਜੇਤੂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵੀ ਸੰਪਾਦਤ ਕਰ ਕੇ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਛਪਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ। ਰਵੀ ਲਈ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ 25 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵਸੋਂ ਗੋਰੀ ਸੀ, ਬਾਕੀ 75 ਫ਼ੀਸਦੀ ਰੈੱਡ ਇੰਡੀਅਨ ਸਨ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਰਗਾ ਸੀ।

ਰਵੀ ਨੇ ਇਸ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਲਿਖੀ 'ਰੋਹ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ'। ਉਸ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ ਪੌਣਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਦੀ ਕਵਿਤਾ।

ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਲਿਖੇ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਤੁਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਗਾਹੁੰਦਾ, ਜੰਗਲ ਚੀਰਦਾ ਤੇ ਨਦੀਏਂ ਤਰਦਾ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਟਰੱਕ ਰੂਪੀ ਗੱਡੀ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤਕ ਦੌੜ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੰਨ, ਤਾਰੇ ਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਉਸ ਦਾ ਹਰ ਥਾਂ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਕਬਾੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛੁਰੀਆਂ, ਕੈਂਚੀਆਂ ਤੇ ਸੂਈਆਂ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਥੈਲੇ ਵਿੱਚ ਵਸਤਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਵੈ-ਜਾਂਚ ਦੇ ਯੰਤਰ ਬਹੁਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸ਼ੱਕਰ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ। ਸਵੇਰੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬਿਸਕੁਟ, ਮੱਠੀ ਜਾਂ ਮਟਰੀ ਨੂੰ ਠੂੰਗੇ ਮਾਰ ਕੇ ਇੱਕ ਲੱਪ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਣਾ ਉਸ ਦਾ ਨਿੱਤ ਨੇਮ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਰੰਗ ਦੀ ਪਗੜੀ ਨਾਲ ਸਿਰ ਢਕਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਜ ਲਾਲ ਸੂਹੇ ਰੰਗ ਦੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਗੜੀ ਦੀ ਭਾਹ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਮਾੜਕੂ ਜਿਹੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੱਚੀ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਗਿਆ ਰਵੀ ਪੂਰੇ ਸਤਾਈ ਸਾਲ ਉੱਥੇ ਹੀ ਟਿਕਿਆ ਰਿਹਾ। ਮਾਸਟਰੀ, ਹੈੱਡ ਮਾਸਟਰੀ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲੀ ਤੇ ਟੀਚਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ, ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਸ ਮਾਣੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੀ ਢਲਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉੱਥੋਂ ਵਾਲੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਜੁਗਾਲੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ:

ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਨੂਰ ਬਣਾ ਕੇ
ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਚਿਪਕਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ
ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਦੁਆਲੇ
ਧਰਤੀ ਘੁੰਮਣ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਹਨ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਸਿਤਾਰੇ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਬਹੁ-ਪਰਤੀ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਤੇ ਪਛਾਣਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਕਵੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਹਨੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਅਰਥ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਪਲ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਦਾ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਹੈ ਤੇ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ:

ਵਾਣੀ ਦੇ ਵਣ 'ਚੋਂ ਭੱਜ ਚੱਲੀਏ
ਮੌਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨਾਈ।
ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਮੋੜੀਏ ਨਜ਼ਰਾਂ
ਅੰਦਰ ਹੀ ਰੁਸ਼ਨਾਈ
ਇਹ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ਪੁਸਤਕ ਵਰਗੀ
ਅੱਖਰ ਅੱਖਰ ਆਪਣਾ
ਆਪੇ ਦੀ ਸਿੱਧ ਪੁੱਠ ਨੂੰ ਤੱਕਣਾ
ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਜਪਣਾ।

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਮੈਡਲਵਾਦੀ (ਤਮਗਾ ਮਾਸਟਰ) ਹੈ ਉਹ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਤਮਗੇ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ਉੱਤੇ ਚਿਪਕਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਫ਼ਰਕ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ, ਹਿੱਕ ਢਕਣ ਵਾਲੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਅਸਤਰ। ਪੁਸਤਕ 'ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ' ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤਕ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਛਪਵਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅਸਤਰ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ ਦਰਜ ਹਨ। ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਾ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਜਣਾ ਦੀਆਂ। ਸੇਖੋਂ, ਦੁੱਗਲ ਤੇ ਵਿਰਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :

> ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ਾਹ ਰਗ ਪਛਾਨਣ ਵਾਲਾ ਲੇਖਕ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਜਿਸਮ ਦੀ ਥਾਂ ਰੂਹ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਨਵੇਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਰੂਪਾਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਅੱਗਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ।
>
> -ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ

> ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਵੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨਾਇਕ ਦਾ ਸਥਾਨ ਸਾਧਾਰਨ ਮਾਨਵ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

> ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਮਾਨਵ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਦਸ਼ਾ ਵੱਲੋਂ ਹਟ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਪ ਤੇ ਰੋਗ ਵੱਲ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀਵਾਦ ਉਸ ਦੇ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।
>
> - ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

> ਰਵੀ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰਚ-ਮਿਚ ਕੇ ਵਿਚਰਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਸਤਰੀ ਮਰਦ ਜਿਉਂਦੇ ਵਸਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ।
>
> -ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ

ਰਵੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਗੁਣ ਮੈਡਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਚੁਕਾਉਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਝ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਉਸ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਨਮਾਨਿਤ ਤੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਜੀਊੜਾ ਹੈ। ਉਹ ਰਾਵਾਂ, ਤਮਗੇ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਲੈਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦਿੰਦਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਾ ਸੰਚਾਲਕ ਤੇ ਇਆਪਾ ਦਾ ਮੋਢੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਟੂਆਂ ਉੱਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ, ਫਖਰ ਜ਼ਮਾਨ, ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਤਾਂ ਕੀ, ਆਪਣੀ ਮੁਹੱਬਤ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨਵੇਂ ਨਵੇਲੇ ਮੁੰਡੂਆਂ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਘੁਮਾਇਆ ਹੈ। ਘੁੰਮਣਾ ਤੇ ਘੁਮਾਉਣਾ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹਨ: ਕਾਲੇ ਚਿੱਟੇ ਧੱਬੇ, ਰੋਹ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ, ਪਿਆਸੇ ਬੱਦਲ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਸੂਰਜ, ਸੁੱਤੀਆਂ ਦੁਪਹਿਰਾਂ, ਜਾਗਦੇ ਹਨੇਰੇ, ਮੈਲੀ ਪੁਸ਼ਾਕ, ਨੰਗੀਆਂ ਕੰਧਾਂ, ਮੱਕੜੀਆਂ ਤੇ ਜਾਲੇ ਆਦਿ ਸਾਹਿਤਕ ਬਿੰਬ ਸਿਰਜਦਾ ਉਹ ਲੀਕ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਲਿਖਣ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਉਸ ਦੀ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਅੰਦਰ ਮੌਨ ਸਮਾਧੀ, ਬਿਫਰੇ ਦਰਿਆ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿੱਚ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਸ਼ਾਂਤ ਝੀਲ ਵਾਂਗ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬੇਗਾਨਗੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼, ਭੀੜ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਚਿਪਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਭੀੜ ਦੀ ਕੋਈ ਚੇਤਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਰਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਨਕਸ਼

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਵੀ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਪਨਾ ਲਟਕਾ ਸਕੇ, ਉਹ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ।

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਜੁਗਤੀ ਜੀਊੜਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਿੰਨ ਬੰਦੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਹਿਰ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਅਕਥ ਕਥਾਵਾਂ, ਵਣ ਵਾਣੀਆਂ ਤੇ ਪਿਆਸੇ ਬੱਦਲਾਂ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ ਕੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਪਾਤਰ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਕਲਚਰ, ਕੋਨ ਪ੍ਰਤੀਕੋਨ, ਅਘਰਵਾਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਟਾਪੂ ਨਾਵਾਂ ਥੱਲੇ ਮੈਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਫਰਾਂ, ਸੂਰਜਾਂ, ਦਰ ਦੀਵਾਰਾਂ ਤੇ ਚੌਕਾਂ ਵਿੱਚ ਖਲਿਆਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗੀ ਹਾਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੋਥੀ ਦਰ ਪੋਥੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਚ ਕੇ ਬਿੰਦੂ, ਵਸਤਰ, ਧੱਬੇ, ਧੂਣੀਆਂ ਦਾ ਢੋਆ ਢੋਂਦਾ ਆਪਣੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਵਾਰੀ ਉਡੀਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਏ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਵੱਲ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਿਤਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਭਣਵੱਈਏ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੇ ਨਾਂ ’ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਸੇਖੋਂ, ਦੁੱਗਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਅਜੀਤ ਕੌਰ, ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਗਾਰਗੀ, ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਰਘਬੀਰ, ਸੇਠੀ, ਦੇਵ, ਕਾਂਗ ਤੇ ਗੁਰੂਮੇਲ ਆਦਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਜੰਬੋ ਜੈੱਟ ਦੀਆਂ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਉਡਾਣਾਂ ਦੇ ਝੂਟੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਤੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਤੇ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾ ਸਕੇ।

ਉਸ ਨੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਫਖਰ ਜ਼ਮਾਨ ਤੇ ਅਫਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਰੰਧਾਵਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾਂ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਚੁੰਮਿਆਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਿਰਜੀ ਇਆਪਾ ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਡੈਨਮਾਰਕ, ਇੰਡੀਆ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਕੀਨੀਆ ਵਿੱਚ ਉਚੇਚੇ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਇਆਪਾ, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਪੰਜਾਬੀ ਆਥਰਜ਼ ਐਂਡ ਆਰਟਿਸਟਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੀ ਟਿਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਜੁਗਤੀ-ਪੌੜੀ ਦੇ ਡੰਡੇ ਹਾਲੇ ਮੁੱਕੇ ਨਹੀਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਮੇਟਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਅਸਲੀ ਨੀਅਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਛੱਟਾ ਦੇਣ ਦੀ ਹੈ, ਭੁੱਲੀ ਵਿਸਰੀ ਤੇ ਮਰ ਰਹੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਦੇਣ ਵਾਂਗ। ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ ਦੇ ਰੰਗ ਨਿਆਰੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਠਵਿਆਂ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਬੋਰਡ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਹੁਸਨ ਦੇ ਹਾਣੀ’ ਤੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ‘ਸੂਰਜ ਦਾ ਲੈਟਰ ਬਾਕਸ’ ਨਾਲ ਰਵੀ ਦੀ ਰਚੀ ਨਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਰਵੀ ਨੇ ਡੱਬੇ

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

’ਚੋਂ ਬੋਤਲ ਕੱਢ ਕੇ ਇੱਕ ਦੋ ਵੱਡੇ ਹਾੜੇ ਲਾ ਲਏ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। “ਇਹ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਾਡੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ !” ਅਸੀਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਫਰੇਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜੜੇ ਹੋਏ ਇਨਾਮੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸੁੱਟੇ ਤੇ ਬੂਟਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਡੀਆਂ ਨਾਲ ਮਧੋਲ ਕੇ ਚੂਰਾ ਚੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਇਆਪਾ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਬਿਲਮੁਕਾਬਲ ਇੱਕ “ਸਾਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਮੰਚ” ਨਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸੰਸਥਾ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ। ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਨਵੀਂ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਮੋਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਫੀਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਨਾਮੀ ਐਵਾਰਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਕਰਵਾਏ।

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਫ਼ਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਉਹ ਸਾਈਕਲ ‘ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿੱਦਿਆ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਉਸ ਨੇ 1967 ਤਕ ਕੀਨੀਆ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਗਮਨ ਵਿੱਚ ਯੂ.ਕੇ. ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਿਡਲ ਈਸਟ ਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 1974 ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਰਿਆਸਤ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਜਾ ਲੱਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਸਫ਼ਰ ਉਸ ਨੇ ਸਾਈਕਲ, ਕਾਰ ਜਾਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਕੋਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਲਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਧਰਤ ਕੁਆਰੀ, ਸੜਕਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੇ ਚਿੱਟੀਆਂ। ਆਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਚਿੱਟੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ। ਉਹ ਚਿੱਟੇ ਕੋਹਾਂ ਦਾ ਅਣਥੱਕ ਪਾਂਧੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :

ਸਰਾਪੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਵਰ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦ ਮੇਰੀ ਨੂੰ
ਤ੍ਰੀਮਤ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ
ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰਦਾਂ
ਗੁਨਾਹ ਕਹਿ ਕੇ ਜੇ ਨਿੰਦਣਾ
ਨਿੰਦ ਲਵੋ, ਇਹ ਅਮਲ ਕਰਤਾਰੀ
ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਆਦਮ
ਫਿਰ ਅੰਜੀਰਾਂ ਖਾਣ ਚੱਲਿਆ ਹੈ।

IInd on 7.10.2016, Ist on 29.9.2016
D:/National/Ravi-16/Partakh Ton Agaahn/2-Proof/**Pratakh Ton Agaanh-B2**

ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਘਰਵਾਸੀ ਹਾਂ
ਚੁੱਕ ਕੇ ਬੁਚਕੀ ਜਦੋਂ ਤੁਰਾਂਗਾ
ਖੁੱਲ੍ਹਣਗੇ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰ।

ਨਿਊ ਆਇਐਂਸ਼ ਦੀ ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਪਿਛਲੇ ਤੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਾਂ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਅਣਭੋਲ ਜਵਾਨੀਆਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਏ ਬੀ ਸੀ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ ਉੱਥੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਟੀਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮੀਢੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਹਾੜ ਹੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ, ਵਿਉਂਤ ਤੇ ਬੁਣਤ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਨੂੰ ਨੀਗਰੋ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮੀਢੀਆਂ ਤੇ ਗੋਂਦ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਜਾਪੀ। ਰਵੀ ਦਾ ਨਿਊ ਆਇਐਂਸ਼ ਵਾਲਾ ਘਰ ਧੁਰ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਅਲਾਸਕਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅਲਾਸਕਾ ਦੀ ਗੁੱਤ ਨਾਲ ਲਟਕਦਾ ਹੋਵੇ ! ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਘਰ ਤੱਕ ਕੇ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ਾਲਿਬ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

ਮੰਜ਼ਿਰ ਏਕ ਬੁਲੰਦੀ ਪਰ ਔਰ ਹਮ ਬਨਾ ਸਕਤੇ
ਅਰਸ਼ ਸੇ ਇਧਰ ਹੋਤਾ ਕਾਸ਼ ਕਿ ਮਕਾਂ ਅਪਨਾ

ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਘਰ ਨਾਲ ਮੋਹ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਰੋਂ ਆਏ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਅਲਾਸਕਾ ਜਾਣਾ ਸਹਿਲ ਹੈ, ਦੋ ਘੰਟੇ ਦੀ ਕਾਰ ਯਾਤਰਾ। ਰਵੀ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੇ ਚਿੱਟੀਆਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਤੋਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੜਕਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਸਿੱਧੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਫ਼ ਹਨ, ਸਫ਼ੈਦ ਹਨ। ਸਲੇਟੀ ਨਹੀਂ।

–ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ', ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ
2 ਅਕਤੂਬਰ, 2016